

NIKŠIČKO POZORIŠTE

POZORIŠTE

BESPLATAN PRIMJERAK

Broj 31

Godina 62.

Maj, 2018.

ISSN 180-783X

Kraljevsko pozorište Zetski dom
Lider projekta ADNICH

„Kučka“ - Kraljevsko pozorište Zetski dom
Priča o porodici i odnosima koji
grade i ruše veze

„Ekvinocijo“ - Crnogorsko narodno pozorište
Zavičajno nadilazi lokalno

Lidija Dedović, umjetnička
direktorica Zetskog doma
Teatar je jedinstven izum svijeta

Novi projekti:
„O miševima i ljudima“ - „Barski ljetopis 2018“
Priča o snovima i iluzijama

„Pepeljugino maslo“ - Gradsko pozorište Podgorica
Britka dijagnoza paradoksa

„Purgatorije 2018“
„San ljetnje noći“ - plesni teatar

Nove drame
„Revolt teatar“
Ružica Vasić

Za „Pozorište“ govore: Predrag Ejodus, Irfan Mensur, Slobodan Boda Ninković i Branko Ilić

„Pozorište neće otići“

Pozorište je kolektivni čin, mjesto susreta čovjeka sa čovjekom. Čovjeka sa životom... Iskustvom... Istinom... Te dimenzije daju mu prostor za intimna promišljanja, ali i za javna razmatranja stavova, pojava... U datom vremenu i prostoru. Njegova uloga je jednostavno nezamjenljiva. Od antike, do savremene drame. Ono po svom habitusu, u svim njegovim monolozima i dijalozima, upućuje na iskustveno. Na čulno... Jednako... Bez obzira da li se u njemu obrađuju opšta ili pojedinačna mjesta.

Sajmon Mekbarni, svestrani britanski dramski umjetnik, u ovogodišnjoj poruci povodom 27. marta - Svjetskog dana pozorišta, upućuje na značenje same etimologije riječi drama i teatar: „*riječ drama potiče od grčkog ‘dran’, što znači ‘raditi, činiti’. Riječ teatar potiče iz grčkog ‘Teatron’, što doslovno znači ‘mjesto viđenja’. Ne samo mjesto gdje gledamo, nego gdje vidimo, shvatamo, razumijemo*“.

Taj poznati glumac, pisac i reditelj, empirijski govori o ulozi dramske umjetnosti, od pozorišta u Epidaurusu do savremenog teatra, sa posebnim osvrtom na moć pozorišta u vremenu u kojem živimo:

„Živimo u vremenima kada je teško jasno vidjeti. Okruženi smo sa više fikcije nego u bilo kom drugom trenutku istorije ili praistorije. Svaka ‘činjenica’ može se osporiti, svaka anegdota polaže pravo na našu pažnju kao ‘istina’. Naročito nas jedna fikcija neprekidno okružuje. Ona koja teži da nas odvoji. Od istine. I jedno od drugog. Da smo odvojeni. Narodi od naroda. Žene od muškaraca. Ljudi od prirode.

Ali jednako kao što živimo u vremenima podjela i fragmentacije, živimo i u vremenima ogromnog pokreta. Više nego u bilo kom trenutku u istoriji ljudi su u pokretu, često bježeći, hodajući, plivajući po potrebi, migrirajući po cijelom svijetu. A to je tek početak. Odgovor je, kao što znamo, da se zatvore granice. Podignu zidovi. Da se isključi. Izoluje. Živimo u svjetskom poretku koji je tiranski, gdje je ravnodušnost valuta, a krijumčarska roba nada. Dio te tiranije je i u kontroli, ne samo prostora nego i vremena. Vrijeme u kojem živimo zazire od sadašnjosti. Koncentriše se na nedavnu prošlost i blisku budućnost. Nemam to. Kupiću ovo. Sada, kad sam to kupio, treba mi sljedeća... stvar. Daleka

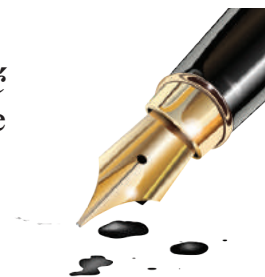
prošlost se briše. Budućnost nema značaja.

Mnogo je onih koji kažu da pozorište neće ili ne može to da promijeni. Ali pozorište neće otići. Zato što je pozorište mjesto, rekao bih, utočište, gdje se ljudi okupljaju i odmah formiraju zajednice. Kao što smo oduvijek činili. ...Upravo zbog toga što pozorište postoji samo u sadašnjosti, ono čini izazov ovom pogubnom viđenju vremena. Pozorište se uvek bavi sadašnjim trenutkom. Njegovo značenje gradi se u zajedničkom činu između izvođača i publike. Ne samo ovdje, nego i sada. Bez čina izvođača, publika ne bi mogla da vjeruje. Bez vjerovanja publike, predstava ne bi bila cjelovita. Smijemo se u istom momentu. Ganuti smo. Zadržavamo dah ili iznenađeni ostajemo bez riječi. I u tom trenutku, kroz dramu, otkrivamo najdublju istinu: ono što smo smatrali najintimnijom granicom između nas, granica naše lične svijesti, takođe je bez granica. Ona je nešto što dijelimo sa drugima. ...A da držimo u rukama kirenajsku frulu staru četrdeset hiljada godina, razumjeli bismo da su prošlost i sadašnjost nerazdvojne - lanac ljudske zajednice nikad ne mogu raskinuti tirani i demagozi“.

Tekst ove poruke, tradicionalno, 27. marta, pročitao je u pozorištima širom svijeta. Ista poruka, samo na različitim jezicima. U Crnoj Gori, takođe! Njeni teatri su dio globalne pozorišne priče. Priče, koja sa novim produkcijskim naslovima antičke, klasične ili savremene drame, svejedno je, nose poruke zajedništva. Poruke od kojih nam zastaje dah. Poruke koje nam otkrivaju istinu. Baš kao u antičkom Epidaurusu. Krećemo u susret novim pričama sa crnogorskih scena, onima koje brišu granice. Spajaju prošlost i sadašnjost. Onima koje otkrivaju horizonte i nove vidike... Mi vas čekamo na istoj (novoj - staroj) adresi:

Nikšićko pozorište; Trg Save Kovačevića, br. 5.

Slavojka Marojević
slavam@t-com.me

Crnogorsko narodno pozorište: stota premijera za dvije decenije

„Ekvinocijo“ - zavičajno nadilazi lokalno

... „priča ostavljene žene – majke iz Ekvinocija, teško može zaobići melodramatično. A i zašto bi? Ono što je iz našeg pogleda, možda, sapunica, za te primorske žene, zavijene u crno, krvava je zbilja. Vojnović ih, kao svaki ozbiljan autor, osjeća i iz njihove istine“.

U Crnogorskom narodnom pozorištu, na Velikoj sceni, 17. maja premijerno je izvedena predstava „Ekvinocijo“, Ivo Vojnovića, u režiji Ivica Kunčevića. Inscenacijom ovog djela CNP-e obilježilo je važan jubilej – stotu premijeru od 1997. godine, kada je obnovljeno nacionalno pozorišno zdanje u Podgorici.

Scenografinja predstave je Ivanka Vana Prelević, kostimografinja Danica Dedijer, muziku potpisuje Vjera Nikolić, a za scenski govor zadužen je Matija Sršen. Asistentkinja režije je Jelena

Marko Todorović, Aleksandar Gavranić i Vukan Pejović.

Ivica Kunčević iz rediteljske bilješke navodi da je ova „priča ostavljene žene – majke iz Ekvinocija teško može zaobići melodramatično. A i zašto bi? Ono što je iz našeg pogleda, možda, sapunica, za te primorske žene, zavijene u crno, krvava je zbilja. Vojnović ih, kao svaki ozbiljan autor, osjeća i iz njihove istine. Ispisivati poražene i ponižene, bez saučesnog razumijevanja, bilo bi nehumano, pa i neumjetnički.“

Minić, a izvršne producentkinje su Nela Otašević i Janja Ražnatović. U predstavi igra devetnaest glumaca: Varja Đukić, Mirko Vlahović, Momčilo Otašević, Goran Vujović, Branimir Popović, Danilo Čelebić, Julija Milačić, Gorana Marković, Žaklina Oštir, Olivera Vuković, Jelena Minić, Radmila Čolić, Milica Šćepanović, Dragan Račić, Gojko Burzanović, Slobodan Marunović,

No, ovo je tek jedna strana medalje, vidi Vojnović, sve to, sav taj svoj dragi, izgubljeni svijet i drugačije:

Amerikan-povratnik će se ubavog ribarskog ambijenta groziti kao mrtve zemlje i prokletoga neba: Gdje sam došao, gdje sam došao! Za njega je sve to tako, staro, gnjilo. Zaštitio se bešćutnošću, ni traga sentimentu. Kroz njegov odnos probija

i autorova distanciranost prema zavičaju. Nesumnjivo i konte vidi dijelom tako taj dragi, stari kraj. To je mjesto koje guši, ambijent gdje se jedva može živjeti.

A onda neočekivano grubi, cinični udari...

Taj patetični Vojnović zna biti neočekivano kritičan prema svijetu koji voli. Zanesenost i zasanjanost njegovih uznositih lica, uglavnom je očajnički bijeg od stvarnosti – jer ona je, naravno, drugačija nego što je oni hoće vidjeti. Komentari onih realnijih oštri su do sarkazma. Uspostavlja se tako dramatična ravnoteža melodramatskog i grubog, sentimenta i ciničnog, patetike i poruge... da, u mnogome nijesmo daleko od čehovljevske poetike.

U kritici i u kazališnoj praksi prečesto je površno iščitavanje Vojnovića kao sentimentalnog pasatiste previdjelo ovu dvojnost. A upravo ga ona, uz njegovu neospornu teatarsku vještinu i talenat, čini posebnim i vrsnim dramatičarem; upravo ona otvara mogućnost uzbudljive, i danas relevantne pozorišne interpretacije djela tog našijenca koji, ukotvljen u zavičajno, nesumnjivo daleko nadilazi lokalno“, cijeni reditelj Kunčević.

Uz stotu premijeru CNP - i podsjećanje da je u protekle dvije decenije ovaj nacionalni teatar „uspio da profiliše repertoar i da se uz koncept otvorenosti za nove pozorišne izraze, nove produkcijske modele, ali i za gostujuće pozorišne umjetnike, nametne kao relevantna teatarska kuća u regionalnim okvirima. Crnogorsko narodno pozorište je među prvima potpisalo protokole o saradnji sa svim nacionalnim teatrima sa prostora bivše Jugoslavije i intenziviralo komunikaciju sa evropskom i svjetskom pozorišnom scenom, gostovanja, učešća na najznačajnijim pozorišnim festivalima gdje je ono uspjelo da, zahvaljujući vrijednim umjetničkim ostvarenjima, dobije važna internacionalna priznanja. Pored toga, ono što je jako važno za ovo Pozorište jeste afirmacija najboljih mladih glumaca, reditelja, pisaca, producenata, svih domaćih pozorišnih umjetnika i djelatnika koji su neophodni za stvaranje jednog snažnog pozorišnog sistema. Kroz uspostavljanje kontinuiranog muzičkog programa, a od 2001. godine i Međunarodnog muzičkog festivala ‘A tempo’, CNP je postalo i centralno mjesto za afirmaciju muzičke umjetnosti, što je uz realizaciju filmskih i likovnih programa, nacionalni teatar pozicioniralo kao istinsko središte umjetničkih zbivanja u zemlji“,

ocjena je Zorane Kralj, direktorice CNP-a.

Za dvije decenije rada u novom zdanju, CNP-e je, uz brigu o vlastitoj baštini i kulturnom nasljeđu, istovremeno izlazeći iz lokalnih okvira, bez sumnje stvorilo „atmosferu otvorenosti i osjećaj pripadanja svijetu“.

S.Marojević

Festival narodnih pozorišta u CNP-u

Festival narodnih pozorišta, koji će od 30. maja do 8. juna, okupiti važne umjetnike: glumce, reditelje i producente - novi je projekat Crnogorskog narodnog pozorišta. Njegova buduća izdanja će biti organizovana svake godine, na kraju pozorišne sezone. Cilj ovog projekta koji je revijalnog karaktera je prezentovanje aktuelne produkcije najznačajnijih regionalnih teatar. Ove godine učesnici su teatri iz bivših jugoslovenskih republika, ali s' obzirom da ima predznak regionalni, u CNP-u planiraju da već njegovo naredno izdanje, pored pozorišta sa južnoslovenskih prostora, okupi teatarske stvaraocce iz čitavog regiona.

Tokom devet festivalskih dana će nastupiti narodna pozorišta iz: Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Makedonije, Srbije, Slovenije i Crne Gore. Program Festivala najavljuje klasična djela dramske literature u savremenom čitanju najaktuelnijih i angažovanih rediteljskih imena. Festivalski repertoar će otvoriti Narodno pozorište Sarajevo sa predstavom „**Kralj Lir**“, Vilijama Šekspira, u režiji i adaptaciji Dijega de Breje. Makedonski naroden teatar Bitola predstaviće se publici komadom „**Kockar**“, Fjodora M. Dostojevskog, u režiji Dejana Projkovskog, a 3. juna, Slovensko narodno gledališče Maribor sa predstavom „**Medeja**“, koju je po Euripidovoj tragediji režirao Oliver Frljić. Narodno pozorište Beograd dolazi 5. juna sa predstavom „**Sumnjivo lice**“, Branislava Nušića, u režiji i adaptaciji Andraša Urbana, a Narodno kazalište Split, 7. juna sa predstavom „**Nosorog**“, Ežena Joneska, u režiji Gorana Golovka. Festival će zatvoriti Crnogorsko narodno pozorište sa predstavom „**Zimska bajka**“, Vilijama Šekspira, u režiji Dina Mustafića.

Selektorska politika prvog Festivala narodnih pozorišta se nije zasnivala na tematskoj i žanrovskoj odrednici predstava, već su odabrani oni komadi koji će na najbolji način reprezentovati aktuelnu pozorišnu estetiku centara iz zemalja okruženja.

„Kučka“ premijerno na sceni Kraljevskog pozorišta Zetski dom Priča o porodici i odnosima koji grade i ruše veze

• *Predstava je podržana od strane Fonda Creative Europe, za projekat evropskog gabarita „EU Collective plays“, u kome Zetski dom učestvuje kao partner.*

U Kraljevskom pozorištu Zetski dom, krajem aprila premijerno je izvedena predstava „**Kučka**“, koju je režirao **Arpad Šiling**, jedan od vodećih evropskih reditelja. To je treći premijerni

ovog naslova, u Zetskom domu, 31. oktobra, 2016. godine, inscenirao dramu „Dokle pogled seže“ koja je imala tokom prethodne godine veliki uspjeh širom regiona, kao i u evropskim teatarskim okvirima.

Fotografija: D. Miljanić

Nada Vukčević i Vule Marković u predstavi „Kučka“

projekat teatra sa Cetinja, od početka ove godine, ili šesti u pozorišnoj sezoni 2017/2018. Šiling je, pored

Predstava „Kučka“ predstavlja putovanje kroz vrijeme i prostor. Nema scenografije, nema

ukrasa. Na sceni su samo: glumci, priče koje igraju i njihova muzika. Magiju rediteljskih zamisli krou igru su dočarali: **Nada Vukčević, Srđan Grahovac, Zoran Vujović, Stevan Radusinović i Vule Marković**. Oni su glumačkim improvizacijama pomogli Šilingu i Evi Zabežinski, autorima teksta, da ga uobliče do kraja. Taj njihov rukopis dramaturški su obojile **Eva Zabežiskij i Kata Đarmati**, koja je ujedno i prevodilac. Producent je **Ildiko Sagodi**, kompozitorka **Nina Perović**, a asistent reditelja i inspicijent je **Mirko Radonjić**. Predstava već ima odjeka u regionalnim tetarskim centrima. Njen ansambl, 28. maja učestvovaće na Festivalu „Drama“, koji će se održati u maju u Slovenskom narodnom gledališću u Ljubljani.

Ovaj intrigantni naslov krije priču o muškarcima, o tome da ih određuju odnosi sa ženama u

srećno jedni sa drugima?“ Iako bi porodica trebalo da bude utočište, neki je ne žele, a neki, opterećeni frustracijama, ne razumiju njene izazove, naročito u vremenu kada je pozicija žene promijenjena. U tom poimanju, nameću se pitanja: „Šta će muškarac učiniti sa testosteronom sada kada više ne mora ići da lovi po šumama? Šta sa tim, da žena može raditi bilo koji posao, baš kao muškarac i otvoreno reći da ne želi da rađa?“

Ono što veže ovaj komad sa hit predstavom koja je obilježila prethodnu teatarsku godinu („Dokle pogled seže“) Zetskog doma, jeste način Šilinga da uobličiti tekst baziran na glumačkim improvizacijama.

„Zbog ovoga je teško muškarcu i ženi da se upoznaju, da žive zajedno, da osnuju porodicu, jer se bojimo onog drugog. Iz tog razloga je veoma

Fotografija: D. Miljanić

Glumačke improvizacije obojile su Šilingov rediteljski rukopis

njihovim životima. Reditelj je na scenu postavio porodične priče i pitanje „Zašto ne možemo živjeti

teško reći: U redu, želim da živim sa tobom jer te volim. Plašimo se jer smo frustrirani, a te frustracije

...Pozorište...

nosimo iz porodice, od majki, sestara, braće, očeva. Za mene je bitna pozicija žene. ...

Najprije smo osmislili likove i situacije koje smo objasnili glumcima. Koristio sam improvizacije, ali mi je bio bitan ženski ugao Eve Zabežinski. Ovdje imamo striktnu dramaturgiju i psihološki je složenije u odnosu na našu prethodnu predstavu. Rekao sam glumcima da želim da idem dalje, da izgradim likove od početka do kraja i jaku dramaturgiju. Imali smo ideju šta tačno želimo.

U ovom komadu vidimo i muškarce koji

'kučkom', jer ona ne igra njihovu igru. Ovakvo razmišljanje proističe iz loših iskustava i uspomena, ali ne samo sa ženama nego i sa muškarcima. Ovaj provokativan naslov navodi ljude da dođu i da razmišljaju o čemu se radi: Da li je riječ o prostituciji? Ali nije - riječ je o muškarcima koji se nalaze u nevolji i pokušavaju da izađu iz nje. Veoma je interesantno kako žena u predstavi pokušava da razumije njihove probleme. To je kao istraga u kojoj pokušava da sazna prošlost ovih muškaraca, njihove odnose sa ženama, drugim muškarcima,

Fotografija: D. Miljanić

Detalj sa proba komada „Kučka“

smatraju da ako ne mogu da izgrade odnos sa ženom, da je veoma lako možemo nazvati

očevima“, pojasnio je svoj rukopis, reditelj Šiling. „Drugi poziv Arpada Šilinga osjećam kao

važan poziv na iskorak u umjetnosti i društvu. Poziv na iskonsko, iskreno, promišljeno, posvećeno, kreativno i hrabro razmišljanje. Poziv na ulazak u neophodnu temu današnjice - temu porodice i njenih najtananijih odnosa. Porodica je refleksija svih nas, naših sreća i nesreća, naših malih života i velikih očekivanja, naših snaga i nemoći.“, izjavila je **Lidija Dedović**, umjetnička direktorica Kraljevskog pozorišta Zetski dom.

Centralna tema drame je uloga žene u društvu - što naravno podrazumijeva i preispitivanje uloge muškarca, a sve to na poligonu jedne zabačene željezničke stanice. Na površinu izbijaju njihova dobra i loša iskustva sa ženama koja su i razlog zašto su postali baš takvi kakvi jesu.

Za glumce je ovaj projekat bio jedinstven proces i dagocjeno iskustvo.

„Žena u komadu je objekat svih naših problema. Preko nje izražavamo zadovoljstva i nezadovoljstva, ali i nalazimo načine kako da izađemo iz tih frustracija. Fokus je na muškarcima, posredstvom žene. Porodično i tradicionalno pri-grlili smo neke uloge, šta kome pripada, a živimo u vremenu kada žene ne žele te uloge koje smo im dodijelili. Osnaženje žene dovelo je muškarca u frustrirajuću poziciju. Danas muškarcima treba mnogo više hrabrosti da priđu ženama“, rekao je glumac **Stevan Radusinović**.

„U našem genetskom kodu je zapisano da postoji jedna vrsta nepoštovanja, negodovanja, manjka podrške ili čak emotivnog, psihičkog i fizičkog ugrožavanja, da li majke u odnosu na sina, sina u odnosu na majku, ili možda je prisutno nezadovoljstvo majke sinovljevom ženom, negodovanje zbog same njene figure, zabadanje nosa u tuđe poslove. Tu je i taj konstantni nemir, griža savjesti i bol koji nosimo sa sobom. Ono što je bilo sjajno u ovom procesu je što ponovo polaziš od sebe, ali koristiš i iskustva drugih ljudi. Od toga se napravila ova priča. Bolno je, postoji jedna konstantna težina u svemu tome, ali i neka katarza. I to me jako raduje“, kazala je glumica **Nada Vukčević**.

„Prvi put se susrijećem sa rediteljem koji je u svakom trenutku deset do dvadeset koraka ispred glumca, koji tako dobro umije da objasni dramsku situaciju i da ulazi u psihologiju samih karaktera“, kazao je glumac **Vule Marković**.

Ni ovoga puta Šiling nije želio da muzika dolazi sa bilo kakvih nosača zvuka izvan same srži

scene. Ona dolazi od ovih pet glumaca.

„Muzičke improvizacije ovoga puta postižu svojim glasom i različitim glasovnim efektima. Prošli smo jedan dug proces razvijajući predstavu, birajući teme, od starta smo počeli tragati za što karakterističnijim zvukom koji kvartet muških glasova može da proizvede od različitih šumova, uskliku, uzvika, pa čak i daha, kreirajući jedinstvenu atmosferu. Mi ovdje pomjeramo granice onoga što je školski – klasičan pristup u kreiranju. Ovdje ima mjesta za svakog od njih pojedinačno da iznese ono što unikatno dolazi samo od njega“, podijelila je svoje jedinstveno iskustvo u radu sa Šilingom, kompozitorica **Nina Perović**.

Ova produkcija Kraljevskog pozorišta Zetski dom podržana je od strane EU Creative Europe, u okviru projekta EU Collective plays, gdje Zetski dom učestvuje kao partner. Plan i program Kraljevskog pozorišta i fonda Creative Europe biće završen radom sa evropski prepoznatim rediteljem **Pep Gatelom** iz poznate španske teatarske grupe **La Fura dels Baus**, koja takođe učestvuje u projektu u septembru. Kraljevsko pozorište Zetski dom će u oktobru ove godine, imati još jednu premijeru. Riječ je o predstavi **„Kapital“**, koju će režirati **Andraš Urban**.

S.M.

U susret premijeri: „O miševima i ljudima“ („Barski ljetopis 2018“) Priča o snovima i iluzijama

- ...„progovorićemo o snovima i iluzijama kao neophodnosti opstanka u surovom okruženju,..“

Pozorišni program „**Barskog ljetopisa**“ ove, kao i prošle godine, uključuje veliku produkciju, inspirisanu klasičnim djelom svjetske književnosti.

tridesetih godina prošlog vijeka i u tom smislu odlično korespondira sa današnjim vremenom. Ipak, naše čitanje stavlja fokus na nit koju je i sam Stajnbek suptilno provukao kroz novelu. Progovorićemo o

U pitanju je komad „**O miševima i ljudima**“, po motivima istoimenog romana **Džona Stajnbeka**. Komad će režirati jedan od najuspješnijih reditelja u regionu, **Dino Mustafić**. U ulogama Džordža i Lenija pojavice se **Mišo Obradović** i **Miloš Pejović**. Pored njih dvojice, u predstavi će igrati: **Emir Čatović**, **Dejan Đonović**, **Branko Ilić**, **Marija Đurić**, **Pavle Ilić** i **Božidar Zuber**. Dramatizaciju i dramaturgiju predstave „O miševima i ljudima“ potpisuje **Stela Mišković**. Za scenografiju je zadužena **Smiljka Šeparović Radonjić**, a za kostimografiju **Lina Leković**.

Premijera je zakazana za 23. jul, u Baru. Riječ je o koprodukcijskom projektu **Barskog ljetopisa** i **Gradskog pozorišta** iz Podgorice.

Iz „Barskog ljetopisa“ navode da ovaj komad „govori o posljedicama ekonomske krize u Americi

snovima i iluzijama kao neophodnosti opstanka u surovom okruženju koje marginalizuje drukčije, stare, bolesne i osobe sa smetnjama u razvoju; o bijegu u utopiju kao jedinom mjestu na kojem možemo biti srećni dok nas ne ugrizu oštri zubi stvarnosti – dok se ne suočimo sa činjenicom da se ovdje i sada prijateljstvo, humanost i sloboda povlače pred strahom, interesom i taštinom.

Ovogodišnjom produkcijom Ljetopis afirmiše prošle godine utemeljenu ideju o saradnji Festivala sa profesionalnim domaćim pozorišnim subjektima, angažmanu isključivo crnogorskih glumaca i pozorišnih djelatnika, kao i njihovoj saradnji i povezivanju sa renomiranim i regionalno priznatim rediteljskim imenima“, saopšteno je iz „Barskog ljetopisa“.

S.Marojević

U susret premijeri za tivatske „Purgatorije 2018“ „San ljetnje noći“ - plesni teatar

„Veza sa originalnim Šekspirovim djelom neće biti jaka, u smislu komične, farsične atmosfere, ali neke linije radnje i karakteri biće sačuvani“.

Centar za kulturu Tivat i Bitez teatar, sredinom marta, u Beogradu su počeli sa probama na novoj koprodukcijiskom projektu. Riječ je o plesnoj predstavi „San ljetnje noći“, po motivima istoimenog dijela Vilijama Šekspira. Premijera predstave planirana je za 23. jul, na sceni Atrijum Buća, u sklopu Festivala „Purgatorije 2018“. Takođe, je planirano da se predstava odigra i u okviru Festivala plesnog teatra koji bi se trebao održati u Tivtu u toku ljetnje sezone. Za koreografiju je zadužen Mačej Kuzminski, muziku potpisuje Draško Adžić, a kostimi će biti djelo Slavne Martinović. Scenografija je povjerena Marku Japelju, a dramaturgija Adamu Hypki. Igrači u predstavi su iz Bitez Dance kompanije: Ana Ignjatović Zagorac, Nataša Gvozdrenović, Tamara Pjević, Branko Mitrović, Jakša Filipovac, Jelena Bulatović i Luka Stojković.

„San ljetnje noći“, nastavak je repertoarske politike Centra za kulturu Tivat i Bitez kompanije, sa ciljem da publici predstave različite stilove savremenog plesnog teatra, kroz koreografske inscenacije velikih dijela svjetske književnosti. Jedno od takvih djela je, bez sumnje, poznata Šekspirova komedija „San ljetnje noći“, sa „velikim brojem likova i veoma složenom radnjom“. No, to čuveno djelo je samo „*idejno polazište koreografu, Mačēju Kuzminskom, da razvije svoj osoben i potpuno nov pogled na ono što bi mogli biti snovi čovjeka u XXI vijeka. Autor pravi zanimlji obrt u kome taj san danas, više liči na košmar. A, aludirajući na višestrukost identiteta čovjeka u savremenom društvu, gdje se realno i fiktivno sve više pretapa, autor planira da jednom igraču opredjeli da interpretira nekoliko likova iz komada*“, saopštili su koproducenti projekta.

„Planiram da pokret i koreografiju upotpunim snažnom vizuelnom komponentom, efektima, jakom šminkom, svjetlom,.... Veza sa originalnim Šekspirovim djelom neće biti jaka, u smislu komične, farsične atmosfere, ali neke linije radnje i karakteri biće sačuvani. To će nas voditi

ka fenomenu post istine. Predstava će vizuelno biti obojena futurizmom, kroz stil sajber pank, ali neće uvijek biti mračna i ozbiljna, već i upotpunjena humorom i ironijom, baš kao i ovaj čuveni Šekspirov komad. Sve će se odvijati u atmosferi snoviđenja, u prostoru irealnog. Koristićemo ogledala, boju za tela, pank frizure, tatue...“, izjavio je Kuzminski tokom prvih proba.

S.M.

„Bog masakra“ - Kraljevsko pozorište Zetski dom

Drama o dvoličnim i smiješnim ljudima

- *Drama jedinstva mjesta, vremena i radnje.*
- *Riječ je o pozorištu koje svi volimo. Pozorištu koje razumijemo. I koje nas se tiče.*

Sala Kraljevskog pozorišta Zetski dom u noći premijere drame „Bog masakra“ uprkos februarskom nevremenu i najavljenom „crvenom meteo alarmu“ bila je ispunjena do posljednjeg mjesta. Slično je bilo mjesec i po kasnije, kada je ansambl ove predstave gostovao u Nikšićkom pozorištu.

Četvoro mladih glumaca: **Omar Bajramspahić, Jelena Đukić, Marija Labudović i Vule**

da smo veoma ljuti i dvolični, te da su roditelji koji su se sastali kako bi razriješili dječiju svađu, mnogo veća djeca od one koja se potukla u parku. Oni su u svojoj agresiji samo njihov odraz i ništa drugo. Posmatrajući dva bračna para koja od tolerancije i pacifizma koji bodu oči, dolaze do ispada punih netrpeljivosti. Htjeli mi to ili ne, pred ovom dramom gledamo se u pomalo distorziranom ogledalu, u kome humor ispunjava jaz između dvije krajnosti

Fotografija: D. Miljanić „Bog masakra“ - univerzalna priča o roditeljima i njihovom odnosu prema djeci

Marković, u komadu koji je režirao makedonski reditelj **Siniša Evtimov**, uspjeli su da nasmiju publiku koja je, posmatrajući na sceni jednu svakodnevnu situaciju, shvatila da gleda samu sebe. Oni su uspjeli da nakon sat i deset minuta igre u poznatoj drami **Jasmine Reze** na kraju „publiku podignu na noge“.

Okružujući scenu sa sve četiri strane, gledalac u ovom komadu ima ekskluzivan pogled i jasan uvid u to da smo prestali da govorimo istinu,

u ponašanju, što probleme deklarativno umjerenog zapadnog društva, čini mnogo jasnijim. Na ove poruke ukazuje i reditelj Evtimov:

„Tužna je priča, iako je smiješna kada je gledaš sa strane. Smijući se, prepoznaješ tugu. Kada to shvatiš, to te napravi boljim čovjekom. Vjerujem u promjene. Nadam se da se vidimo onakvima kakvi jesmo. Trebalo bi hitno da se pogledamo u ogledalo, da pogledamo higijenu zuba, da provjerimo da li bacamo đubre na pravo mjesto.

Male stvari pokreću svijet i dovode do promjena. Genijalni su glumci sa kojima sam proveo mjesec i po, mladi su, ali smo uspjeli da uradimo adaptaciju i stignemo do publike. Odgovornost je doći u zemlju koja nije tvoja. Moraš ostaviti produkt koji će trajati, projekat koji će zavoljeti publika. Bila mi je čast raditi u Kraljevskom pozorištu“, kazao je nakon premijere reditelj **Siniša Evtimov**.

Akteri komada u svojim izjavama skreću pažnju na univerzalnost teksta, koji iako napisan u Francuskoj, važi i za naše podneblje, naročito kada je riječ o mladim generacijama roditelja i njihovom odnosu prema sopstvenoj djeci. Crnogorsko društvo može se bez problema uključiti u ovo preispitivanje mentaliteta evropskog građanina čiji dijalog, obilježen širokim osmijehom, a istovremeno počinje

o našem društvu , o nekim novim generacijama roditelja, koje su jako zanimljive. Zbog toga bi trebalo da ljudi obavezno pogledaju ovaj komad“, cijeni glumica **Jelena Đukić**.

„Imali smo sjajnu pretpremijeru, na kojoj smo probili led sa publikom. Čuli smo dobre komentare na premijeri. Glumcima je to uvijek potrebno, pogotovo kada dolazi od naših dragih kolega i profesora. U ovoj drami imate jedinstvo mjesta, vremena i radnje. Nemate nijedan trenutak praznog hoda. Potrebna je ogromna koncentracija. Morate se fokusirati na partnere. Sat i deset minuta su karakteri pod konstantnim promjenama raspoloženja, stanja i pritom mnoštva malih radnji. Predstava je zahtjevna, ali kada imate dobru, sinhronizovanu ekipu i dobrog reditelja, onda ništa

Fotografija: D. Miljanić

kvalifikacijom da je dječak bio ‘naoružan’ štapom, da bi ubrzo uslijedila i konstatacija da je ‘unakazio’ svog druga.

Priču koja zahtijeva tačnost i ogromnu koncentraciju, glumci su uspjeli scenski ubjedljivo dočarati, zahvaljujući prije svega prostoru i povjerenju koje im je dao reditelj.

„Bio je ovo jako intiman proces četvoro ljudi sa rediteljem, koji je sa nama imao specifičan odnos od samog početka. Za nas ovo nije samo premijera, već je mnogo ličnije. Imali smo divnog reditelja koji brine o glumcu i sve prepušta glumcu. Tekst je takođe odličan. Srećna sam što sam ostvarila ovu ulogu, jer ovo je lik koji me držao godinama. Iako je tekst pisan za neko drugo mjesto i vrijeme (u Francuskoj, a film je napravljen u Americi), mislim da je jako lokalna, jer govori i

nije teško. Ovaj tekst je veoma tanan i suptilan i ako ga ne vozite na pravi način, onda zna da sklizne u nešto što on nije. Ovdje je riječ o pozorištu koje svi volimo. Pozorištu koje razumijemo i koje nas se tiče. Ovo je bliska i savremena tema“, kazao je glumac **Vule Marković**.

Scenografiju i izbor muzike ovog komada potpisuje **Siniša Evtimov**. Konsultant i lektor je **Dubravka Drakić**, dok je izbor kostima uradila **Marija Vujović**.

Nakon tri igranja na matičnoj sceni i izvođenja u Nikšićkom pozorištu, ovaj komad Kraljevskog pozorišta Zetski dom očekuje intezivan pozorišni život, što potvrđuju i najavljena gostovanja.

PR služba Kraljevskog pozorišta Zetski dom

„Apartman Savoja“ - Kraljevsko pozorište Zetski dom Punktiranje tradicije i novog vremena

- „Ličnost Jelene Savojske na značenjskom nivou naše nacionalne svijesti ima posebnu dimenziju. ...“
- „Ova predstava je kao da se odjednom desila neka pjesma i to nije svakidašnje“.

Sa premijerom predstave „Apartman Savoja“, Kraljevsko pozorište Zetski dom ne samo da je u produkcijskom smislu obogatilo sopstvenu i crnogorsku teatarsku scenu, već je insceniranjem dvije različite književne forme u jednu dramsku cjelinu, sa različitim umjetničkim izrazima, članova autorskog tima, na specifičan način progovorilo

Ako neće država onda će Cetinjani, jer Cetinje je pozorište. U prvom dijelu u jednočinci vidimo opsesiju starca Nikole, a opsesija često dovodi do humora. Druga psihoanalitička priča govori o tome da je princeza Jelena išla kod psihijatra. Onda se sve sklopilo, između krika za sestrom Sofijom koja je kao djevojčica umrla na krštenju u Vlačkoj crkvi

Foto: D. Miljanić „Apartman Savoja“ - čuvar vremena i sjećanja na crnogorsku princezu Jelenu Savojsku

o sukobu tradicije i modernog. Istovremeno, ovaj pozorišni komad prepoznat je i kao čuvar vremena i sjećanja na crnogorsku princezu i italijansku kraljicu Jelenu Savojsku. Iako predstava nije biografskog karaktera, Savojska je njena tema. No, ona je u ovom djelu posmatrana kroz prizmu čuvanja tradicije, naslijeđa, ali i sukoba sa savremenim načinom života. Osim što predstava u cjelini gledano odiše istinom, koja jedno dramsko djelo čini pravim pozorišnim ugođajem, ona prema ocjeni dramaturga **Boža Koprivice** otvara i neke nove teme i vidike.

„Starac Nikola u drami nije uspio da osnuje zadužbinu i da tako vrati Jelenu Petrović Savojsku. Postoji nada da će ova predstava podstaknuti državu da vrati Jelenu, princezu i kraljicu na Cetinje.

i krika za kćerkom Mafaldom, stradaloj 1944. godine zbog povezanosti sa Italijanima koji su pružali otpor fašistima. Krik za sestrom i krik za kćerkom“, pojasnio je Koprivica dramsku radnju „Apartman Savoja“.

Predstava je nastala po istoimenoj jednočinki **Sandre Vujović** i kratkoj priči „Punktiranje duše“, **Marije Čolpe**, a u rediteljskoj postavci **Slobodana Milatovića**, koji ujedno potpisuje adaptaciju i scenografiju. Njegov do sada prepoznatljiv, alternativni rediteljski rukopis, u ovom djelu krenuo je u drugom pravcu - onom koji ga bliži klasičnoj postavci i koji ga usmjerava na glumca i njihov umjetnički izraz. Zbog toga je ovaj komad viđen i kao praznik glume. To je potvrdio i reditelj Milatović, uoči, ali i nakon

premijere.

„Ova drama prevashodno odiše usklađivanjem posve savremene teme sa epohom. Želio sam da predstava ima sasvim klasičnu formu, kako bi kroz dramaturški pristup dao njen pravi značaj, ali i prioritet glumačkoj igri. Meni je najvažnija bila adaptacija i dramaturška obrada. Našli smo pravi put. Ličnost Jelene Savojske na značenjskom nivou naše nacionalne svijesti ima posebnu dimenziju, koju još uvijek ne umijemo rabiti kako treba. Ona je svojim životom i humanizmom nadmašila mnoge heroje i heroine ondašnjeg, ali i današnjeg vremena“, kazao je Slobodan Milatović.

tekstu, kroz lik Nikole, baca se svjetlo na nju kao humanistu, altruistu i ženu, koja je bila ispred svog vremena i predstavlja važnu figuru u našoj istoriji. U eri kapitalizma i konzumerizma, ove osobine rijetko i teško dolaze do izražaja, zato je važno podsjećati na njihovo postojanje. Bavili smo se Savojskom i našim odnosom prema njoj danas. S jedne strane ovo je kritika našeg današnjeg odnosa prema sopstvenoj kulturnoj baštini. Nadam se da će se to u budućnosti promijeniti. S druge strane probali smo da prodremo u njenu dušu i shvatimo zašto je ona bila takva, kakva je. Bila je veliki humanista i altruista. Možda jedna

Fotografija: D. Miljanić

Momo Pićurić u „Apartmanu Savoja“

Osobenost ovog pozorišnog naslova očita je od njegove osnove, tj. dramskog predloška - tekstova spisateljica Vujović i Čolpe, čiji su radovi izabrani u konkurenciji rukopisa dvadeset crnogorskih mladih stvaralaca, u okviru radionica pisanja i zajedničkog stvaranja projekta „EU Collective plays“, podržanog od strane programa EU Kreativna Evropa, pod mentorstvom pisaca Ljubomira Đurkovića i Ognjena Spahića.

„Priča o Jelenu Savojskoj o kojoj crnogorska javnost malo zna, dobija nove obrise“, cijeni Sandra Vujović, autorka drame „Apartman Savoja“.

„Šira javnost na Jelenu Savojsku gleda kao na crnogorsku princezu koja je postala kraljica Italije. Međutim, jako malo znamo o njoj. U mom

od najznačajnijih figura u Crnoj Gori“, kazala je Sandra Vujović, autorka drame „Apartman Savoja“.

Marija Čolpa, autorka priče „Punktiranje duše“ pojasnila je da ova priča nije istorijska, već je postdramski komad. Svojim tekstom, ova dramska spisateljica objašnjava da dobročinstvo Jelene Savojske dolazi usljed velike boli, zbog preranog gubitka njene sestre Sofije.

„Pronašla sam podatak da je princeza Jelena sa samo četiri godine prisustvovala krštenju svoje tek rođene sestre Sofije, u Vlaškoj crkvi na Cetinju. U trenutku krštenja, Sofija je umrla. U mojoj glavi to je bilo opravdanje za njeno dobročinstvo, jer samo dijete može da osjeti tu prazninu na jedan podsvjestan način. Savojska je

dobročinstvom punila tu rupu, taj jedan beskraj od boli, za svojom tek rođenom sestrom. Naprosto, sve se složilo u trenutku sagledavanja te boli, dok sam ih posmatrala u svojoj percepciji vremena. Osjetila sam tu njenu potrebu za dijeljenjem. Darivanjem i dobročinstvom je popunjavala tugu, tragiku i podsvijest u bolu. Odlučila sam da na dramski način 'popravim' procjep i oslobodim je tjeskobe. Da može na miru počivati. Zato se u mojoj priči 'punktira duša'. Mi smo puni nekih lažnih istorija, argumenata koje izvlačimo iz naftalina, a ljudi su siti toga. Međutim ovog nijesu. Ovo ne znaju. Ovo smo mi. Ovo nije istorijski diskurs dramske zabave gdje govorimo o Jeleni i tome koliko ju je volio Vitorio Emanuelo. Ovo je podsjećanje da mi ništa ne znamo o nama“, rekla je Marija Čolpa, pojašnjavajući poetiku svog teksta „Punktiranje duše“.

Scenska upečatljivost „Apartman Savoja“ vidljiva je i kroz u dramaturgiji svjetla **Danila Pečara**, kostimima **Blagoja Micevskog**, kao i u muzici, koju na violini izvodi **Vili Ferdinandi**. No, cijelu dramsku radnju i rediteljska rješenja, svojim izrazom scenski su uokvirili glumci: **Ana Vučković**, **Momčilo Pićurić** i **Miloš Pejović**. Oni tumače šest lica koji „naginju u ambis“. Njihov stil igre u ovom komadu nije konvencionalan. To objašnjava glumac **Miloš Pejović**, rečenicom: „Došli smo do toga da svaki lik ima svoje opravdanje i svoje zašto“.

Za njegovu koleginicu **Anu Vučković** ova predstava je “.

„Bio je izazov sklopiti dva različita teksta. Jelena Savojska je lik koji ih povezuje. Ona je za mene simbol onoga kako ja vidim Cetinje, njegovu ljepotu i njegov miris. Žalostno je što živimo u vremenu u kome je sve svejedno. Vlada svejednoća, prema tradiciji, prema njenom liku koji je značajan za našu istoriju. Nju doživljam kao pravu Crnogorku, humanu, spremnu da odbrani ono što smo u našoj osnovi, što smo izgubili u vremenu. Danas imamo neke druge vrijednosti koje nam društvo nameće. Pod oklopima smo. Pod nekom plastikom. Ali, mislim da tih njenih osobina ima još u nama. Srećna sam jer smo sačuvali ono što je u bivstvu istinsko i stvarno pozorište, nešto što je iskreno i mislim da je to publika osjetila. To je najbitnije. Da se osjeti iskrenost i da se osjeti nešto što predstavlja pozorište. Ova predstava je kao da se odjednom desila neka pjesma i to nije svakidašnje. Sklopile su se kockice. Bili iskreni, puni onog na-

gljepšeg, nečeg za čim teatar danas žudi . Meni nije bilo teško odigrati dva lika. To je vrijeme u kome danas živim, to su generacije koje posmatram i donekle razumijem. Ipak, žao mi je što odbacujemo tradiciju i nekadašnje vrijednosti“, rekla je glumica **Vučković**.

Šest lica, prošlost i sadašnjost, tradiciju i novo vrijeme, sa svime što oni znače povezuje na sceni izbor muzike i moćni zvuk violine **Vilija Ferdinandija**.

„Sa režiserom sam mnogo razgovarao o tekstu, atmosferi, kako bi je moja muzika podržala. Na svakoj probi sam sve više ulazio u priču, za mene je ovo bio veliki izazov, budući da je ovo prvi put da sviram bez ansmbala u pozorištu i već napisanih nota. Morao sam pronaći elemente iz tradicionalne muzike, uz odern obradu jer se u komadu istovremeno pojavljuju starinski namještaj i mobilni telefoni, tako odern morao sve to pomiriti. Mekši zvuk na početku i grublji na kraju, molska varijanta koja prelazi u dursku“, naglasio je **Vili Ferdinandi**.

Kostimograf **Blagoj Micevski** istakao je da je „kostimima želio da ispoštuje epohu, ali i činjenicu da se radi savremena predstava, po savremenim tekstovima, a prošlost je daleka inspiracija. Pokušao sam u odnosu na viziju režisera o spajanju ta dva svijeta i dramaturga, da prilagodim kostime. Imamo takođe brze transformacije, kako bismo stekli utisak da je riječ o različitim likovima, koje glumi jedna glumica. Imamo jedan dio na kraju komada koji je neka vrsta kostimsko - scenografske instalacije koja završava priču. Na moju radost uspjeli smo da je realizujemo “, rekao je **Micevski**.

„Apartman Savoja“ na Cetinju je imao tri izvođenja: premijeru i prvu reprizu, a komad je ponovo ispunio saalu do posljednjeg mjesta, 27. marta, na Svjetski dan pozorišta. Na kraju ove bilješke o predstavi i producenti sije: „U ‘Apartmanu Savoja’ sudaraju se potpuno različiti životi. Starac Nikola zaglavljen u prošlosti, nemoćan da prihvati novo doba i njegova surova pravila. On opsesivno čuva predmete iz prošlosti. Tu je i bračni par, lik Petra kao odraz novih pravila u modernom vremenu. Pokazuje se slika odnosa prema tradiciji i njenog sukoba sa novim“.

S. Marojević

„Prodavnica igračaka“ - Gradsko pozorište Podgorica

Dramaturgija snova

- „‘Prodavnica igračaka’ priča je o vječitoj razapetosti između ‘biti i imati’, priča o potrazi za iskušenjima, glamurom i sjajem.
- To je i priča o snazi prijateljstva, o hrabrosti, posvećenosti i vještini donošenja mudrih odluka, priča o odgovornosti za svoje odluke. Ona ima veliku moć, ali ne morališe, niti je infantilna. Puna je poštovanja prema malom gledaocu“.

Nova lutkarska predstava - „**Prodavnica igračaka**“ (6+), **Gradskog pozorišta** iz Podgorice, namijenjena je ne samo djeci, već i roditeljima. Djeci razotkriva istinu da materijalne stvari ne donose sreću i da u životu veću vrijednosti imaju ljubav, prijateljstvo, osjećanja i bržnost. Odrasla publika, prije svega, u ovom zanimljivom scenskom djelu, vidi tugu zbog prolaznosti, ali i zbog

rediteljev izazov da i sami učestvuju u kreiranju aktera ove bajke. Inspiraciju u tom poslu našli su u: muzici, songovima, svjetlu... Sva ta rješenja upakovana u jedan „scenski paket“ već na premijeri (17. februara) potvrdila su najavu reditelja Antoniuka, da se radi o timu koji je dao puno njegovim rediteljskim rješenjima. Izvanrednom scenskom interpretacijom, energijom i vještinom,

„Prodavnica igračaka“, detalj sa premijere

materijalizacije ljudskih odnosa. Predstavu je po tekstu **Aleksandra Popescua** režirao poznati poljski reditelj **Jaroslav Antoniuk**, koji je uradio i songove. Pored njega u autorskom timu su još: **Eva Farkašova** (scenografija, kostimografija i idejno rješenje lutaka), **Bogdan Szczepanski** (muzika) i **Zoran Đerić** (lektor).

Kreativna glumačka ekipa u sastavu: **Katarina Krek**, **Goran Slavić**, **Branka Femić**, **Branko Ilić** i **Pavle Ilić**, zdušno su prihvatili

glumci su publici na veoma upečatljiv i zanimljiv način približio priču o djevojčici Dini, koja se kroz igru prebacije u svijet fantazije. Djevojčica stiže u neobičnu radnju igračaka, gdje svaku igračku plaća jednom godinom svog života. Dina se, uprkos opomenama i molbi mladog dimnjačara, baca na igračke. Što je više igračaka kupovala, to je sve više starila. Shvatila je šta se dogodilo tek kada je postala starica.

„U dramaturgiji bajke postoje pravila.“

Njihovo kršenje odvodi junake na stranputicu. Djevojčica Dina se pred nama transformiše u djevojku, ženu, pa u staricu. Te promjene su posljedice njenih nepromišljenih želja. Srećom, kao i u svakoj bajci, i ovdje je srećan kraj - Dina dobija još jednu priliku da sve vrati na početak, da se vrati u djetinjstvo. Da izvuče pouku, a s njom i sva djeca u publici: Da vrijednosti nijesu u predmetima i posjedovanju, već u prijateljstvu i ljubavi. Ova predstava je poput vremeplova. Cijeli ljudski vijek nam prolazi pred očima. Valja se zagledati u ono što promiče: ima u tome dječje igre, zabave sa igračkama, oniričkih bića, poput Gospođe Noći,

je bliska 'Alisi u zemlji čuda', Lewisa Carrolla. Junakinja predstave, mala Dina, u oniričnoj i metafizičkoj prodavnici igračaka nalazi se pred odlukom koja može da joj promijeni život. Ta prodavnica igračaka je čarobna i u njoj se samo naizgled biraju igračke... Ne poslušavši upozorenje Anđela, kojem je ranije spasila život, usuđuje se da pogleda u lice Gospođe Noći. Bacivši vradžbinu na Dinu, Gospođa Noć, na njen put postavlja Prodavnicu igračaka. U toj prodavnici ne plaća se novcem, već godinama života, pa će Dinu želja za posjedovanjem novih stvari veoma brzo učiniti staricom.

„Prodavnici igračaka“ - priča o odgovornosti za svoje odluke

ili anđela zaštitnika u liku Odžarčiča, patuljaka i zloduha, što bajkama i priliči, ali ima i ozbiljne zapitanosti nad prolaznošću života i istinskim ljudskim vrijednostima. Iako se nije insistiralo na didaktici, ipak je ona neizbježna u predstavama koje su, prije svega, namijenjene djeci“, pojašnjava se u dramaturškoj bilježnici.

„Ova predstava aktuelna je za današnje vrijeme. Aktuelna je za djecu, ali i za ljude koji imaju 30, 40 ili 60 godina“, izjavio je reditelj Antoniuk. On ističe da je riječ o porodičnoj predstavi koju djeca treba da odgledaju sa roditeljima.

„‘Prodavnica igračaka’, koju je napisao rumunski autor Aleksandru Popescu, jedan je od najljepših i najmudrijih tekstova dječje književnosti. Crnogorska verzija ove magične priče je dalekosežna, stavlja akcenat na snove i vrlo

‘Prodavnica igračaka’ priča je o vječitoj razapetosti između ‘biti i imati’, priča o potrazi za iskušenjima, glamurom i sjajem. To je i priča o snazi prijateljstva, o hrabrosti, posvećenosti i vještini donošenja mudrih odluka, priča o odgovornosti za svoje odluke. Ona ima veliku moć, ali ne morališe, niti je infantilna. Puna je poštovanja prema malom gledaocu. Predstava je namijenjena najmlađima, ali i onim nešto starijim... Siguran sam da ni njima neće biti dosadno, čak postoji i šansa da nakon nje odu iz pozorišta bar malo mudriji“, poručio je reditelj Jarosław Antoniuk. A, sa tom porukom gledalac bez dvojbe ode iz pozorišta, sa željom ili preporukom za susretom sa junacima ove bajke.

S.Marojević

„Pozorište i bajke“ – moto ovogodišnjeg XXIII izdanja HAPS-a „Fistik“ – najbolja predstava

Ovogodišnje - XXIII izdanje „Hercegovskih aprilskih pozorišnih svečanosti“ (HAPS 2018) realizovano je od 16. do 30. aprila. Koncept XXIII HAPS-a realizovan je motom „Pozorište i bajke“, zbog toga što se od ove godine na scenu Festivala vraća i pozorište za najmlađe.

Producenti Festivali su Hercegovsko pozorište i Herceg Fest, uz podršku Opštine i gradske Turističke organizacije.

„Hercegovske aprilске pozorišne svečanosti“ (HAPS), počele su teatarski festivalski život 1995. godine. Od osnivanja do danas, Festival je

Na repertoaru ovogodišnjeg izdanja HAPS-a bile su po dvije predstave za večernju scenu iz: Srbije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Crne Gore i tri predstave za djecu, a Festival je imao i prateće programe: pozorišne radionice, izložba, predstavljanje knjige i jedan muzički program.

Najbolja predstava po ocjeni publike je „Fistik ili san o suncu, mjesecu i još nekim sitnicama“ (Narodno pozorište Sarajevo). Ona je dobila ocjenu 4,70. Neznatno nižu ocjenu dobila je predstava CNP-a, „Šćeri moja“ (4,67), zatim slijedi „Bajkoholik“, predstava beogradske produkcije, koja je dobila ocjenu 4,27. Komad „I živjele su sretno“ (predstava Scene Gorica) dobio je 4,23, a „Za umrijet od smijeha (Teatra Rugantino i Kazališta „Planet Art“) ocjenu 3,78.

mijenjao koncept - od prvobitne smotre amaterskih pozorišta nekadašnje Jugoslavije, postao je u jednom trenutku prilika za pregled biranih regionalnih profesionalnih produkcija.

Program HAPS-a čine kvalitetne pozorišne predstave, kao i raznovrstan prateći program. Preporukom Savjeta za kulturu, HAPS je uvršten u manifestacije važne za kulturu tog grada.

S.M.

Sa repertoara Nikšićkog pozorišta i Gradskog pozorišta Podgorica „Pozorište ima prednost“

Nikšićko pozorište i Gradsko pozorište iz Podgorice, u prvom tromjesječju ove godine, svojim kontinuiranim, mjesečnim repertoarima obogatili su crnogorsku pozorišnu scenu. Ako se tome doda, da je Gradsko pozorište, u februaru, na Lutkarskoj sceni imalo premijeru komada „Prodavnica igračaka“, a da je nikšićki teatar nosilac razvoja kulture u gradu

Pozorište iz Nikšića imalo je uspješno gostovanje na sceni Crnogorskog narodnog pozorišta.

Pored dramskih naslova za večernju i dječiju scenu, Nikšićko pozorište je u prvom tromjesječju ove godine za ljubitelje filma organizovalo projekcije osam igranih filmova. U zgradi Nikšićkog pozorišta realizovana su i tri koncerta, za koje je, kao i za

pod Trebjesom, dovoljno govori o doprinosu ova dva pozorišta razvoju ukupnog teatarskog i kulturnog ambijenta Crne Gore.

Nikšićko teatar koji se bavi pozorišnom, filmskom i muzičkom produkcijom, u minula tri mjeseca, na repertoaru je imao ukupno osamnaest naslova. Ova ustanova je svoju pozorišnu publiku obradovala sa pet zvučnih naslova iz produkcije vodećih crnogorskih i pozorišnih centara u regionu. Sa predstavom iz svoje produkcije - „Inspekcija“,

filmove, ulaz za publiku bio besplatan. U saradnji sa Arhivom Crne Gore održana je i promocija zbornika „Crnogorska vojna muzika“. Svi naslovi sa repertoara Nikšićkog pozorišta koji su realizovani u posljednja tri mjeseca, sastavni su dio programa „Nikšićka kulturna scena 2018“, koji se organizuje uz podršku Ministarstva kulture i Opštine Nikšić.

Gradsko pozorište je u prva tri mjeseca 2018. godine na Večernjoj sceni, Dramskoj i Lutkarskoj sceni za djecu u okviru redovnih

repertoarskih aktivnosti izvelo petnaest naslova uključujući i premijeru predstave „Prodavnica cijelog društva u kojem itekako postoji potreba za visokokvalitetnim umjetničkim sadržajem, a koji,

„Prodavnici igračaka“ / Gradsko pozorište Podgorica

igračaka“. Realizovalo je i jedno gostovanje, u Baru (predstava „Kinez“ izvedena je u okviru zimske scene „Barskog ljetopisa“). Na matičnim scenama (Velika sala KIC-a „Budo Tomović“ i Sala „Dodest“) ukupno je bilo dvadeset sedam igranja.

Gradsko pozorište kao jedina teatarska kuća u Crnoj Gori koja njeguje žanrovski raznovrsnu produkciju, kako na Dramskoj i Lutkarskoj sceni za djecu, tako i Večernjoj sceni, jednu sedmicu u martu posvetilo je značajnim datumima za pozorišno stvaralaštvo koji se obilježavaju svake godine širom svijeta. Slaveći teatar, pored tradicionalnih čitanja poruka za internacionalne praznike, Gradsko pozorište je tih dana imenovalo i počasne članove za 2018. godinu. Riječ je o djeci koja vole pozorište i ona su nagrađena besplatnim ulaznicama za cijelu pozorišnu sezonu. Povodom ovih datuma u podgoričkom Pozorištu realizovana je akcija „Sedam dana mart teatra“ sa ciljem popularizacije teatarske umjetnosti. Publika je tako bila u prilici da vidi osam predstava sa popustom na ulaznice od 50 odsto. Ta akcija je nastavljena i u aprilu, sa težnjom da se popularizuje teatarska umjetnost u svim slojevima društva.

Novu akciju Gradsko pozorište realizuje pod sloganom „Budite uz Gradsko – Pozorište ima prednost“ sa ciljem da omogući publici da češće posjećuje pozorište i, naravno, da i u proljećnim danima sale budu pune.

Izlazeći u susret svojoj publici, Gradsko pozorište i na ovaj način ukazuje na značaj ulaganja u prave vrijednosti, one koje služe za dobit

nažalost, često nije dostupan svima. U martu je obilježen i jubilej, deset godina uspješnog pozorišnog života predstave „Ljepotica i zvijer“.

S.M.

„Pepeljugino maslo“ o položaju žene

Gradsko pozorište Podgorica, u maju je krenulo u inscenaciju novog projekta za večernju scenu. Riječ je o predstavi „Pepeljugino maslo“, koju će, po kolumnama savremene hrvatske spisateljice **Tene Štivičić**, režirati **Alisa Stojanović**, rediteljka iz Beograda. Za izbor i adaptaciju tekstova zadužena je **Milica Piletić**, a **Darko Nedeljković** potpisuje scenografiju, **Tijana Todorović** kostimografiju, a **Ivan Brkljačić**, muziku. Uloge su povjerene: **Dubravki Drakić**, **Ivani Mrvaljević**, **Maji Šarenac**, **Ivoni Čović Jaćimović** i **Dejanu Đonoviću**. Premijera je planirana u prvoj polovini juna.

Dramska spisateljica Tena Štivičić u svojim kolumnama bavi se medijskom, intelektualnom i estetskom površnošću i nadasve pozicijom žene u savremenom svijetu. Razotkrivajući mehanizme kojima se tumače uloge građana, potrošača, muškaraca i žena, Štivičić donosi rijetko britku dijagnozu paradoksa konzumerizma vremena u kojem živimo i perfidnog pritiska društvenih imperativa na ženu, u svim njenim ličnim i društvenim ulogama. Na tom tragu biće i „Pepeljugino maslo“. Izbor iz dvije knjige njenih kolumni („Vrag ne spava“ i „Pepeljugino maslo“) čini tekst predstave koja govori o ženama iz različitih socijalnih grupa, sredina i interesovanja. Iako različite, one se sudaraju na paradoksimu pitanja položaja žene u savremenom svijetu.

Uspješno gostovanje ansambla „Šćeri moja“ u Sarajevu Obnovljena saradnja dva nacionalna pozorišta

„...sarajevska publika imala je priliku da kroz ovako dobar komad uživa u obnovljenoj saradnji između CNP-a i Sarajevskog narodnog pozorišta“ (Izudin Bajrović, umjetnički direktor Sarajevskog narodnog pozorišta)

Predstava „Šćeri moja“, Crnogorskog narodnog pozorišta, koju je režirala Ana Vukotić po tekstu Maje Todorović, izvedena je 23. marta, pred prepunim gledalištem Narodnog pozorišta u Sarajevu. Sarajevska publika je burnim aplauzom pozdravila nastup glumačke ekipe koji čine: Vanja Jovićević, Mirko Vlahović, Varja Đukić, Slavko

značajnim tradicionalnim elementima, problemu crnogorske žene, koju je rediteljka vrlo spretno uspjela da zajedno sa piscem adaptira i da je stavi u neke konotacije modernih dimenzija, sa elementima negdje čak i apstraktnog. Rediteljka je uspjela da da jednu duhovitu crtu ovoj teškoj drami, koja nije samo crnogorska, već i drama

Sarajlije oduševljeni pričom „Šćeri moja“, Maje Todorović

Kalezić, Dušan Kovačević, Goran Vujović, Stevan Radusinović, Slobodan Marunović, Danilo Čelebić, Zoran Vujović i Mišo Obradović.

Oni su, prema ocjeni njihovog sarajevskog kolege Jasmina Gelja, ovu zanimljivu priču spisateljice Todorović, izvanredno odigrali.

„Izdvojio bih sjajnu igru mog prijatelja Mirka Vlahovića. Ovo je jako hrabra predstava sa moćnom i snažnom porukom koju ansambl CNP-a uigrano i dojmljivo donosi na scenu“, utisci su glumca Gelja. I glumica Irina Dovnik za crnogorski ansambl imala je samo riječi hvale:

„Ova predstava se može odnositi na sve nas. Prije svega, divna režija, bazirana na jako

svih nas. Mirko Vlahović kao knjaz Nikola i Vanja Jovićević kao kneginja Zorka su zajedno sa Varjom Đukić koja je igrala majku, fantastično izgradili odnos jedne porodice prepune emocija. Moram da pomenem i odličnu scenografiju, predivne kostime i ostatak glumačke ekipe, koji su kao neki lijepi cvjetovi izvirali na sceni i pratili trougao koji čine Mirko, Vanja i Varja“, izjavila je Dovnik.

Prema navodima crnogorskog dnevnika „Vijesti“, glumicu Aminu Begović fascinirala je „važnost otvaranja teme ženskih prava, ali i radost zbog razmjene predstava. Velika mi je radost što razmjenjujemo predstave i što smo spona i most“, izjavila je Begović.

Pisac **Ahmed Burić**, crnogorsku predstavu je doživio kao izuzetnu, ističući njen značaj što je „istorija života kralja Nikole, na neki način stavljena u centar ove drame“. Burić je dramu „Šćeri moja“ vidio i kao „veoma hrabar projekat za Crnu Goru i naše uslove“.

Izudin Bajrović, umjetnički direktor Sarajevskog narodnog pozorišta, ovaj komad cijeni

svoga pitanje položaja žene i odnosa prema ženskom djetetu. Predstava ima za cilj da podstakne i žene i muškarce na razmišljanje i na preispitivanje odnosa prema ženskom polu, prije svega ženskoj djeci.

Crnogorsko narodno pozorište se sa ovim komadom predstavilo na brojnim festivalima. Na Mediteranskom festivalu Purgatorije, u Tivtu 2016. godine, Mirko Vlahović je osvojio nagradu za

Vanja Jovičević i Varja Đukić na sceni Narodnog pozorišta u Sarajevu

posebno „interesantnim“ jer je obrađen „kroz prizmu crnogorskog podneblja koje važi za izuzetno patrijarhalno. Lijepa igra, jako dobra režija, sjajan tekst, sve u svemu odlična predstava i drago mi je što je sarajevska publika imala priliku da kroz ovako dobar komad uživa u obnovljenoj saradnji između CNP-a i Sarajevskog narodnog pozorišta“, poručio je Bajrović.

Da podsjetimo, scenograf ove predstave je **Aleksandar Vukotić**, kostimograf **Leo Kulaš**, asistentkinja kostimografa **Lina Leković**, kompozitor **Aleksandar Radunović Popaj**, koreograf **Sonja Vukičević**, **Balša Poček** je saradnik na dramaturgiji a izvršna producentkinja predstave je **Nela Otašević**.

Drama „Šćeri moja“ nagrađena je na Konkursu Crnogorskog narodnog pozorišta za najbolji savremeni domaći dramski tekst 2016. godine. Iako su junaci drame istorijske ličnosti, ovo nije istorijska drama. Istorijska građa je samo polazišna tačka za bavljenje aktuelnim temama, a to je prije

najbolju mušku ulogu, a na međunarodnom Festivalu glumca, u Nikšiću 2016. godine, Vlahović je osvojio Grand prix za najbolju mušku ulogu, dok je Vanja Jovičević dobila Grand prix za najbolju žensku ulogu, a Slavko Kalezić, Grand prix za najbolju epizodnu ulogu. Na Jugoslovenskom pozorišnom festivalu „Bez prevoda“, u Užicu, iste godine, Vanja Jovičević osvojila je „Ardaliona“ za najbolju mladu glumicu, kao i nagradu Politike „Avdo Mujčinović“. Rediteljka Ana Vukotić osvojila je Godišnju nagradu Crnogorskog narodnog pozorišta 2016. godine za adaptaciju i režiju ovog komada, dok je Mirko Vlahović, te godine, za ulogu kralja Nikole dobio Veliku nagradu Crnogorskog narodnog pozorišta.

S.Marojević

Kraljevsko pozorište Zetski dom osvojilo još jedan evropski fond Lider projekta ADNICH

- *Partneri Zetskog doma u tom projektu su: Međunarodni teatarski institut, te Univerzitet Salento iz Italije i Opština Pogradec i FDU Tirana iz Albanije.*
- *Cilj projekta je stvaranje mreže na južnom Jadranu, između Italije, Albanije i Crne Gore koja će se baviti promocijom nematerijalnih kulturnih dobara ovih zemalja kroz umjetnost i pozorište.*

Nakon brojnih uspjeha koji su obilježili rad Kraljevskog pozorišta Zetski dom u protekle četiri godine, prije svih njegovi zapaženi nastupi na internacionalnim scenama, projekatom EU Collective plays, najstariji crnogorski teatar ulazi u još jednu važnu evropsku rutu i internacionalnu saradnju. Ovog puta Zetski dom je lider novog regionalnog,

prekograničnog EU projekta i u naredne dvije godine Pozorište sa Cetinja će biti nosilac nove produkcije sa Italijom i Albanijom.

Projekat ADNICH (Jadranska mreža umjetničkih produkcija), Kraljevsko pozorište dobilo je preko prepristupnog programa Evropske unije INTERREG IPA, koji predviđa prekograničnu saradnju Italije, Albanije i Crne Gore. Zetski dom će kao partnere u tom projektu imati **Međunarodni teatarski institut**, te **Univerzitet Salento** (Odjeljenje za istoriju, društvo i humanističke studije) iz Italije, kao i **Opštinu Pogradec** i **FDU Tirana** iz Albanije.

Cilj projekta ADNICH je stvaranje mreže na južnom Jadranu, između Italije, Albanije i Crne Gore, koja će se prvenstveno baviti promocijom nematerijalnih kulturnih dobara ovih zemalja, kroz umjetnost i pozorište. Projekat će u fokusu imati zaštitu različitosti u ekspresijama tri naroda, identita i tradicije, a u cilju stvaranja novog, inovativnog prekograničnog proizvoda.

„Program predstavlja sa jedne strane

veličanje mediteranske kulture, a u isto vrijeme tretira problem koji postoje u ovom podneblju, kao sto su: problem među etničkim manjinama, dolazak i integracija emigranata, odnosi i razlike među polovima, u smislu postojanja patrijarhalnog sistema, koji će, ukoliko se budu pravilno tretirali, omogućiti nove umjetničke i kulturne izazove u smislu pozorišnih produkcija. Kroz projekat ADNICH, ove teme će biti tretirane i promovisane u širem internacionalnom prostoru, saopštili su iz Kraljevskog pozorišta Zetski dom.

Projekat je procijenjen na milion eura. Nakon njegove prve faze, antropološkog istraživanja, koju sprovodi partner na projektu - Univerzitet Salento, radiće se na stvaranju teatarskih rezidencija u smislu radionica, koje će uključivati pripadnike tri zemlje. Cilj je stvaranje zajedničkog proizvoda koji će biti promovisan u okviru južnojadranskog festivala eksperimentalnog teatra. Kada se govori o lokalnom stanovništvu zemalja učesnica, misli se na lokalne zajednice, javne ustanove, škole, umjetničke akademije, istaknute ličnosti u svakoj od zajednica, kao i lokalne umjetnike. U širem smislu stvaraće se zajednički turistički proizvod, koji se odnosi na južnojadranski lokalitet i nematerijalna dobra koja ova regija ima da ponudi“, precizirano je u Zetskom domu.

U programu čiji je cilj fokus na donji prostor Jadranskog mora i osnaživanje ovog podneblja, Crna Gora i Albanija učestvuju cijelom teritorijom, dok Italija učestvuje sa regijama Pulja i Molize. INTERREG IPA formira se kao jadranski program za period 2014-2020. Nastaje zbog stvaranja potrebe za novim programima koji će pomoći jadranskojonsku makroregionalnu strategiju i ojačati odnose između Italije, Albanije i Crne Gore.

S.M.

Kraljevsko pozorište Zetski dom Naša stanica je pozorište

- *Regionalni iskorak: Dvije hiljade crnogorske djece besplatno ide u pozorište i muzeje.*
- *Kraljevsko pozorište zetski dom i Narodni muzej sa Cetinja, projektom „Naša stanica je pozorište“ čuvaju dječiju dušu od površnosti.*

U Kraljevskom pozorištu Zetski dom, početkom februara, pod sloganom „**Naša stanica je pozorište**“ obilježen je početak projekta „**Dan umjetničkog obrazovanja**“, koji će biti realizovan do kraja ove školske godine. Partneri ove regionalno zanimljive kulturno-obrazovne priče su **Kraljevsko pozorište Zetski dom** i **Ministarstvo**

je neophodnost da se djeca i njihov duh sačuvaju od površnosti. Benefite će imati i ustanove kulture, posebno Pozorište, gdje je jedan od prioriteta njegovanje i podmlađivanje publike.

„Današnji život preplavljen je mogućnostima za odvlačenje pažnje mladih u stalnu zabavu kroz površne sadržaje i bučne stimulanse, koji zapravo

Sa potpisivanja protokola o saradnji na projektu „Dan umjetničkog obrazovanja“

prosvjete, u saradnji sa **Narodnim muzejom** i **Ministarstvom kulture**. Ovaj projekat je od organizatora okarakterisan kao „regionalni iskorak“, jer će prerasti u stalnu aktivnost Pozorišta i Muzeja sa Cetinja, što ujedno otvara mogućnost da postane jedna od najvećih baza za povezivanje kulture i obrazovanja ikad iniciranih u zemljama okruženja.

Najavljeno je da će ovim projektom biti obuhvaćeno oko 2000 učenika, deset crnogorskih škola iz pet crnogorskih opština: Cetinje, Podgorica, Danilovgrad, Bar i Berane. Oni će tokom ovog polugodišta tekuće školske godine imati organizovane, besplatne mjesečne posjete Zetskom domu i Narodnom muzeju na Cetinju, u čemu je posebna važnost ovog projekta, imajući u vidu da se on odvija, kako je ocijenjeno, „u vrijeme kada se sve naplaćuje do besmisla“.

Kulturološka i sociološka osobenost „Dana umjetničkog obrazovanja“ vidljiva je iz akcenta da

umrtvljuju svaki mentalni napor. Sa druge strane, djeca koja učestvuju u ovom projektu, su u periodu života koji vapi za slobodom, velikim idejama, borobom za pravdu i individualnošću. Kojim će od ta dva pravca da krenu - isključivo je na nama. Kad kažem nama, mislim na: roditelje, medije koji im plasiraju sadržaje i obrazovne institucije od kojih ne treba da bježe, već u kojima treba da nađu sebe“, poručio je ministar prosvjete dr **Damir Šehović**. On je skrenuo pažnju na značaj stvaranja pozorišne publike dostojne velikih umjetničkih djela.

„Tamo gdje nema takve publike, neće imati ni velikih djela, jer ih niko neće tražiti niti će umjeti da ih prepozna. ...to jedna od većih tragedija koja može zadesiti neki narod i nešto što sebi ne smijemo dozvoliti“, poručio je ministar Šehović na otvaranju „Dana umjetničkog obrazovanja“ na Cetinju.

Umjetnička direktorica Kraljevskog pozoriš-

ta Lidija Dedović skrenula je pažnju na značaj ovog projekta u crnogorskom društvu, jer njegov kvalitet i impuls vidljiv je iz same ideje da se mladi odvuku od banalnosti svakodnevnice i jeftinih ponuda koje ih okružuju sa jedne strane, a sa druge da institucije kulture i obrazovanja udruženo pokažu odgovornost prema sebi i novim generacijama.

„Vaspitanje duše je naš cilj, u kome je fokus dobar i zdrav mladi čovjek, kulturnan, svjestan svojih mogućnosti i želja. Čovjek koji teži razvoju

Za Region je raritet organizovani, besplatni dolazak škola u institucije kulture. Takođe, u doba kad se sve naplaćuje do besmisla, jako je važna činjenica da je projekat besplatan. Kada je riječ o samoj mojoj predstavi ‘Kapital - djeca’, njome preispitujemo duh našeg doba i kapitalizam, te poručujemo da su djeca glavni kapital. To jeste floskula ako se ostane na njoj, ali ako krenemo kako smo krenuli, onda je to sve samo ne fraza“, cijeni Pejaković.

Za Zoju Bojanić Lalović koja je u ime

Gimnazijalci u posjeti Zetskom domu

znanja, igre, mašte, hrabrosti, mlada osoba koja nije zaražena banalnom svakodnevicom, dnevnom politikom, nacionalizmima i najrazličitijim predrasudama, već mlada osoba koja korača putem dobra, ljubavi, morala i najviših ljudskih vrijednosti. Obavezni smo da novim generacijama obezbjedimo utočište za bolji svijet i širimo vidike i saznanja, dajući im šansu za otkrivanje svojih potencijala“, ocijenila je Dedović, ističući da je ponosna što je ideja za „Dan umjetničkog obrazovanja“ potekla od strane umjetničkog tima Zetskog doma.

Reditelj Petar Pejaković, autor jedne od predstava koja je izvedena za djecu u okviru „Dana umjetničkog obrazovanja“, uvjeren je da će ovaj projekat da zaživi i da traje.

„Ovo se radi u najrazvijenijim sredinama.

crnogorskih škola uključena u ovaj projekat, on predstavlja poseban obrazovni metod, jer kako je naglasila u školama se obrađuju umjetnička djela kao forma.

„Potpuno je drugačije učenicima kad imaju mogućnost da se direktno sretnu sa umjetnošću. Mi smo tu da ih pripremimo za život. Da bismo imali jednu kompletnu ličnost, mi kao škole ne smijemo se baviti samo obrazovnim ciljevima, već djecu moramo i vaspitavati i kod njih razvijati posebne vještine. A od toga mnogo zavisi kako će oni kasnije konzumirati kulturu“, zaključila je Bojanić Lalović.

S. Marojević

Lidija Dedović, umjetnička direktorica Kraljevskog pozorišta Zetski dom Teatar je jedinstven izum svijeta

• „Ideje otvaraju sva vrata, i novcu i mogućnostima“.

„...više se ne može reći da smo samo formalno/istorijski prvi teatar u kulturi Crne Gore, već smo i prvo pozorište koje je uspjelo biti značajno finansijski nagradjeno od najrelevantnijih evropskih fondova za kulturu. Za samo tri godine osvojili smo dva najjača fonda, i samim tim crnogorskoj kulturnoj sceni, dali smo novi zamajac i posebne šanse za dalja i kvalitetnija povezivanja i uspostavljanja na evropskoj mapi kulturnih stratega“.

Razgovarala: *Slavojka Marojević*

Kraljevsko pozorište Zetski dom i Crnogorsko narodno pozorište su jedina državna pozorišta u Crnoj Gori. Pored te činjenice, Kraljevsko pozorište Zetski dom je najstarije pozorište u Crnoj Gori jer nastavlja tradiciju pozorišta Zetski dom, osnovanog

opere, kao i izdavačkom djelatnošću, edukacijom i organizovanjem pozorišnih festivala. Repertoarska politika Kraljevskog pozorišta korespondira sa savremenim teatarskim oblicima i izrazima sa posebnim akcentom na njegovanje crnogorske kulturne baštine. Kontinuirani mjesečni repertoari Zetskog doma bilježe izvođenja predstava na matičnoj sceni, ali i redovna gostovanja njegovih ansambala u drugim crnogorskim pozorištima. Predstave Pozorišta sa Cetinja imale su i zapažen uspjeh na međunarodnim scenama i festivalima.

Producerska prepoznatljivost Kraljevskog pozorišta Zetski dom je rezultat kvalitetnog timskog rada, kojim rukovodi umjetnička direktorica **Lidija Dedović**, poznata crnogorska rediteljka. Njen stvaralački opus ne samo da jeste i da će biti zanimljiva tema ovog, ili nekog drugog novinarskog interesovanja, ili drugačijeg poimanja njenog rediteljskog rukopisa, poput pozorišne kritike, naučne analize i teatrološkog promišljanja. Ovog puta, u retrospektivi obilježavanja Svjetskog dana pozorišta, umjetnički senzibilitet Lidije Dedović pada u sjenku njenog drugog - organizatorskog (producentškog) posla i pronicljivosti. U njenom Dnevniku, autorki ovog intervjua, posebnu pažnju privukao je zapis: „*Visoka sam na crnogorski način,*

ali nijesam lijena kako bi inače opisali Crnogorce. Ipak je moguće prkositi predrasudama ili rušiti tabue o mentalitetima. ...“ Te dvije rečenice najbolje ilustruju njen producerski izraz u Zetskom domu, koji se ogleda u dominantnim, nesvakidašnjim pozorišnim interpretacijama, modernog jezika teatra.

Najprije sam Vam zahvalna na komplimentima. Oni se rijetko čuju u struci, a Vi uvidate značajne estetske pomake Kraljevskog pozorista

1884. godine. Za stotinu trideset četiri godine njegovog postojanja, ratovi i političke neprilike su mu povremeno prekidale rad, ali je ono uvijek obnavljano pod istim, osnivačkim imenom - Zetski dom. Imajući u vidu bogatu tradiciju, ali i uspješnu produkciju, Pozorište iz crnogorske prijestonice je postalo dio Evropske rute istorijskih pozorišta. Ova crnogorska nacionalna teatarska kuća danas se pored pozorišne (dramske) produkcije redovno bavi i koncertnom djelatnošću i produkcijom

Zetski dom, u Crnoj Gori, regionu i šire.

Bilo je teško, ali i izuzetno inspirativno postići nešto novo, kvalitetno, prepoznatljivo i nama i okruženju. Potrebno i običnom čovjeku, željom događaja, ali i onom koji je zasićen ili prezahťjevan. Nikada nijesam dijelila umjetnost na modernu ili klasičnu, ni teatar na nacionalne i lokalne. Teatar je jedinstven izum svijeta i vremena. Traje i nikada nije stao trajati, upravo, jer je opstajao tamo gdje

su se brisale granice, osporavale podjele i išlo ka ujedinjenju u istinama, emocijama, nasušnoj potrebi za sopstvenim razvojem i promjenom, i sebe i društva. Teatar je misionar, ne priznaje podjele, ni granice. Na terenu mašte, znanja i istine, svi smo jednaki. Pozorište je najbolji lakmus društvenih i ljudskih mana. Samo ovim se rukovodim, radeći zaljubljeno svoj posao, jer bavljenje estetikom Zetskog doma je izvjesna višegodisnja režija male reforme teatra unutar tema, ideja, pisaca, reditelja, novih i važnih susreta sa publikom.

U priči o produkciji nacionalnog teatra, ovog ili nekog drugog, svejedno, prva pomisao je njeno finansiranje iz državnog Budžeta. Kraljevsko pozorište Zetski dom je posljednjih godina uspjelo da za najveći dio svojih projekata sredstva obezbijedi iz drugih izvora, prije svih, uspješnim apliciranjem na konkurse u zemlji i ali van njenih institucija i fondova, kao „zamajac“ novim, strateškim producentskim potezima. Da li je to put kojim bi trebalo da teži

savremena produkcija, bez obzira da li se radi o privatnim ili državnim teatarskim ustanovama?

Nijesam ministar da bih se usudila reći koji su najbolji putevi za državne ili privatne ustanove kulture, u globalu. Mislim da je za svaku instituciju važno da se idejno kvalifikuje i prepozna, zatim finansijski validno nagradi, za estetki pomak ili nove idejne poduhvate u svojoj državi. Za Zetski dom, a samim tim i Crnu Goru, ovo je veoma važna

odskočna daska. Najprije jer se više ne može reći da smo samo formalno/istorijski prvi teatar u kulturi Crne Gore, već smo i prvo pozorište koje je uspjelo biti značajno finansijski nagradjeno od najrelevantnijih evropskih fondova za kulturu. Za samo tri godine osvojili smo dva najjača fonda, i samim tim crnogorskoj kulturnoj sceni, dali smo novi zamajac i posebne šanse za dalja i kvalitetnija povezivanja i uspostavljanja na evropskoj mapi kulturnih stratega. Ne znam za ostale institucije u Crnoj Gori, ali je za Zetski dom

ovo odličan put, jer tako povezujemo internacionalno i nacionalno. Unijeli smo prvi veliki inostrani kapital za kulturu Crne Gore, i što je najvažnije, dali smo krila svim najboljim crnogorskim, ali i najrelevantnijim međunarodnim umjetnicima, da u promišljenom umjetničkom susretu na najvažnije teme, rade zajedno. Ponavljam - umjetnost ne poznaje strance, granice i tek kada postanemo građani svijeta, moći ćemo se osloboditi duha provincije.

Vi ste bili kordinatorica tih projekata. Na osnovu dosadašnjeg iskustva, da li je za uspješnu aplikaciju, bitan prije svega jasno definisan projekat, te poznavanje same aplikacione tehnike, ili je u pitanju kombinacija više elementa? Ovo pitam iz razloga što smo i dalje u Crnoj Gori i zemljama regiona, svjedoci održavanja brojnih sesija na teme pisanja projekata.

Bila sam idejni vodja projekata. Dakle, osmislila sam estetski plan i na izvjestan način nove i inovativne segmente i produkcije za period

2015/2019 i period 2018/2020. Zatim, superviziram sveprojekte od samog početka priprema do premijere ili krajnjeg rezultata. Za pisanje projekata nijesam bila zadužena, iako sam pratila rad. Samo pisanje projekata je zahtjevan i složen posao, ali kao i svaki drugi, traži pažnju, posvećenost i znanje. Za pisanje projekata za aplikacije za dva fonda, bile su zadužene dvije osobe iz Crne Gore, koje su to izuzetno obavile, ali u saradnji sa inostranim partnerima, grupama koje su sa nama osvojile Fond. U tom dijelu posla posebno ističem Natašu Kaljević, koja se studiozno bavi aplikacijama i EU fondovima za naše pozorište. Prethodnu EU Creative Europe aplikaciju radili su Italija i naš tadašnji producentki tim teatra. Dakle, neophodni su i kvalitetni kontakti i međunarodna povezanost, ali najprije ideje, jer one otvaraju sva vrata i novcu i mogućnostima.

Kraljevsko pozorište Zetski dom postalo je lider regionalnog prekograničnog EU projekta. Projekat ADNICH otvorio je neka nova „vrata“, stvaranjem mreže produkcijske saradnje zemalja na južnom Jadranu. Kada se kreće u realizaciju tog projekta i koje će benefite donijeti taj projekat ne samo Zetskom domu već i drugim produkcijama u tom dijelu Evrope?

Projekat počinje zvanično u aprilu 2018. godine, u Italiji, Albaniji i Crnoj Gori. Vidjećemo kakvi će biti benefiti, ali vjerujem da je divna ideja. Želimo da se otisnemo u avanturu ujedinjenja kulture, prosvjete (obrazovanja) i turizma. Povezujuci ih, otkrivaćemo tradiciju, značajne turističke destinacije, umjetničke i društvene teme, obrazovati na nov način i publiku Crne Gore, ali i turiste i sve one mlade, nove generacije koje su zainteresovane da učestvuju u procesima. Želja mi je da se što više raširi i razvije nova slobodna i međunarodna umjetnička zajednica i da se vrati srce „razumu i prosvijećenosti“. Naš prvi projekat nagrađen ovim Fondom počinje svoje pripreme u aprilu, a biće završen u avgustu, 2018. godine.

Još jedan projekat je vrijedan osvrtu i pažnje ovog intervjuja – „Naša stanica je pozorište“. Pokazali ste da najstarija pozorišna institucija u Crnoj Gori i te kako vodi računa o djeci i mladima, sa jedne, a sa druge strane o stvaranju i njegovanju publike. Tim projektom obuhvatili ste oko 2000 učenika iz pet crnogorskih opština. O evaluaciji ovog programa je rano govoriti, ali nam objasnite njegove, smjernice, ciljeve i da li ste imali bezrezervnu podršku od na-

dležnih organa i institucija?

Mislim da je ovo najznačajniji pomak u novoj istoriji obrazovanja i kulture. Pokazao se već u pilot projektu kao neophodan mladima i djeci. Potreban školama. Potreban pozorišnim stvaraocima. Cilj je uspostavljanje mladog, maštovitog, mislećeg i kulturnog čovjeka. Cilj je da mlada osoba dobije mogućnost za otkrivanje sopstvenih želja i potencijala. Cilj je obrazovana osoba, ali i osoba sa stavom i odgovornošću. Cilj je avantura i doživljaj, emocija i razvoj lijepih navika. Imala sam osjećaj da smo na ivici ponora koji vuče u površnost, kič i laž, te da će ulica pojesti mladost. Dovoljno je generacija patilo zbog toga, pa sam željela da dignem glas i ideju za povratak u osjećajnost, smisao i ljepotu, da vratimo dostojansvo i sebi i društvu i novim generacijama. Podrška za ovu ideju je bila sjajna i bezrezervna, prvo od Vlade i premijera Duška Markovića, Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo kulture, zatim svih škola iz Crne Gore, kao i prvih 1500 djece koja su već posjetila Cetinje, teatar i Muzeje. Ta djeca su stala iza ove ideje i potvrdili je kao važnu i potrebnu. Mogu reći da tek sada, pozorištem imamo kompletnu ponudu i pružajući kreativno utočište za sve generacije. Biće još noviteta na ove teme iz Zetskog doma, o kojima ćete Vi imati priliku i valjanih razloga da pišete.

Širom planete u martu se obilježavaju tri značajna teatarska datuma. Kao istaknutu umjetnicu pitam Vas o mjestu, značaju i iznačenju dramske umjetnosti u ovom vremenu ne samo kod nas, nego i u svijetu.

Ne smatram se istaknutom umjetnicom... Za to u Crnoj Gori prvo moraju da vas proglase, pa plate.

Značenje umjetnosti i ovdje i u svijetu će uvijek biti neosporno i nerušivo. Uvijek!

Značaj umjetnosti, međutim, je toliko na ivici apsurdna, jer je čovjek zalutao u internet, kao u začaranu šumu i izgubili su se živi kontakti, taktičnost, doživljaj, razumijevanje, a empatija je zapuštena i zanemarena. Velika će umjetnost biti potrebna da vrati flegmatičnog i obijesnog čovjeka u osjećajnost, mir, ljepotu i sunce duše. Ali i to su izazovi umjetnosti... Boriti se za značaj, u krizi i uprkos krizi.

Uz Svjetski dan pozorišta – 27. mart Zetski dom nije samo teatar

• *Reći da je Zetski dom teatar – malo je. Pa što je onda? Pokušajmo sa tezom da nije pozorište. Popustimo – nije samo pozorište. Hram crnogorske kulture, društvenoga i državnoga života.*

Piše: **Luka I. Milunović**

Cetinje, 27. mart; Dan pozorišta u svijetu. Dan kada se svijet nešto više okreće ka pozorištu, dok je pozorište svakoga dana potpuno okrenuto prema svijetu. Ono to mora biti, da bi ga uopšte bilo. Oduvijek svijet nudi pozorištu teme i situacije za prikazivanje i daje ono zbog čega teatar i postoji – publiku. To je narod koji dolazi u pozorište, ali

i onaj drugi. Publika koja sluša (danas čita i gleda slike u medijima) o onome što se dešava u pozorištu od onih koji možda nešto više znaju, ili su samo u to uvjereni.

Milenijumima ljudi igraju, predstavljaju, govore o sebi, radi sebe. Na uređenim pozornicama i mimo njih. Svejedno. Igru ne možete oduzeti ljudima. Prestali bi da budu ljudi.

Pozorište je priča o pozorištu. Zamislimo bar na trenutak vedro jutro na Cetinju: „pri svršetku XVII vijeka“ dok, nedaleko od Veljega gumna, pred okupljenima glavarima Vojvoda Draško, koji je upravo stigao iz Mletaka, odgovara na pitanje Kheza Janka: „A bješe li igre u Mletkama, / kao ovo te se mi igramo?“ Kakve je tek utiske Vojvoda morao ostaviti kod prisutnih (publike) dok opisuje pozorište i za najdramatičniji trenutak u teatru - sam početak predstave, veli: „Dok se jedna podiže zavjesa, / treći dio od kuće otvori. / Bože dragi, tu da vidiš čuda!“

Predstava i jeste svojevrsno čudo, baš kao i

nastanak pomenutoga dramskog djela.

Kada u Crnoj Gori kažemo glumište možemo pomisliti na figurinu glumca sa Dokleje, Risna, tere iz Budve, Municipijum S, ... srednjevjekovne bufone i bufonesu Maru, maske i svirca sa inicijala inkunabule štampane na Cetinju... I onda nam, prateći protok vremena, u mislima bljesne naše, prvo i drugo jedino, zdanje za pozorište - sjetimo se Zetskoga doma.

Reći da je Zetski dom teatar - malo je. Pa što je onda? Pokušajmo sa tezom da nije pozorište. Popustimo - nije samo pozorište. Hram crnogorske kulture, društvenoga i državnoga života. Već više od 13 decenija čuva sjećanja na napore suverene knjaževine da se približi životu: „U Evrope luksu svijetlome“, čemu i danas težimo.

Pod krovom Zetskoga doma je pokrenuto i bilo skoro sve što u kulturi i nauci jedne države može biti: čitaonica, biblioteka, muzej, arhiv, pozorište, bioskop, muzička scena, naučna tribina, sportska sala, ali isto tako i Narodna skupština, tu je obnaučen prvi Ustav Crne Gore, održane osnovnačke skupštine mnogih društava, lokalni izbori, pelcovanja djece... Da, Zetski dom je bio i bolnica - pod njegovim krovom su liječeni ranjeni i bolesni iz ratova u drugoj deceniji XX stoljeća.

Zetski dom su urušavali, nikada srušili, ratovi i prirodne nepogode. Ponovo je obnavljan, uvijek naporima naroda i onom istom ljubavlju sa kojom je i građen.

Nerijetko se govori o Zetskome domu. Mnogo i nedovoljno. Potrebno nam je još saznanja i razumijevanja poruka i pouka dakako, koje nam decenijama nosi. Prijatno je na Dan pozorišta razmišljati o Zetskome domu dok teče stotinu trideseta godina od prve predstave na njegovoj pozornici.

Neka svima, iz godine u godinu, Dan pozorišta donosi mnogo nove radosti!

Poruka za Svjetski dan pozorišta Pozorište neće otići

- „Mnogo je onih koji kažu da pozorište neće ili ne može to da promijeni. Ali pozorište neće otići. Zato što je pozorište mjesto, rekao bih, utočište, gde se ljudi okupljaju i odmah formiraju zajednice.
- Gdje god ima izvođača i publike, igraće se priče koje se ne mogu ispričati nigdje drugdje, ... Uvijek ćemo biti povezani, kao zajednica, u ovom ponovnom odigravanju“.

Teatarske kuće širom planete od 1962. godine, 27. marta obilježavaju **Svjetski dan pozorišta**, u znak sjećanja na datum kada je otvoren Teatar nacija u Parizu. **Internacionalni teatarski institut (ITI)** - Uneskova asocijacija osnovana s ciljem povezivanja pozorišnih djelatnika i lakšeg protoka informacija, u 2018. godini obilježava sedam decenija postojanja, pa je tradicionalnu poruku za ovogodišnji Svjetski dan pozorišta

S. Mekbarni: „Pozorište je utočište...“

napisalo pet najznačajnijih stvaralaca iz globalnih regiona Uneska: Afrike, Amerike, Arapskih zemalja, Pacifičke Azije i Evrope. Cilj ovakvog obilježavanja međunarodnog teatarskog praznika jeste ukazivanje na značaj multikulturalnosti i internacionalne saradnje i razmjene. Poruke su, pored predstavnika evropske regije, napisali i: Ram Gopal iz Indije, Maja Zbib iz Libana, Sabina Berman iz Meksika i Vere Vere Liking iz Obale Slonovače. Autor ovogodišnje poruke iz Evrope je **Sajmon Mekbarni**, svestrani britanski dramski umjetnik (glumac, dramski pisac, reditelj), jedan od osnivača čuvenog Teatra Komplisite u Londonu. Svake godine, za Svjetski dan pozorišta, 27. marta, teatri u svijetu, nacionalni centri Međunarodnog pozorišnog instituta i cjelokupna internacionalna teatarska zajednica, organizuju razne aktivnosti, od kojih je najvažnija

tradicionalna međunarodna poruka koju, na poziv Instituta, piše pozorišna ličnost svjetskog ugleda. Poruka se prevodi na više desetina jezika, čita pred hiljadama gledalaca u pozorištima, štampa i emituje u novinama, časopisima, radio i TV stanicama na svim kontinentima. Svjetski dan pozorišta prilika je za teatarske djelatnike da podsjetu javnost na snagu scenskih umjetnosti i stvaralaštva koje proizilazi iz kolektivnog kreativnog čina. Prvu poruku za Svjetski dan pozorišta napisao je Žan Kokto 1962. godine.

Poruka za Svjetski dan pozorišta 2018 napisao je Sajmon Mekbarni:

„Na manje od kilometar od Kirenajske obale u severnoj Libiji nalazi se ogromno kame-no sklonište, 80 metara široko i 20 metara visoko. Na lokalnom dijalektu zove se Hauh Fteah. Testom utvrđivanja starosti pomoću ugljenika iz 1951, ovde je utvrđeno postojanje neprekidnog ljudskog prisustva prije najmanje 100.000 godina.

Među iskopanim artefaktima bila je i frula od kosti, koja datira negde između 40.000 i 70.000 godina prije nove ere. Kada sam kao dječak čuo za to, upitao sam oca: Imali su muziku? Nasmijao se: „Kao i sve druge ljudske zajednice.“ On je bio preistoričar rođen u Americi, prvi koji je učestvovao u iskopavanja u Huah Fteahu.

Velika mi je čast i zadovoljstvo što sam evropski predstavnik na ovogodišnjem Svjetskom danu pozorišta.

Moj prethodnik, veliki Artur Miler, 1963. godine rekao je da se nad svijetom opasno nadviija prijetnja nuklearnog rata: ‘U vremenima kada su ruke diplomatije i politike tako kratke i nejake, delikatan, ali nekada dalekosežan domet umjetnosti mora da ponese teret toga da na okupu održi ljudsko društvo.’

Značenje riječi drama potiče od grčkog 'dran' što znači 'raditi, činiti'... riječ teatar potiče iz grčkog 'Theatron', što doslovno znači 'mjesto viđenja'. Ne samo mjesto gdje gledamo nego gdje vidimo, shvatamo, razumijemo. Prije 2.400 godina Poliklet Mlađi projektovao je veliko pozorište u Epidaurusu. Sa auditorijumom koji prima 14.000 gledalaca, zapanjujuća je čudesna akustika u otvorenom prostoru. Šibica upaljena na sredini pozornice može se čuti u cijelom auditorijumu sa 14.000 mesta. Kao što je bilo uobičajeno u grčkim pozorištima, iza glumaca se vidio i pejzaž. Tako se, istovremeno spajalo ne samo više prostora, prostor zajednice, pozorišta i prirodnog svijeta, nego su se spajala i sva vremena. Kako su predstave prizivale u sadašnjost mitove iz prošlosti, mogli ste se iznad pozornice zagledati u ono što će postati vaša konačna budućnost. Priroda.

Jedno od najupečatljivijih otkrića rekonstrukcije Šekspirovog Glob teatra u Londonu takođe ima veze sa onim što vidimo. Ovo otkriće ima veze sa svjetlom. I pozornica i auditorijum jednako su osvijetljeni. Izvođači i publika mogu da vide jedni druge. Uvijek. Gde god pogledaš, vidiš ljude. A jedna od posljedica je i to što nas ovo podsjeća da veliki monolozi, recimo Hamleta ili Magbeta, nijesu tek intimna promišljanja, nego javna razmatranja.

Živimo u vremenima kada je teško jasno vidjeti. Okruženi smo sa više fikcije nego u bilo kom drugom trenutku istorije ili praistorije. Svaka 'činjenica' može se osporiti, svaka anegdota polaže pravo na našu pažnju kao 'istina'. Naročito nas jedna fikcija neprekidno okružuje. Ona koja teži da nas odvoji. Od istine. I jedno od drugog. Da smo odvojeni. Narodi od naroda. Žene od muškaraca. Ljudi od prirode.

Ali jednako kao što živimo u vremenima podjela i fragmentacije, živimo i u vremenima ogromnog pokreta. Više nego u bilo kom trenutku u istoriji ljudi su u pokretu, često bježeći, hodajući, plivajući po potrebi, migrirajući po cijelom svijetu. A to je tek početak. Odgovor je, kao što znamo, da se zatvore granice. Podignu zidovi. Da se isključi. Izoluje. Živimo u svjetskom poretku koji je tiranski, gde je ravnodušnost valuta, a krijumčarska roba nada. Dio te tiranije je i u kontroli, ne samo prostora nego i vremena. Vrijeme u kojem živimo zazire od sadašnjosti. Koncentriše se na nedavnu prošlost i blisku budućnost. Nemam to. Kupiću ovo. Sada, kad sam to kupio, treba mi sljedeća... stvar. Daleka

prošlost se briše. Budućnost nema značaja.

Mnogo je onih koji kažu da pozorište neće ili ne može to da promijeni. Ali pozorište neće otići. Zato što je pozorište mjesto, rekao bih, utočište, gde se ljudi okupljaju i odmah formiraju zajednice. Kao što smo oduvijek činili. Sva pozorišta su iste veličine kao prve ljudske zajednice od 50 do 14.000 duša. Od nomadske špilje, do trećine stare Atine.

Upravo zbog toga što pozorište postoji samo u sadašnjosti, ono čini izazov ovom pogubnom viđenju vremena. Pozorište se uvek bavi sadašnjim trenutkom. Njegovo značenje gradi se u zajedničkom činu između izvođača i publike. Ne samo ovdje, nego i sada. Bez čina izvođača, publika ne bi mogla da vjeruje. Bez vjerovanja publike, predstava ne bi bila cjelovita. Smijemo se u istom momentu. Ganuti smo. Zadržavamo dah ili iznenađeni ostajemo bez riječi. I u tom trenutku, kroz dramu, otkrivamo najdublju istinu: ono što smo smatrali najintimnijom granicom između nas, granica naše lične svijesti, takođe je bez granica. Ona je nešto što dijelimo sa drugima.

I ne mogu da nas spriječe... svake večeri. Svake večeri će se ponovo okupiti glumci i publika. I ponovo će se odigrati ista drama. Po riječima pisca Džona Bergera: 'Duboko u prirodi pozorišta je osećaj ritualnog povratka', a upravo zbog toga je ono oduvijek umjetnička forma bezdomnika, što mi zapravo jesmo zbog tog rastakanja našeg svijeta. Gdje god ima izvođača i publike, igraće se priče koje se ne mogu ispričati nigdje drugdje, bilo da govorimo o operskim i pozorišnim kućama naših velikih gradova, ili kampovima u koje su se sklonili migranti i izbjeglice u sjevernoj Libiji i širom svijeta. Uvijek ćemo biti povezani, kao zajednica, u ovom ponovnom odigravanju.

A da smo u Epidaurusu, mogli bismo da podignemo pogled i vidimo kako nam je to zajedničko sa širim krajolikom. Da smo uvijek dio prirode i ne možemo od nje pobjeći, kao što ne možemo pobjeći ni sa ove planete. Da smo u Glob teatru, vidjeli bismo kako se naizgled intimna pitanja postavljaju svima nama. A da držimo u rukama kirenajsku frulu staru 40.000 godina, razumjeli bismo da su prošlost i sadašnjost nerazdvojne - lanac ljudske zajednice nikad ne mogu raskinuti tirani i demagozi."

Predrag Ejodus o glumi, pozorištu, filmu i televiziji

Pozorište je obilježilo moj život

- „*Pozorište - literatura, teorija, reditelji, partneri, stilovi apsolutno su obilježili moj život i formirali su me. Ono što smatram da je najvažnija stvar u pozorištu, to nije ni glumac, ni tekst, već rediteljski koncept.*
- *Daleko više držim u svojoj podsvijesti uloge koje sam igrao u pozorištu, nego na filmu i televiziji. Proces je u pozorištu duži. I igranje je duže.*“

Razgovarala: *Slavojka Marojević*

Doajen beogradskog i južnoslovenskog glumišta, **Predrag Ejodus**, prisutan je na sceni pet decenija. Od kada je diplomirao glumu 1972. godine na Akademiji za pozorište, film i televiziju, u klasi

profesora Milenka Maričića, odigrao je oko dvije stotine dramskih uloga, snimio više od pedeset filmova, televizijskih drama i serija. Bio član amaterskog pozorišta Dadov od 1962. do 1968, a član Drame Narodnog pozorišta u Beogradu postao je odmah po završetku Akademije, gdje je ostao do 1993. godine, kada prelazi u Jugoslovensko dramsko pozorište. Angažman je imao u pozorištima širom nekadašnje Jugoslavije u: Beogradu, Novom Sadu, Subotici, Zagrebu, te u poznatim teatrima u: Njemačkoj, Francuskoj, Kanadi, SAD, Mađarskoj i Švajcarskoj. Kao redovni profesor glume, svoje glumačko znanje prenosio je nešto više od dvije decenije studentima Akademije umetnosti „Braća Karić“. Iako je prije pet godina u penziji, i dalje se aktivno bavi glumom. Trenutno igra u petnaest predstava, od kojih je deset na repertoaru više od decenije („Kir Janja“ četvrt vijeka, „Mletački trgovac“ i „Delirijum tremens“ 15, „Hipertenzija“ i „Tako je moralo biti“ izvodi se preko deset godina).

U njegove antologijske pozorišne uloge ubrajaju se likovi: Osipa Mandeljštama, Joakima Vujića, kneza Miškina, Franca Kafke, Napoleona, Borisa Godunova, Isaka Babelja, Porfirija Petroviča, Kir Janje, Laze Dundeškog..

No, pored mnogo odigranih uloga, veliki broj nagrada i priznanja, gluma za Ejdusa i dalje predstavlja zadovoljstvo. U razgovoru za „Pozorište“ prvak Drame Jugoslovenskog dramskog pozorišta, ističe da je za neke uloge tek sad spreman. Nagrade, među kojima su: „Dobričin prsten“, te dvije za životno djelo - Sterijina nagrada za naročite zasluge na unapređenju pozorišne umjetnosti i kulture i Nagrada za životno djelo „Zlatni ćuran“, dođu kao satisfakcija. Vrijeme kada je odlučio da će se baviti glumom, Ejdus vezuje za gimnazijske dane.

Vrlo sam se rano aktivirao u jednom značajnom amaterskom dramskom pozorištu. Za ono vrijeme vjerovatno jedno od najboljih. To je bio pozorište „Dadov“, koje je praktično za nas gimnazijalce na neki način bilo crkva i hram. To pozorište su vodiliiskusni amateri, poluprofesionalci i mi smo od početka počeli da se vrlo ozbiljno, i teoretski i praktično, da se pripremamo za aktivan pozorišni život, a kasnije i za studije glume. Tako da ja te „gene“, prije svih, etičko - moralne i estetske, vučem još iz tog amaterskog perioda, a kasnije usavršavajući se u Akademiji i u vrlo ozbiljnim, dramskim - mejnstrim pozorištima. Mi smo mnogo čitali, tako da smo prvo napament morali da naučimo „Moj život u umjetnosti“ od Stanislavskog, nešto kasnije i druge teoretičare. Imali smo izvanredne profesore koji su insistirali prije svega na esteticu, teoriji, istoriji (Ognjenka Milićević, Mato Milošević, Milenko Maričić, Predrag Bajčetić). Dosta smo o svemu navedenom sa njima razgovarali i bili izobražavani. Uz te predavače i takvo obrazovanje uključili smo se

brzo u pozorišni život, koji je u Beogradu, baš u to vrijeme kada je moja generacija izašla sa Akademije, počeo strahovito da buja. Sjećam se: oosnivanjem Bitef-a, prije svega, praktično „cio svijet“ je stigao u Beograd. Mi smo imali tu privilegiju da gledamo najbolje evropske reditelje, najbolja i najznačajnija evropska pozorišta i to je bila isto ogromna škola. Ja sam se dosta dugo bavio i alternativnim pozorištem. Osnovao sam dva ili tri ad hok pozorišta u Beogradu. Prvo je bilo „Pod razno“, u Studentskom kulturnom centru, potom jedno pozorište u Studentskom gradu i na kraju „Kult teatar“. Ideja nas mladih umjetnika u ono vrijeme, a to je bilo vrijeme i političkog teatra,

bila je da igramo komade koji ne mogu da prođu u mejnstrim teatrima. Pronalazili smo aktuelne teme koje su pisali mladi autori, tako da smo imali vrlo ozbiljan uvid u to šta su mladi autori pisali – bilo da su to bili studenti dramaturgije, onda mladi pisci koji nijesu mogli da prođu u velikim pozorištima. Mogu Vam reći, i time se možda i najviše ponosim, jedna od tih predstava Pozorišta „Pod razno“ bila je „Savremenik“, (koju je napisala Radoslava Pavlović, a režirao je Nikola Jestić), prvi je alternativni komad koji je ušao u zvaničnu konkurenciju Sterijinog pozorišta - onog velikog, gdje je konkurencija bila ogromna. I za ozbiljno pozorište je bilo teško da uđu u tu selekciju, tako da je to bila, na neki način, velika naša pobjeda.

Skoro da i nema značajnijeg pozorišta u kojima ovaj glumac nije bio član ansambla. Tumačio je likove od antičke do moderne drame. Što

se tiče izbora uloga, Ejduš je neke predstave sam pronašao, a neke su, pak njega pronašle. Bez obzira na višedecenijsko iskustvo i opus, osnovni princip njegovog rada je repeticija.

Imao sam sreće da igram u velikom broju predstava. Odigrao sam oko 200 naslova u pozorištu. I to vrlo širok dijapazon, od antike, preko klasike, do modernog teatra. Prema tome pozorište je nešto što je apsolutno obilježilo moj život i što me je i formiralo – literatura, teorija, reditelji, partneri, stilovi.

Svako ima svoj način rada. Moj osnovni credo je repeticija, bez obzira da li nešto igram 25 godina ili godinu dana. Imam, trenutno na

repertoaru oko 15 naslova, od kojih je sigurno osam ili devet koji se igraju nekih, petnaestak godina. Sinoć sam igrao stotu predstavu „Delirijum tremens“ koji se izvodi već četrnaest godina. „Kir Janja“ je na reperztoaru 25 godina, koliko i „Mletački trgovac“ petnaest godina... Ne postoji mogućnost da izađem na scenu, a da bar nijesam prelistao komad. To je stvar tehnike. To je nešto što je neki moj princip. Što se tiče izbora komada, neki komadi su mene pronašli (odnosno reditelji), neke sam ja pronašao, neke

sam radio u grupi sa istomišljenicima. Tako da su to bili različiti putevi. Neki su sasvim izdaleka stigli. Iznenada. Neke sam krčkao godinama, pa čak i decenijama. Neke, koje sam želio, još nijesam ni odigrao, ali naravno, svjestan sam toga da to nije moguće. Kada uzmem neki dijapazon žanrova i stilova imao sam sreće da zaista igram sve: od komedije, drame, farse, groteske, vodvilja itd. Tako da sam, na neki način, sa jedne strane beskrajno ponosan na to. Sa druge strane, to još uvijek ne znači da sve znam. Naprotiv! Svaki put je neki novi početak, kopate nešto novo po sebi, pa čak iako vam se čini da nešto liči na ono što ste već radili, trudite se da, bez obzira što to možda niko neće ni primjetiti i zabilježiti, da nešto malo pobjegnute od nekog već viđenog rješenja.

„Igram dakle postojim“ – za Predraga Ejduša je profesionalni i životni moto. Igra u pozorištu je

za njega proces koji se ne zaboravlja i koji mu ostaje u podsvijesti, bez obzira koju je ulogu i u kojem pozorištu igrao. Bitno je da je to bila igra koja traži proces.

Daleko više držim u svojoj podsvijesti uloge koje sam igrao u pozorištu, nego na filmu i televiziji. Proces je u pozorištu duži. I igranje je duže. U televiziji i filmu dobijete scenario, razmišljate o njemu neko relativno kratko vrijeme. Uz sve to, uglavnom imate reditelje koji se više bave slikom i ne bave se toliko koncepcijom igre. Naravno, ima ih raznih. Snimate scenu i to je zauvijek gotovo. To ostaje, ali suviše je kratak period za pripremu. To je onda ponekad i lutrija koja zavisi od trenutne inspiracije. Nemate mogućnost da temeljnije pripremite. Rijetko se dešava da dobijete scenario pet - šest mjeseci ranije, pa da onda znate kada će da se snima, ili recimo da imate probe. Na filmu se rijetko kad rade probe. Nekada su bile TV drame na televiziji, gdje je bilo, nešto malo rada sličnog u pozorištu. Čak mi se dešavalo da gledam i kažem: Jao, što mi je ovo poznato? I onda shvatim da je to film u kome sam igrao ili drama. Uopšte ne mogu da se sjetim ko su mi bili partneri, ko je režirao, koja je to godina itd. A u pozorištu rijetko se to dešava. Taj proces ostane zabilježen i on je negdje fingiran i dalje u podsvijesti, negdje bliže... Vraćaju se slike. Skoro sam bio pozvan da za „Dubrovačke ljetnje igre“, gdje sam igrao Glembaja u njihovoj produkciji u „Gospodi Glembajevi“. T sam igrao prije šest godina u Novom Sadu. To je bila jako dobra predstava, nekih četiri sezone. Čak reditelj koji me zvao u Dubrovnik, nije ni znao da sam ja to igrao. Našao tekst, jer tekstove ne bacam, čuvam ih sve i pogledao po tom tekstu. Meni su se u trenutku kada sam pročitao tekst, prosto intonacije vratile. Ne samo intonacije, već i slike, i akcenti, i partneri i sve iz te novosadske predstave. Tako da ostaje to negdje duboko u mojoj podsvijesti zabilježeno, pogotovo kada su neke značajne, teške i komplikovane uloge u pitanju.

Ono što smatram da je najvažnija stvar u pozorištu, to nije ni glumac, ni tekst, već rediteljski koncept. U vrijeme kada sam bio direktor drame u Narodnom pozorištu i upravnik nacionalnog pozorišta, kada smo raspravljali o repertoaru insistirao sam, što i relativno prosječno obrazovani ljudi znaju, pogotovo kada je nacionalno pozorište, šta se otprilike igra u u tom pozorištu: domaća klasika, strana klasika i eventualno poneki

dobar savremeni komad. Ali, ni to nije garancija. Garancija su, prije svega, sjajni reditelji koji su u formi, koje morate da pratite i to u nizu godina. S nekima si radio, sa nekima nijesi, ali si gledao njihove predstave. To je meni bilo, nekako, magična stvar u opredijeljenju za repertoar. Eventualno, dešavalo se i ovo: mi smislimo komad, pa onda pozovemo nekog reditelja za koga mislimo da bi možda mogao to da režira ili se opredijelimo za reditelja pa ga zovnemo i onda ga pitamo: Šta bi on želio? Pa ako se to uklapa sa našim planovima, onda je dogovor postignut. Na taj način pravio sam dosta dobar dio repertoara. I mislim da je to beskrajno važno za mlade glumce, ali i za one iskusne. Sjajnih reditelja nema mnogo, ali u svakoj generaciji se pojavi neko ko obilježi tu epohu. Vrlo je značajno imati takve ljude u pravom trenutku.

U pozorištu, prema ocjeni ovog iskusnog glumca, bi trebalo uvijek težiti esteticima, ali nikako protiv publike.

Naravno, nije to uvijek moguće, ali se bar trudim i imam tu svijest i taj utisak kada je riječ o pozorištu. Nikada nijesam volio, čak ni dobre predstave, zanimljiva nova rješenja, a da su pri tom toliko ekskluzivna, hermetična i da je to materija za jedan uži krug ljudi. Bez obzira koliko će oni biti ili oduševljeni ili razočarani, smatram da pozorište, prije svega, mora da se igra za publiku. Naravno, ima razne publike i mi to umijemo da prepoznamo i naravno ne treba povlađivati nekom banalnom ukusu publike. Daleko od toga! Trebalo bi težiti najvećim mogućim estetskim, vizuelnim, igračkim kriterijumima, ali nikako protiv publike. Evo primjera za takvo poimanje rada u pozorištu: Kada nam je Irfan predložio da radimo „Hor bečkih dečaka“ odmah smo shvatili da je to jedna lijepa materija kojom se možemo poigravati, jedna tužno smiješna priča koja se tiče naše savremenosti, našeg stanja duha, socijalnog, političkog i duhovnog. Tako da uopšte nijesmo pretjerano teoretisali nego smo krenuli u praktičan rad. Tri glumca, slične generacije, sa sličnim iskustvom. Irfanom je bio, zvanično i reditelj i adaptator ovog teksta. On nam je u pet rečenica objasnio šta hoće i mi smo sve to shvatili i jako lijepo radili. I uvijek je igrano sa velikim zadovoljstvom. Ovo je predstava za jedan širok dijapazon publike, a ja takve najviše volim.

Irfan Mensur o glumi, dramatizaciji, režiji Obožavam da uništavam pisce

• „*Volim da adaptiram tekstove koje su napisali drugi ljudi i onda ih prisvajam. Ne prisvajam ih u smislu da sam ja napisao taj tekst, nego u smislu njegove adaptacije i pisanja za scenu. Zato, ponavljam: obožavam da uništavam pisce! Kad osjetim da nešto jeste pozorište onda ja to i vidim, a da bi to pretočio u stvarno pozorište, onda tekst moram da prilagodim onome što ja vidim.*

Razgovarala: Slavojka Marojević

Beogradski i jugoslovenski glumac, **Irfan Mensur**, poznat je po svojim brojnim ulogama u pozorištu i filmu, ali manje je poznato da se ovaj umjetnik pored glume bavi režijom, dramatizacijom, a uz sve to bio je i pedagog. Takođe, bio je voditelj kviza „Ruski rulet“, zbog kojeg su i oni koji nijesu ljubitelji emisija tog tipa često ostajali kraj malih ekrana. Mensur je lomu diplomirao na Fakultetu dramskih umetnosti u Beogradu u klasi profesora

Minje Dedića. U Jugoslovenskom dramskom pozorištu proveo je skoro pola radnog vijeka, gdje je i dobio dvije godišnje nagrade. Gluma jeste nerazdvojni dio njegovog stvaranja. U njoj je uživao i uživa. Biće joj posvećen do kraja života. No, još jedan segment u dramskom stvaralaštvu zaokuplja posebnu pažnju ovog pozorišnog, filmskog i televizijskog umjetnika. Za „Pozorište“, Mensur otkriva tu svoju, posebnu, možda i najveću draž.

Najbliže mi je u srcu da uništavam pisca. Volim da adaptiram tekstove koje su napisali drugi ljudi i onda ih prisvajam. Ne prisvajam ih u smislu

da sam ja napisao taj tekst, nego u smislu njegove adaptacije i pisanja za scenu. Zato, ponavljam: obožavam da uništavam pisce! Kad osjetim da nešto jeste pozorište, onda ja to i vidim, a da bi to pretočio u stvarno pozorište onda tekst, moram da prilagodim onome što ja vidim. Tako se desilo i sa tekstom „Hor bečkih dečaka“. Ja sam taj tekst odmah vidio kao predstavu. To je tako zaista. Odmah sam otišao kod čovjeka koji je to napisao i pitao sam ga: Da li mi daješ ovaj tekst? Naravno, ne u smislu poklona već autorskih prava da mi dozvoli da se ja poigram sa tim tekstom. I tako se desilo... Poigrao sam se sa tom dramom. Potpuno sam izmijenio okolnosti, ostavio samo голу radnju: tri čovjeka koji nijesu ovdje, nego su u nekom podrumu u Beču. To je dakle ono što je od piščevog teksta ostalo, a sve ostalo sam promijenio: odnose i godine i glavni cilj tih ljudi. Do dana današnjeg izrežirao sam nekih dvadeset pet tekstova i uvijek sam radio njihovu adaptaciju. Nikada nijesam uzeo tekst da radim, a da nijesam adaptirao. Pa, čak

i piscima kojima se bukvalno klanjam i smatram ih najvećim evropskim književnicima, kao što je na primjer Bora Stanković. Ja sam morao da uzmem njegovu „Tašanu“ i da je mijesim skoro godinu. Ništa Bora nije izgubio. Ja sam dobio. Dobio sam svoje pozorište i napravio jednu od značajnijih predstava u svom radnom opusu.

Tokom četiri decenije uspješne karijere glumac Irfan Mensur ostvario je veliki broj značajnih uloga. „*Pokaži mi kako čutiš na sceni, pa ću ti reći kakav si glumac*“ - moto je mojeg sagovornika i njega se drži, bez obzira da li glumi na sceni ili pred kamerama. Kao reditelj sebi nerado dodjeljuje uloge.

Rijetko sam sebi dodjeljivao uloge. To sam uradio prvi put prije šest, sedam godina i gorko sam se pokajao, jer sam shvatio sedam dana pred premijeru da glumački ništa nijesam uradio. I onda sam sedam dana i toliko noći proveo u hotelu pokušavajući da napravim i neku glumu, osim režije i adaptacije tog teksta. Potom, dugo nijesam sebi ništa dodjeljivao, pa sam kasnije sebi dodijelio jednu manju ulogu. Uloga u „Horu bečkih dečaka“ je ona koju sam poželio da igram. Ne glume radi, ne karijere radi, nego kolega radi.

Kada sam adaptirani tekst ponudio Peci i Bodi odmah su rekli : „Hoćemo“! Tada sam shvatio da u ruci imam nešto što će proizvesti dobro pozorište i da ćemo se dobro zaigrati. Ni Peci, ni Bodi nije do karijere, meni takođe. Mi smo prosto ljudi koji trajemo... Čak ni takmičenje nije u pitanju. Sva trojica imamo svoj brend, i svoje ime i prezime. Tu samo može doći do komunikacije koja do sada nije bila ovjerena. Doduše, ja sam sa Ejdušom radio i ranije neke predstave, što režirao, što igrao, tako da njega dobro znam. Sa Ninkovićem prvi put radim. Vjerovali ili ne, nas dvojica se nikada prije ove predstave nijesmo sreli. Ni u kadru, ni na sceni. Cio rad na ovoj predstavi je počeo sa mojom idejom da se ne bavim režijom, već da pokušam da napravim dobru atmosferu i da pokušam da „ukradem“ što više od ovih ljudi koji možda znaju više od mene, pa su to krili. Naročito Peca. On je stariji od mene. A Boda ima toliko iskustva sa raznoraznim kategorijama publike. Kada ovo kažem za kolegu Ninkovića, misli, na djecu kao kao važnu publiku. Ja nikad nijesam igrao za djecu, što mi je jako žao.

Zaista je tačno što kažu da je to jedan pravi lakmus papir, koji stvarno promijeni boju kada se umoči u jednu dobru hemiju. Dakle moj rad na predstavi „Hor bečkih dečaka“ bio je - ne igrati, već režirati. Tako nas trojica izademo na scenu. Predstava nema nikakvih efekata, nema ni režije jer nema: vatre, dima, konfeta i ostalih rediteljskih rešenja. Na kraju publika kaže: „O, kako je ovaj čovjek razmišljao o pozorištu“! Ne, ja ovdje nijesam razmišljao o pozorištu, razmišljao sam o igri i prosto pustio velikim igračima da povuku ovu predstavu.

Ja sam im se samo priključio i napravili smo ovu predstavu koja je izazvala i na moje čuđenje nešto što nijesam očekivao. A, to je da ljudi sa ove predstave izlaze veoma tužni, što mi priznaju jer prepoznaju valjda sebe, odnosno naš problem. Živimo neke sive živote i onda shvatimo da kada nam neko pokaže da živimo te živote, bez obzira koliko se mi smijali sami sebi (a to

je najzdraviji smijeh kada se čovjek sam sebi smije u smislu svog gena kojeg je prepoznao), onda je to što nešto na kraju čovjeka može i da rastuži.

Pozorište može da kaže sve. Da ukaže, da prozove, ali na plemenit i duhovit način. Na taj način se ono bori sa društvenim devijacijama.

Ako se aludira na političko pozorište i ako kao takvo ima namjeru ili želju da nešto promijeni u društvu, ja se slažem da takva vrsta pozorišta treba da postoji, ali se ne slažem uvijek sa načinom na koji je pravljeno takvo pozorište. Mislim da i političko pozorište, a i sva druga pozorišta, ako žele, trebalo bi samo da pokažu problem. Ne nikako da se obračunavaju sa problemom. Onog trenutka kada smo mi superiorni, jer smo sami sebi metar i deset iznad publike koja nas gleda, mi smo istog trenutka superiorniji i ako mi ukažemo na taj problem, onda ljudi iz tog pozorišnog mraka moraju dobro da razmisle o tome šta smo mi to pokazali. Nijesmo mi tu da u ruke uzmemo „oružje“, „bokserske rukavice“ i tako dalje. Ne, ne daj Bože u bukvalnom smislu, da uzmemo

nešto oštro, pa da se razračunavamo. Mislim da smo daleko od toga. To ne treba pozorište da radi, jer mi smo plemenitiji, duhovitiji. Mi smo ti, koji bi trebali da pokušamo, da se pametnim mislima obračunamo sa svim devijacijama.

Mensur je dugo ostao vjieran Jugoslovenskom dramskom pozorištu. Danas, iako je penzionisan, na repertoaru tog Pozorišta ima tri predstave. No, često je bio angažovan i u drugim pozorištima. Zbog toga je kaže pristalica da se pozorišta i glumci oslanjaju na ugovore.

Zastupnik sam ideje da se sa glumcima i rediteljima, pa čak i upravama, prave ugovori. Ne može neko da bude biran na četiri godine, pa opet da ga reizaberu. Mi u Srbiji imamo upravnike koji su po dvadeset pet godina upravnici. Ne može to. U pozorište mora doći svježa krv. Ne može mjesto umjetničkog direktora biti cementirano, jer umjetnički direktor je boja pozorišta i ne može sve vrijeme biti crvena, siva ili crna boja u tom pozorištu. Ja bih volio kada bi se svake tri, četiri godine mijenjao umjetnički direktor, kako bi pozorište bilo akvarelno, tj. kako bi imalo različite boje, lijepe boje, one koje se pretapaju, da idu jedna uz drugu. Tako je i sa glumcima. Mislim da je izlaz u tome da glumci pristanu na ugovore i da oni etablirani naravno, dobijaju one značajnije ugovore, naravno u smislu sigurnosti, samim tim što su oni firma za sebe, a da mlađi glumci moraju da se izbore za svoje ugovore, pa da im se produžavaju i tako dalje. Za svako pozorište, smrt je stalni ansambl. To govorim decenijama i borba da se uđe u stalni ansambl, što je prisutno danas u Srbiji, meni je razumljiva na neki način, jer ljudi žele neku vrstu sigurnosti i egzistencije, s obzirom na to da niko o njima ne vodi brigu. Ali, kada ljudi budu saznali da mogu da se otvaraju agencije i da mogu da utiču na raznorazne podjele i da se potpuno promijeni atmosfera i naravno jedan novi pogled za pozorište, onda će se doći do nekih pravih rezultata. Jedno vrijeme sam boravio u inostranstvu. Živio tamo. Boravio u Real Shekspir company. Tog trenutka ostanete bez riječi, jer Real Shekspir company je ogledalo kako funkcioniše pravo pozorište. Gledao sam Kenet Branu kao Hamleta. Čekao sam kartu tri dana u jednom hotelu, iako sam bio gost British consila. Dakle, oni nijesu mogli da nađu kartu za svog gosta koji je zvanično u Engleskoj, da bi se odgledao Hamlet u kojem igra Kenet Brana. Onda sam ja odgledao

tu predstavu potpuno fasciniran i njim i cijelom predstavom i shvatio sam da je jedna mala picerija preko puta tog Pozorišta, ta mala picerija sa četiri, pet stolova bila sponzor Real Shekspir company. Oni su u svom meniju sitnim slovima napisali: „I mi pomažemo Real Shekspir company“. Tim ljudima je čast da pomognu Real Shekspir company. Da se razumijemo - za Engleze je pozorište u genima. Oni ne izlaze u pozorište, oni imaju potrebu za pozorištem. Jer, ako imate Šekspira koji je sedam vjekova, onda to prosto mora da dođe do gena. Ja sumnjam da Englezi kažu: „Ajmo sad da se lijepo obučemo, potražimo karte i idemo u pozorište“. Ne, ponavljam - oni imaju potrebu da idu u pozorište. I kod nas se polako stvara jedna takva atmosfera. Istina, malo je takvih ljudi koji imaju potrebu za pozorištem. Ja ih prepoznajem, oni vole da se druže, da se obavještavaju, da su u toku. I vremenom će siguran sam doći do jednog statusnog simbola. Ti ljudi koji će pozorište posmatrati kao što se nekad uzimala „Politika“, „Borba“ ili „Večernje novosti“, pa se prelistavalo, e tako će ljudi svaku novu premijeru koja dolazi, doći u pozorište da je vide. U tom poslu je dovoljno da tako razmišlja nekoliko ljudi. Tako je i kod vas u Crnoj Gori. Ja se sjećam perioda kada se nekoliko školovanih ljudi vratilo iz Beograda u Crnu Goru. Oni su uspjeli zajedno sa ljudima iz Vlade da naprave revoluciju. Kasnije to je uradila i cetinjska Akademija koja je proizvela pametne ljude i ljude koji žele da stvaraju. Oni su prosto pokrenuli neku mašineriju, revoluciju. Oni su uspjeli da ljude iz Vlade uvjere da kultura mora biti perjanica jednog naroda, i to je trajalo nekih desetak godina, možda i duže. Onda se desilo neko zasićenje kod tih ljudi koji su bili na čelu tog pokreta... I sada, nešto što se kod vas događa liči mi na Status quo. A, taj Status quo je opasniji za pozorište, nego biti veliki promašaj ili biti veliki uspjeh.

Poruke za Svjetski dan pozorišta za djecu i mlade „Povedite dijete u pozorište“

U svim pozorištima za djecu i mlade u svijetu, **20. marta** obilježio se **Svjetski dan pozorišta za djecu i mlade**, pod motom „*Povedite dijete u pozorište danas*“ (Take a child to the theatre today) koji je osmislila **Međunarodna asocijacija pozorišta za djecu i mlade (ASSITEJ)**. Tog dana, u hiljade pozorišta i individualni članovi okupljeni u više od 85 nacionalnih ASSITEJ centara u svijetu, čitali su poruke uvaženih umjetnika. Pripremljeni su i posebni programi kako bi skrenuli pažnju kulturne i šire javnosti o značaju i značenju pozorišne umjetnosti za djecu i mlade.

Svake godine porukom, koja ima za cilj da ukaže na važnu ulogu teatarske umjetnosti u odgojanju djece, oglasi se predsjednica ASSITEJ-a **Ivet Hardi**. Pored te poruke, ove godine za 20. mart - Svjetski dan pozorišta za djecu i mlade, poruku su napisali i **Mohamad Al Džunda**, sirijski pripovijedač i **Mo Vilems**, američki pisac, ilustrator i dramski pisac.

Pozorište aktivira maštu

Tekst poruke predsjednice ASSITEJ-a Ivet Hardi za 20. mart – Svjetski dan pozorišta za djecu i mlade 2018:

„Povedite dijete u pozorište još danas! Ili - 'Dovedite pozorište do djeteta'? Jesu li to dvoje jednako validni? Ove godine imamo dvojicu autora poruka povodom Svjetskog dana pozorišta za djecu i mlade (jedan je iz SAD, a drugi iz Sirije) koji predstavljaju ova dva gledišta i to iz dvije radikalno različite stvarnosti.

'Povedite dijete u pozorište' naš je kolektivni poklič još od 2012. godine, od kada slavimo Svjetski dan pozorišta za djecu i mlade svakog 20. marta i iznova potvrđujemo posvećenost pravu svakog djeteta na umjetnička iskustva stvorena naročito za njega. Ove godine bih željela da istaknem da je obrnuti slučaj, često još više opravdan i jednako važan.

Kad uzmemo u obzir milione djece koji ne žive u blizini neke pozorišne zgrade (naročito neke koja je projektovana za njih i njihove potrebe) moramo, kao umjetnici, da proširimo svoju ideju o tome šta pozorište može da bude,

ako istinski vjerujemo u umjetnost kao osnovno ljudsko pravo. Naravno, ova ideja nije nova u historiji pozorišta, ali nekako razlika između formalnog i neformalnog i dalje kao da preovlađuje u našim sistemima vrijednosti i našim pojmovima kvaliteta kad govorimo o pozorištu za mladu publiku.

Gruba magija koja može da preobradi prašnjavo igralište, ili opštinsku salu, učionicu ili izbjeglički kamp, često je ono što je najpotrebnije - ne samo zato što je praktičnije i ekonomičnije da se susret s djecom dogodi u njihovom svakodnevnom

okruženju, nego, na dubljem nivou, zato što to JESTE magija.

U pozorištu je uvijek riječ o transformaciji. Jedinstvena je njegova moć da prostor koji je običan ili čak prostor krize, preobrazi u mjesto gdje se aktivira mašta i otvaraju neočekivane mogućnosti. Ono nam pruža trenutak u kome djeca mogu da iskuse snažnu društvenu promjenu na djelu. Tu ona mogu da vide da je promjena moguća. Da magija može da nastane iz svakodnevnog. Da radost može da se nađe čak i u najsiromašnijim prostorima. Kvalitet pozorišnog iskustva koji ostvaruje ovo čudo nije manje od onog koji nam omogućava da poletimo u specijalno osmišljenoj čauri, gdje su nam tehnologija i dizajn u potpunosti na raspolaganju.

Naravno, ni jednog trenutka ne poričemo naročito iskustvo karakteristično za odgovarajući pozorišni prostor. Ali, za djecu koja preživljavaju svakodnevne napade života u ratnoj zoni, za djecu u zabačenim selima, za djecu koja žive u siromaštvu u

centru grada, moraju postojati i druge opcije. A ova vrsta preobražaja može da napravi duboku razliku vezanu za njihovo iskustvo svijeta.

Kao pozorišni profesionalci, usredsređeni na inovativnu praksu u pozorištu za mlade, svi moramo da se upitamo kako pozorište može da donese istinski transformativna iskustva - gdje god da nađe svoju publiku - i da ih pretvori u stvarnost.

Stoga, hajde da zajedno radimo na tome da 2018. godine povedemo dijete u pozorište... i dovedemo pozorište djetetu”.

Pozorište je ogledalo svijeta

Tekst poruke Mohameda Al Džunda za 20. mart - Svjetski dan pozorišta za djecu i mlade:

„Pozorište je i dalje jedan od najboljih načina da se izrazite, kao i ogledalo koje ljudima pokazuje šta je u našem svijetu dobro, a šta ne. Scena je

prostor gdje možete da stvorite svoj svijet, gdje možete da osjetite kako vaši snovi oživljavaju. Djeca s kojom sam ja radio umjela su da nam pokažu svoju prošlost i budućnost kakvu žele kroz komad koji su

napisala i izvela, a uspjela su da utiču na emocije gledalaca i da im pruže priliku da prožive ono što je za tu djecu stvarno, jer zapravo ona nijesu glumila, pokazivala su svoja osjećanja i svoju stvarnost kroz malo umjetnosti“.

(Sedamnaestogodišnji Mohamad Al Džunde iz Sirije osvojio je 2017. godine Međunarodnu nagradu za prava djece koju dodjeljuje Fondacija Kids Rights. Mohamad je odrastao u Siriji, ali je izbjegao u Liban, kada je kod kuće postalo previše opasno. Kao i hiljade druge djece izbjeglica u zemlji, nije mogao da ide u školu, pa je odlučio da uradi nešto za djecu koja su u istoj situaciji. Uprkos teškim okolnostima u kojima je živio, Mohamad je sagrađio školu u izbjegličkom logoru. Već sa 12 godina držao je časove matematike i fotografije. Sada dvije stotine djece tu ostvaruju pravo na obrazovanje. Mohamad pomaže djeci da se oporave, da uče i zabavljaju se uz igre i fotografiju. On je prirodno obdaren pripovjedač i podiže svijest o izazovima s kojima

se suočavaju djeca izbjeglice, tako što njihove priče donosi pred širu publiku“.)

Transformativna moć pozorišta

Tekst poruke Moa Vilemsa za 20. mart – Svjetski dan pozorišta za djecu i mlade 2018:

„Svjetski dan pozorišta za mlade? Stvarno? Zašto bi baš ti, od svih ljudi, vodio neko dijete da gleda ‘pozorište za djecu’? Zar nemaš pametnija posla nego da gledaš nekakve odrasle, koji su obič-

no tako ozbiljni i dosadni, kako se glupiraju ili deru ili su tužni ili smiješni, samo da bi zadivili dijete koje voliš? Mislim, ko bi htio da ga prenesu u svijet mašte i priče? Ko želi da iskusi likove i emocije koje su istovremeno i iz

nekog drugog svijeta i nešto s čime potpuno možeš da se poistovjetiš? Zar ti stvarno u životu treba magija – magija žive predstave koja preobražava? Zar je za tebe dobro da kroz oči djeteta vidiš tu magiju? Daj da se malo uozbiljimo – zar ti se sviđa da stvaraš uspomene koje će mladoj osobi koju voliš biti odskočna daska za buduću igru?

Čekaj.

To zvuči čudesno.

Kad se udobno smjestiš na sjedište, a zavjesa se podigne, znaj da ćeš vidjeti više od predstave. Iskusićeš novu, naročitu povezanost sa djetetom koje je za tebe posebno.

A, da, i tom djetetu će vjerovatno biti zabavno“.

P.S. Svjetski dan pozorišta za mlade je 20. mart 2018. godine. Ali, transformativna moć pozorišta produžena je na neodređeno vrijeme“.

Poruka za Svjetski dan lutkarstva Trebamo pogled dječijih očiju

Na **Svjetski dan lutkarstva (21. mart)** u lutkarskim pozorištima širom planete Zemlje prije početka predstave pročitana je međunarodna poruka. Slogan ovogodišnjeg obilježavanja Svjetskog dana lutkarstva je „**Zajedno stvaramo pokret!**“. Ovogodišnju međunarodnu poruku za Svjetski dan lutkarstva napisala je **Werewere Liking Gnepo**. Ova multidisciplinarna kamerunska umjetnica autorka je tridesetak knjiga, poznata je dramaturškinja, inovativna lutkarka i rediteljka brojnih pozorišnih spektakala.

Tekst poruke **Werewere Liking Gnepo**, povodom **Svjetskog dana lutkarstva UNIMA 2018**:

Sređena glava
Obojena figura
Da li je to čovjek
Da li je životinja
Ili čak i biljka,
Sačinjena od korijenja ili mrtvih listova
Da li je mineral?
Oblikovan direktno iz kamene mase
Ili gline otežane metalima
Ili je to samo pjena ili krpa...
Je li ili predstavlja li ljubljenoga
Pretko ili Duh Zaštitnika
No to mogla bi biti glomazna statua
Maska ili igračka
U lutku je pretvara
animacija:
Nosimo masku ili ljuljamo bebu
Pokrećemo lutku Animiramo lutku ...
To može biti štap
Kišobran, ruka ili noga
Ako ih možemo animirati
Da stvori privid da poseduje život,
Ličnost, priroda,
Plan, cilj, vlastita sudbina
Život kojim žive kao sva ostala stvorenja
Život povezan sa svojim animatorima, za njihovog
kreatora:
Dijalektički život, ponekad ganutljiv,
Češće komičan i fantastičan
Ne možemo misliti na lutke
A ne razmišljajti o stvaranju uopšte
A posebno o stvaranju života

Posebno o stvaranju živih bića
Očigledno nezavisnih
Ali čija zavisnost ili međuzavisnost
često prevazilazi pouku Animaciju
Te prerasta u čistu manipulaciju ...

Ne možemo misliti na Stvoritelja
I onu vrstu podrugljivosti
Što pokreću pitanja koja nam ne daju mira
A izbjeći drugu vrstu podrugljivosti:
Očiju djeteta u svakom od nas
I u svakome ko se zatekne u našoj publici,
To nam pomaže da se uteknemo
Očaju i bespomoćnosti
Dok se suočavamo sa neprestanim širenjem
Nesnošljivosti i nasilnosti.

Trebamo taj pogled dječijih očiju
Da povjerujemo u te animirane likove
Te “Ndjundju” ili te “Kakamu”
Te “Sogos Ba i njihove Sogos Denw”
Katkad tako ljupke i privlačne
Često tako čudne i zastrašujuće
Koji užasavaju i oduševljavaju
Redom, nije važno
Ali koji u potpunosti zaokupljaju
Svu našu pažnju i spremnost
Da povjerujemo u magiju i sve njene mogućnosti
Za Promjenu svijeta i svih njegovih običaja

I prihvatamo te lutke,
Slušamo ih tiho
Divimo se njihovim licima i njihovim ustima
Kakve čudesne imitacije i reprezentacije
Naših društvenih Ginjola:
Političara, pobožnika,
Muškaraca i Žena Glasova
Moći i Biznisa
Sve pravi mafiozi
Tako užasno izopačeni
Suze nam naviru dok gledamo kako lutke razotkri-
vaju baš sve
Bez cenzure ili bombi
Pa i ovdje, kod kuće, u Africi,
One jesu, one sačinjavaju „lude“
One imaju vlastitu moć

...Pozorište...

Moć bića, moć bivanja
 One su dar, ostavština
 One su znanje
 Od naraštaja do naraštaja
 One su inicijacija
 Prije zaigranosti
 One su umjetnost epskih vremena
 Gdje govor je pod strogom prismotrom
 Od sada su nužni štitovi
 Za obranu „udovica i siročadi“
 Tih poticaja izumitelja i stvaratelja...

One nude slobodu težnje
 K onim neistraženim svemirima
 Gdje se tehnike izrade
 A posebno tehnike animacije
 Konkurencija u okvirima globalnih manipulacija
 (Kako genetičkih tako i tehnoloških)
 Te izvlače svoj dio tržišta
 Kao mjesto časti i počasti
 Po mjeri svojih zasluga
 Lutke Afrike
 Dok stupaju na javnu pozornicu
 Otkrivaju svoju atipičnu priču
 Sačinjenu od ljepote i tajnovitosti
 Od snova i čudesa
 Kao nasljeđe za neprekinutost čistog djetinjstva u
 imaginaciji čovječanstva

A, povodom ove svjetske proslave lutkarske
 umjetnosti 2018.

Posebno sam ponosna i sretna što sam odabrana
 Kao nositeljka poruke što je šalje Union Internatio-
 nale de la Marionnette
 U čast ove umjetničke forme još
 Otkriva svu raskoš ljudskog nasljeđa
 Cvijetu savjesti cijelog čovječanstva.
 I molim sve što su mi povjerali tu plemenitu misiju
 Da, ovdje, prime svu moju zahvalnost i poštovanje.

Werewere Liking Gnepo:
 ...” *To nam pomaže da uteknemo Očaju i bespomoćnosti...*”

Werewere Liking Gnepo rođena je kao Eddy Njock 1950. u Kamerunu. Ova multidisciplinarna umjetnica objavila je tridesetak knjiga – od romana do dramskih tekstova, priča, eseja, umjetničkih monografija i poezije. Slikanjem se počela baviti 1968. i od tada imala je brojne izložbe širom svijeta. Ona je i dramaturg, inovativan lutkar i reditelj brojnih predstava, primjera totalnog teatra, koje su prepoznate kao afričke opere. Za neke od tih predstava organizovane su i svjetske turneje. Takođe je pozorišna i filmska glumica... Bavila se istraživačkim radom na području tradicionalne pedagogije na Univerzitetu u Abidjanu (LENA) između 1979. i 1985. Učestvovala je u „revoluciji“ u ritualnom teatru i osnovala umjetničku trupu „Ki-Yi Mbock“. Osmislila je program edukacije nadahnut afričkim inicijacijskim obredima. U sklopu tog programa, njen je zadatak da „budi zvijezde“. Ta uloga omogućila joj je da pruži podršku stotinama mladih u teškim okolnostima i pomogne im da se reintegrišu u društvo kao lideri. Zbog toga je 2000. dobila nagradu „Heroji grada“ koju dodjeljuje Fondacija holandskog princa Klause. Osnovala je Panafričku fondaciju za edukaciju mladih na području kulturnog stvaralaštva i razvoja Ki-Yi 2001, a i danas učestvuje u njenom radu. Dobitnica je nekoliko nagrada, uključujući francusku nagradu „Arletty“, belgijsku „René Praïle“ i nagradu „Fonlon Nichols“, koju dodjeljuje Univerzitet u Alberti. Nosilac je i francuskog ordena Vitez reda umjetnosti i književnosti, kao i Ordena za zasluge prvog stepena Obale Slonovače. Bila je članica Visokog vijeća zajednica francuskog govornog područja u razdoblju između 1997. i 2003. Dobitnica je nagrade „Noma“ za 2005. i nagrade za knjigu godine 2007. za roman „La Mémoire Amputée“. Redovna je članica Akademije nauka, kulture i umjetnosti Afrike i afričke dijaspore u Obali Slonovače.

Branko Ilić, glumac i producent predstave „Ljepotica i zvijer“ Djeca reaguju na istinu

- „*Ko želi da svijetli u narodu mora i sam da bude svjetlost*“ . *Tako je i u glumi.*
- *Ne bi smjelo odrastati ni jedno dijete u Crnoj Gori, a da mu pozorište nije navika“.*

„Ljepotica i zvijer“ / Gradsko pozorište / Teatar Mladih; Dramska scena za djecu:

...„Nastao zbog Vas, igramo zbog nas. Ovo nam je prva predstava za njih, najmlađe. Svidjelo nam se, pa ćemo ponovo zbog svih. Obećavamo...“

Ilić: „Nikada pozorišta za djecu i mlade nije dovoljno“

Ovaj zapis umjetničkog ansambla predstave „Ljepotica i zvijer“ napisan prije deceniju ilustruje početak rada **Teatra Mladih, Gradskog pozorišta** iz Podgorice. Gledano sa današnje vremenske distance, te rečenice su prerarale u ispunjeno obećanje upućeno djeci kao najiskrenijoj, ali ujedno i najzahtjevnijoj pozorišnoj publici. U decenijskom trajanju ova predstava, rađena po tekstu **Igora Bojovića**, na sceni živi u fantastičnoj kombinaciji maske, glumačke igre i sjenki. Na veoma zanimljiv

i duhovit način, kako to teatru za najmlađe i priliči, ovaj glumački ansambl iz sezone u sezonu darivao je poznatu bajku o ljepoti i ljubavi. Godine su se nizale. Sa njima su dolazile nove generacije ma-lišana koji su uživali u magičnoj pozorišnoj naraciji punoj bajkovitih „poslastica“. „Ljepotica i zvijer“ vjerno je pratila odrastanje svoje publike, a njeni akteri su igrom i čarolijom njegovali energiju mladosti i poetiku stvaranja u punom njenom sjaju.

Jedan od članova glumačkog ansambla, **Branko Ilić**, osim uloge *Skakutala*, u ovom projektu imao je i ima zadatak producenta. Poznati crnogorski glumac, uz obilježavanje jubileja, otkriva lepezu detalja ovog naslova, kojeg uspješni decenijski život na sceni svrstava u sam vrh pozorišnih projekata. Iskustvo najčešće govori da je scenski uspjeh nekog dramskog djela zagarantovan ako su u njegovoj inscenaciji dobro uklopljene sve kocke pozorišnog mozaika (kvalitetan dramski tekst, režija, gluma, scenografija, kostimi,...).

Svi ti segmenti jesu naravno pre-duslov, ali nikada uspjeh nije zagarantovan. Za uspjeh je potrebno i malo sreće, puno rada i naravno povozivanje svih ovih segmenata koje ste pomenuli. Sve ove stvari nijesu producenti dio posla. Producent treba da obezbijedi uslove da se umjetnost desi.

Imali smo neki mladalački entuzijazam i izgleda i malo sreće, pa evo traje toliko godina.

U prvoj glumačkoj postavci podgoričke „Ljepotice i zvijeri“ bili su: **Kristina Stević**, **Pavle Ilić** i **Branko Ilić**. Na jubilarnom izvođenju, 20. marta, glumačka postavka je djelimično izmijenjena. No, to se nije odrazilo na kvalitet predstave i njen uspjeh kod publike.

Ne! Postava je baš ovom prilikom podmladena. Umjesto Kristine Stević, sada igra Maša Labudović, a umjesto Pavla Ilića, igra Vule Marković. Uspjeh je u dobroj glumačkoj podjeli

koja igra napisani tekst i kroz njega komunicira sa publikom o stvarima i temama koje ih se tiču. Pavle i Kristina igraju takve uloge za koje je neophodno da ih igraju mlado liking glumci, meni je dopalo da sam luda, sve vremena.

Stvaralaštvo za djecu i mlade je poseban izazov za većinu dramskih umjetnika, među kojima

"Ljepotica i zvijer" - interaktivna predstava

je i glumac Ilić, koji za uspjeh u radu sa djecom i za djecu ističe značaj kako edukacije, tako i zabave. Prema njegovoj ocjeni, kroz uspješnu zabavu se jedino može edukovati najmlađa publika. Igra i mašta dominante su u svjetovima djece i pozorišta.

Edukovati nekoga, a da mu to nije i zabavno, jeste uzaludan posao. Pozorište ne treba da bude propovijed, ni učionica. Mnogo bolje se uči kroz zabavu. Djeci je naročito potrebno sve predstaviti kao zabavu, pa i najozbiljnije teme. Život postaje muka bez zabave, a učenje takođe. Djecu dovoljno smaraju sa svih strana: roditelji, loši nastavnici, još gori nastavni programi, pa neka ih bar nešto zabavlja.

Za ovog dramskog umjetnika, djeca su bolja publika od odraslih, jer iskreno poimaju istinu. Gradacija dramske radnje i vješta rješenja koje vode do raspleta, uz naravno bogatu scenografiju i druge scenske elemente, dječiju predstavu čine interaktivnom, u smislu ne samo razmjene energije, već i držanja pažnje i koncentracije.

Djeca se ne razlikuju previše od odrasle

publike, samo su zahtjevnija, iskrenija i bolja publika! Djeca reaguju na istinu. Spremna su da kažu i: „Car je go“. Tako isto reaguju i kad predstava ne drži pažnju i jasno daju do znanja da im je dosadno. ...Odrasli su naučili da lažu, kako druge tako i sebe. Čute i trpe loše predstave, plašeći se da priznaju sebi kada nešto ne razumiju, jer misle da će ispasti glupi. ...Naravno, da su svi elementi koje ste pomenuli neophodni da bi se obuzela dječja mašta i da bi oni postali aktivni učesnici predstave.

Zapaženim i kontinuiranim prisustvom na sceni i u filmu, Ilić je uspješno potvrdio maksimu: „Umjetnost je igra i stvaralaštvo“. No, pored što je član glumačkog ansambla Gradskog pozorišta i što ima zanimljiv stvaralački opus, Branko Ilić je i profesor na predmetima Gluma i Rad s glumcem, Fakulteta dramskih umjetnosti na Cetinju. Rad sa studentima, budućim mladim glumcima, za njega je posebna obaveza, ali i inspiracija.

U tom pozivu posebno uživam i predstavlja mi veliku odgovornost. „Ko želi da svijetli u narodu mora i sam da bude svjetlost“. Tako je i u glumi. Ne možete učiti nekoga da glumi, a da nikad nijeste stali na scenu, ili da to radite loše i pogrešno. Gluma nije teorijski predmet, nego praktični i morate u praksi dokazati i pokazati sve što učite drugog.

Kada je u pitanju pozorišno stvaralaštvo za najmlađu publiku, izuzimajući produkciju Gradskog pozorišta, te repertoare festivala u Kotoru i Podgorici, skoro da i nema produkcije u Crnoj Gori. To se naročito odnosi na lutkarsku scenu. Kao umjetnik, ali i akademski profesor, Branko Ilić je uvjeren da se na ovim našim prostorima, ali i u zemljama okruženja ne radi dovoljno kada je u pitanju teatarska produkcija za djecu i mlade.

Generalno, kultura, pa i pozorište je zapostavljeno. Nikada pozorišta za djecu i mlade nije dovoljno. Kod nas se pogotovo ne radi dovoljno. Od desetak gradova u Crnoj Gori i toliko kulturnih ustanova, dječjim predstavama se bave samo njih dvije. Ne bi smjelo odrastati ni jedno dijete u Crnoj Gori, a da mu pozorište nije navika. Uzroci su u nedostatku novca, koji se ne ulaže u pozorište za

djecu. Ustanove koje ste pomenuli čine sve što je u njihovoj moći da ne zapostave ni jednu grupu gledalaca, ali finansije diktiraju sve. Kada se, pogotovo u današnje vrijeme gdje postoji bezbroj načina za komunikaciju (online i td.), na državnom nivou odluči da je preče pozorište za djecu, nego na primjer razbacivanje novca za telefonske račune raznih službenika, tada bi recimo, bilo pomaka. To je samo jedan banalni primjer. Postoje mnogi drugi izvori koje bi trebalo preusmjeriti na pozorište i kulturu uopšte.

Boljem položaju pozorišta u društvu, odnosno njegovo poimanje i vrednovanje koje mu po vokaciji i pripada, nije samo stvar institucionalnog i sistemskog rješenja, već i većeg angažmana umjetnika – zaključuje naš sagovornik:

Mora se svako boriti za svoje mjesto. Glumci za uloge, reditelji za režije, dramski pisci za svoje drame. Ne može sistem da naredi. Može da preferira i podržava, ali prethodno, svi mi moramo dokazati da naša djela vrijede i da bi zbog toga trebalo ulagati u pozorište i nas pojedince koji stvaramo dramsku umjetnost. Sistem će se prirodno osloniti na dobrog domaćeg umjetnika. Na kraju krajeva - ni jedan sistem ti ne može pomoći ako nijesi dobar, jer ako si dobar bićeš dobar u svakom sistemu.

Dokazano je praktično, a potom i teorijski da djeca vole pozorište. Djeca danas žive u virtuelnom okruženju i u susretu sa pozorištem, pred sobom vide živog čovjeka, zabavljača i edukatora, ali i raznovrsnost umjениčkih izraza, vješto upakovanih. Tako znalački upakovan paket je i predstava „Ljepotica i zvijer“, koja je u proteklih deset godina, na umjetnički ubjedljiv i zabavan način, na crnogorskim scenama širila ljepotu bajke. Na licima mališana izmamljivala je osmijeh, a njihov pogled na svijet bogatila je osjećajem bespredmetnog zadovoljstva. Tako je glumački ansambl i cijela autorska ekipa ovog zvučnog naslova ispunila obećanje dato uoči premijere, 2008. godine, koje je zapisano na marketinškom materijala predstave, ali i u lidu ovog teksta.

S. Marojević

„Cvrčak i mrav“ iz drugačijeg ugla

Glumac **Branko Ilić** dokazao se nedavno i kao uspješan reditelj u predstavi „Cvrčak i mrav“, koja je rađena u koprodukciji Kulturnog centra „**Nikola Đurković**“ Kotor, Gradskog pozorišta Podgorica, Herceg Festa i Grad teatra Budva. Ovaj komad premijerno je odigran u Kotoru, 14. maja, a dva dana kasnije izveden je pred podgoričkom publikom.

Predstava je rađena prema tekstu **Milene Depolo**, a u režiju Branka Ilića. Uloge tumače: **Branka Femić Šćekić, Katarina Krek, Goran Slavić i Branko Ilić**. Scenograf je **Branko Ilić**, kostimografiju su radili **Tijana Todorović** i asistentkinja **Marta Garčević**, vlasuljar je **Nada Mijović**, dok muziku potpisuju **Who See**, a aranžman pjesmu „Koji sam ja kralj“, **Peđa Nedeljković**. **Aleksandra Jevtović** radila je dizajn plakata i programa, tehnički direktor **Nikola Krstić** radio je dizajn svjetla, a na izradi scenografije radili su: **Dejan Radonjić, Bato Raičević i Mira Perišić**.

„Predstava je značajna iz više razloga, a prvi je zasigurno edukacija. Kroz glumu, ritam, ples, te veoma poučan tekst, djeci ukazujemo na prave vrijednosti i na stvari koje su od suštinskog značaja za svako ljudsko biće. Ona govori o radu, prijateljstvu, preprekama i izazovima u nama samima te uticajima i manipulaciji okoline. Govori o tome koliko je važno slušati svoje srce i ne dozvoliti da materijalno nadvlada ono duhovno” – poručuju koproducenti ovog projekta, ističući značaj povezivanja institucija kulture. Ta saradnja je dokaz da uz više nego skromna sredstva, institucije ujedinjavanjem mogu dobiti izuzetno kvalitetan pozorišni program.

Autorica teksta Depolo ističe značaj ove priče, nastale po motivima Ezopove basne.

„Predstava je namijenjena djeci koja su u današnje vrijeme zatrpána obavezama i ne stižu da se igraju. Namijenjena je i starijoj djeci koja su na pragu odrastanja i počinju da se bune protiv svojih autoriteta. Tačno je da je mnogo vremena prošlo od kada je Ezop ispričao svoju basnu. Međutim, danas je potrebno ispričati ovu priču iz nešto drugačijeg ugla. A, oni koji se bave umjetnošću mogu da je ispričaju samo iz ugla umjetnika. A čar pozorišta i umjetnosti uopšte je da svako dodje do svojih odgovora, bio on cvrčak ili mrav“, riječi su Milene Depolo.

„Najvažnija stvar kod ove predstave jeste što su naši koproducenti, odnosno institucije prepoznale važnost ovog projekta i stale sa nama u odbranu te ideje koju želimo da prenesemo ovom predstavom“ – kaže Katarina Krek, glumica u ovoj predstavi i predsjednica nevladine organizacije „Tatar mladih“.

Slobodan Boda Ninković o stvaralaštvu za djecu i mlade Djeca su najzahvalnija publika

- *Djeca vrlo dobro znaju šta je pozorište i čemu ono služi. Djeci nije neprijatno i jasno stavljaju do znanja da li im se dopada ili ne to što se izvodi na sceni, da li ih zanima ili ne.*
- *Odrasli često iz neznanja, ili iz ne znam kojeg još motiva, vole da se pretvaraju da im je u pozorištu sve jasno, da im se dopada i neprijatno im je da kažu i da iznesu svoj stav.*

Razgovarala: *Slavojka Marojević*

Slobodan Boda Ninković po završetku Fakulteta dramskih umjetnosti u Beogradu u klasi profesora Vlade Jevtovića, bio je stalni član Pozorišta „Boško Buha“ od 1986. do 1995. godine. U tom

Ninković: „Djeca su najzahvalnija publika“

periodu je igrao u preko 30 premijera, među kojima su: „Crvenkapa“, „Vasilisa“, „Čarobnjak iz Oza“, „Kad je bio mrak“, „San letnje noći“, „Sumnjivo lice“ - predstave koje je izveo blizu dvije hiljade puta. Istovremeno je igrao i u drugim pozorištima kao što su: Beogradsko dramsko pozorište, Bitef teatar, Narodno pozorište u Beogradu i Zvezdara teatar, od 1995. godine je stalni član Jugoslovenskog dramskog pozorišta. Ostvario je zapažene uloge i u filmovima i televizijskim serijama. Za pozorišni

rad je dobio nekoliko značajnih nagrada i priznanja. Šira publika ga pamti po ulogama u komedijama, bez obzira da li se radi o pozorišnoj ili filmskoj publici. No, ovog glumca je posebno inspirisao rad sa djecom i za djecu. U razgovoru za časopis „Pozorište“, Ninković ističe značaj stvaralaštva za djecu.

Djeca su najzahvalnija publika! To je apsolutno tačno, jer ona najbolje odreaguju. Oni vrlo brzo uvide da li igate stotinu posto, da li ste iskreni. Nikada ne pokušavajte da ih šarmirate i da tu stvar završite smatrajući da oni baš i ne znaju šta je pozorište. Naprotiv, djeca vrlo dobro znaju šta je pozorište i čemu ono služi. To je jedna strana medalje, a druga se ogleda u opšte poznatoj činjenici da je pozorište i te kako korisno za njih. Odrasli često iz neznanja, ili iz ne znam kojeg još motiva, vole da se pretvaraju da im je u pozorištu sve jasno, da im se dopada i neprijatno im je da kažu i da iznesu svoj stav. Djeci nije neprijatno i jasno stavljaju do znanja da li im se dopada ili ne, da li ih to što se izvodi na sceni, zanima ili ne. To je potpuno zdrava teza, kako nas umjetnika, tako i onih koji gledaju to sa strane.

Moj prvi i najbolji profesor je bilo Pozorište „Boško Buha“. Tu sam zaista definisao neku svoju želju, neki motiv. Evo me i danas to još uvijek drži. Na moju veliku sreću!

Ljubav prema muzici kojoj je ovaj glumac vjeran još iz mladalačkih dana, pomogla je da se približi publici, posebno djeci i mladima.

Apsolutno jeste! Imao sam i to u nekoliko prilika da kombinujem te dvije moje ljubavi, prvenstveno u mjuziklima, ali i u dječijim predstavama. To uvijek kod mene tinja, tako da stalno obećavam da ću da zaokružim taj svoj neki izraz, tu neku svoju muzičku opsjednutost. Probaću to da uradim dok imam snage. Već sam neki materijal skupio.

U dramskoj umjetnosti, kako onim sadržajima koji su namijenjeni djeci, tako i odraslima, bitna je razmjena ideja, stavova mišljenja i naravno scenskog iskustva, cijeni glumac Ninković.

U vrijeme kada sam počinjao da radim, imao sam sreće da dolazim u Klub umjetnika i da vidam neke svoje idole, da razgovaram sa njima i da kroz razmjenu – u početku više da slušam, a onda da i stidljivo nudim neke svoje ideje . Kroz tu razmjenu čovjek dobija neko svoje neprocjenjivo bogatstvo. Bojim se da toga danas mnogo nemamo. No, za to nijesu krivi mladi umjetnici, već sistem okolnosti bavljenja pozorištem. A, taj sistem je

pozorište, ni za glumca. To je jedna obligacija koja se na kraju svodi na neke zakonske norme i oblike i onda to često ne daje kompletnu energiju. Ako se raspoloženje, radost i kompletna energija ne skupe, ne unesu u rad, onda rezultat teško može da bude onaj pravi koji želite.

Iako je ga publika najčešće pamti po ulogama u komedijama, kako u pozorištu, na filmu i televiziji, te mjuziklima, Slobodan Boda Ninković sa

preživio i dovodi do gubitka osnovnog kvaliteta i radosti stvaranja i igre. Kad se bavite samo službenički ovim poslom, to meni ne liči ni na šta i stvara samo veće nezadovoljstvo. Ako se bude promijenio odnos, mislim da će pozorište ponovo da dobije. Pozorište je sve do polovine devedesetih godina minulog vijeka imalo mnogo veći značaj nego što ga ima danas. Da se razumijemo - publika nije izgubila interesovanje. Naprotiv! Ali, opšt društveni ambijent je izgubio interesovanje za pozorište. Neke druge senzacije su na cijeni i ne bih ulazio u dublju analizu stanja. Da li se to desilo slučajno ili namjerno? Cijenim da je namjerno i to sa vrlo lošom idejom. Zbog toga nam preostaje da se sami izborimo za to. Mladi moraju imati presudnu ulogu u tome i ako razmišljaju da će im ako misle da će im bavljenje ovim poslom donijeti slavu i materijalnu dobit, loše su procijenili. Takva razmišljanja su velika greška i vode u zabludu. Istini za volju, to trenutno može da se desi, ali na duže staze sigurno ne!

Iskustvo mi govori da institucionalno bavljenje pozorištem nije baš najsvjetlije rješenje, ni za

istim stvaralačkim žarom je doživljavao i likove iz drugih dramskih žanrova.

Mene je šira publika upoznala po ulozi u jednoj TV seriji. Onda se desi, kako to obično i biva, da vas stave u neki kalup. Jednostavno to ljudi vole. Otprilike kažu: „On nam treba za ovo, ili za ono“. Ja se nijesam bunio, odnosno radio sam kako sam mislio da treba da radim i evo već ima punih trideset dvije godine na sceni. Igram i trajem. S obzirom na to da još uvijek zanimam nekoga, znači da treba i dalje da nastavim da radim ovaj posao.

Činjenica je da veći dio mog opusa karakteriše rad u predstavama koje jesu komedije. No, ja ne pravim drastičnu podjelu u glumi. Jednako pristupam svim zadacima i na identičan način ulažem svoju energiju, svoje razmišljanje i neku prije svega osnovnu motivaciju – to je želja za igrom. Kada su ljudi zadovoljni, kada su nasmijani, to znači da nigdje nijesam pogriješio, pa je i moje zadovoljstvo jednako zadovoljstvu ljudi koji su to gledali.

Uz jubilej – 120 godina „Zahumlja“ „Rasadnik“ glumačkih talenata

Pozorišta djelatnost „Zahumlja“, koje ove godine obilježava jubilej - **120 godina** od osnivanja, jedan je od najznačajnijih stvaralačkih segmenata rada ove ustanove kulture. Njegov glumački ansambl stvorio je izuzetan umjetnički renome, koji ova institucija danas uživa na balkanskim prostorima.

svake godine je rezultirala sa jednom pozorišnom predstavom. Danas se rad Dramske sekcije odvija pod mentorstvom **Marije Backović** i **Slaviše Grubiše**. Probe se održavaju u sali „Zahumlja“, a broj polaznika je iz godine u godinu sve veći, što dovoljno govori o kvalitetu rada i njenom renomeu.

„Zahumlje“ je dobitnik najznačajnijih crnogorskih i jugoslovenskih pozorišnih priznanja, najprije na Hvaru, potom u Trebinju, ali i u drugim gradovima gdje su se organizovale značajne festivalske smotre.

Istovremeno, pozorišni ansambl „Zahumlja“ bio je rasadnik iz kojeg su izrasla najznačajnija imena jugoslovenske pozorišne scene. Svoje prve korake u „Zahumlju“ počeli su: **Petar Banićević**, **Miloš Jeknić**, **Veljko Mandić**, **Drago Malović**, **Blagota Eraković**, **Milutin Mima Karadžić**, **Goran Bulajić** i mnogi drugi.

Dramska sekcija koja i danas djeluje u okviru pozorišne djelatnosti, posebno je značajna za rad „Zahumlja“ jer predstavlja jedan od aktivnijih segmenata njegovog rada. Škola glume, od osnivanja 2004. godine, u saradnji sa izuzetnim pozorišnim pedagogom **Petrom Pejakovićem**, profesorom na Fakultetu dramskih umjetnosti na Cetinju,

Značajan broj polaznika ove Škole završio je akademije na Cetinju i Beogradu, što na najbolji način ilustruje opravdanost njenog postojanja kao izuzetnog „rasadnika“ glumačkih talenata.

Goran Radojičić

Ružica Vasić

Revolt teatar

Likovi

GREG – 33 godina, ekstrovertni kolerik, lijep, svjestan toga. Otac i muž, jednako kao i sin moćnika. Suštinski slab.

SILVI – 19 godina, Žakova sestra. Zbog Grega, ona se usuđuje da se suprotstavi roditeljima. Greg se suprotstavlja svima ostalima jer je javno drži za ruku. Ali Silvi nije tek tako klinka. Silvi ima snove. Snove, veće i od Grega.

ŽAK – 30 godina. Trudi se da impresionira ogromnim količinama informacija koje pamti, želi da mu to bude karta za „biti neophodan“, u čemu donekle i uspijeva. Po vokaciji, Žak je grafički dizajner koji godinama ne može da nađe posao. Bio bi momak za primjer da mu nije jedne slabosti – Grega.

MARTA – 35 godina. Razvedena, živi u stanu bivšeg muža, i svoju diplomu sa filološkog fakulteta redovno pljune kad izlazi iz kuće. Gregu je ne samo svastika, već i najiskreniji prijatelj. U životu marljivo i precizno teferi „za i protiv“ svega, svaki put uz osmijeh iskusnog pasiv – agresivca.

I Scena - Revolt teatar

Napušteno skladište, kartonske kutije poslagane su u desnom ćošku, na središnjem dijelu zida klima se štok velikog prozora, koji je pričvršćen kanapom, po skladištu su razbacane konzerve piva i kese koječega, lijevo je moderna vreća za spavanje i pored nje improvizovana polica za knjige od paleta. Greg sjedi na paleti do police, neudobno je, ali Greg stoički podnosi žuljanje. Smeta mu jedino što je gladan. Malo čita svoju knjigu, malo gleda ka ulaznim vratima, malo pije vodu, i tako u krug.

Sa desne strane, otvaraju se velika drvena vrata, ulazi Marta. Nosi kesu Smokija.

MARTA

Ćao, lijepi. Hvataj.

Greg rezignirano prihvata Smoki.

GREG

Smoki... velikodušno, nema šta.

Marta zastane. Pogleda ga prekorno. Odmahne glavom i ode do Gregovog kutka.

MARTA

Uzela sam od tvog sina. Da sam mogla nešto bolje, donijela bih ti, sigurno.

Greg otvara kesicu. Uzima smoki i trpa u usta. Marta gleda popakovane knjige.

MARTA

Nijesi lijepo posložio.

Marta slaže knjige kako misli da je bolje. Greg joj prilazi.

GREG

Ne diraj, ja ću to.

MARTA

Nije mi teško. Da doprinesem pobuni. Kad već ne umijem da te nahranim...

GREG

Smoki' s nice... Biće dovoljno.

Marta se okrene prema Gregu, nasmiješi mu se.

MARTA

Jesi li siguran? Nemoj da gladiješ. Ti znaš da te volim više i od rođene sestre.

Greg je pomazi po glavi kao kuće. Marta ga gura.

MARTA

Makni šapu s mene. To što te podržavam da odeš od moje seste i vaše djece ne znači da možeš da me do-diruješ.

GREG

To je sponatani čin, Marta. Ti bi to trebalo da znaš.

MARTA

Slušaj, Đuro...

Greg se odmakne.

GREG

Greg. Zovem se Greg, zapamti. „Đura“. Kakvo je to ime uopšte? Nije ni čudo što ne razgovaram sa ma-torim kad mi je od starta uskratio šansu. Dobije sina kojeg je čekao sedam godina i nazove ga po svom djedi: Đura. Kako taj sin da se nada nekoj svjetskoj slavi, nekom prodoru u kulturnu baštinu kad se zove kao neki tamo jadni alas?

Marta ga gleda neko vrijeme. Neodređeno se smješka. Uvijek se tako smješka.

GREG

Što me gledaš tako?

Marta odmahne glavom.

MARTA

Ne gledam tebe. Zamislila sam se. Gledam negdje ...tamo.

Marta ustaje i počinje da sređuje skladište. Skuplja kese i limenke, i govori, onako, usput.

MARTA

Znaš, meni se „Đura“ dopada. Nekako ima dušu. Greg mi je...strano.

...Nove drame...

Marta zastane.

MARTA

Đura je ... naše!

GREG

Možeš li da ispoštuješ moju želju da se zovem kao neko ko ima šanse?

MARTA

„Greg“ ima šanse?

GREG

Ima.

MARTA

A Đura je nema?

GREG

Možda, ali ja nijesam taj Đura.

Marta nastavlja da skuplja. Greg sjeda i gricka smoki.

MARTA

Jesi li zato ovog puta otišao od kuće?

GREG

Zbog imena? Ne, to je bilo u srednjoj.

MARTA

Da, sad se sjećam. Druga godina srednje škole. Mislila sam da je to bilo zbog onog keca iz matematike.

GREG

Ne, to je bilo u trećoj. Tačnije u prvom polugođu. Posle sam pobjegao zbog cigareta, sjećaš se.

Marta uzdahne.

MARTA: Ime nijesi promijenio, prestao si da pušiš, a keca ti je popravio profa pošto je tvoj ćale intervenisao.

GREG

Tačno. Nije li to tužno? Cio život biti rob tuđe moći. „Ja sam od tebe napravio čovjeka!“ On, on... ide mi na kurac taj čovek. On se nametao. Mogao sam sve da riješim sam.

MARTA

Svi smo robovi tuđe moći. Sreća tvoja pa o tvojoj sudbini odlučuje tatica.

GREG

Tim gore! Zna moje slabosti i manipuliše. Ali... ovog puta neće. Odavno sam punoljetan, svoj čovjek.

Marta baca posljednje otpatke u kesu i otresa ruke o pantalone. Gleda oko sebe skladište.

MARTA

Da, imaš porodicu.

GREG

Nemoj da si sarkastična. Imam tvoju sestru. A ti dobro znaš kakva ti je sestra.

MARTA

Imaš i djecu.

GREG

Da, djecu od kojih ne čujem sopstvene misli.

MARTA

Dobro, šta je ovog puta?

GREG

Potpuna pobuna protiv sistema. Osnivam teatar.

Marta sjedne pored njega. Uzima par smokija iz kesice. Greg je gleda.

MARTA

Teatar?

GREG

E, lakše malo! Ne uzimaj mi hljeb nasušni.

Marta se nasmije i vrati smoki u kesu.

MARTA

Juče si bježao od oca, danas od žene i djece, sutra ko zna od koga... bježaćeš dok si živ. I kukaćeš da ti se donese, prinese, ne dira i da bude po tvom!

GREG

Zla si. Nemoj da se smiješ. Nije smiješno.

MARTA

Idi kući. Nema od tvog teatra ništa. Od Grega još manje...

Ulaze Silvi i Žak. Žak se ubrzano kreće ka Gregu. Uzima njegovo lice u svoje šake i zagleda ga.

ŽAK

Jesi li dobro, Greg?

GREG

Cool sam, samo malo gladan.

Silvi stoji po strani. Gleda skladište. Zvizne jednom. Žak se nervozno okreće.

ŽAK

Silvi! Psst! Zar ne vidiš da se ovdje odvija drama?

Greg ustane.

GREG

Drama! Ovdje se odvija drama, ovdje treba i da ostane! Ovdje ćemo to i da izvedemo.

Greg stane pored Silvi i zvizne.

GREG

Akustično je, prostrano, mi to možemo upravo ovdje da izvedemo.

ŽAK

Šta ćemo da izvedemo, Greg? Slabo te pratim.

GREG

Teatar! Zamisli samo...

Greg prilazi Žaku, zagrli ga i pokazuje prostor slobodnom rukom.

GREG

Ovdje pozornica. Od paleta. Ondje sjedišta. Od kutija, starih kabastih televizora, tronožaca, da im bude neudobno, da nažuljaju svoja kvazi intelektualna dupeta!

Žak pljesne rukama. Da, on može da ih vidi kako se meškolje na tim neudobnim *sjedalima dok gledaju u njih.*

ŽAK

Totalno Bruk!

MARTA

Bruka, nego šta.

Žak se osvrne.

ŽAK

Svastika, idi tješi sestru. Pokušavam da razmišljam... ili Arto? Zamisli Greg, muzika i ritual, kako bi ovdje odzvanjalo. A ovaj prozor...otkrićemo, odatle će ići jedino svjetlo! I svijeće! Svijeće svuda oko pozornice!

Marta ustaje.

MARTA

Pazite da ne zapalite nešto tim svijećama.

Greg je dohvati Silvi slobodnom rukom, i zagrli je.

GREG

Malecka, da li ti je ikada tvoj brat pričao kako smo o ovome oduvijek maštali? Nas troje, tri odmetnika, bježali bismo od kuće i čitali knjige velikih režisera, pozorišnih teoretičara, pronalazili nove tekstove, načine...

ŽAK

Grotovski, Bruk, Bobi Vilson...kakve su samo to rasprave bile...

MARTA

Societas Raffaello Sanzio! Greg, ti si nam donosio snimke tvoje tetke!

...Nove drame...

GREG

Leman, stidljivo, pod svijećama.

MARTA

Sjećam se, bilo je nekako toplo, iako je bio decembar.

ŽAK

Pod jednim ćebetom, nas troje, čitamo tekstove, zamišljamo scenu, pa Šekspir, sjećate li se „Bure“? Kako je to bila dobra režija, Greg.

MARTA

Fiktivna režija. Ništa od toga nijesmo zaista izveli. Ti si nas uvijek bogatio iskustvima tvoje tetke, koja je tada završavala pozorišnu režiju, ali koliko se sjećam poslije udaje je počela da pravi ukrase za torte.

Greg istupi iz zagrljaja. Okrene se ka njima.

GREG

Pušti nju. Ona je poklekla. Vidi nas, sad. Sad je moguće.

ŽAK

Da! Sad smo zreli.

MARTA

To je bilo prije deset godina. Prije će biti da smo zardali.

ŽAK

Evo Marte i njenih negativnih upliva! Prestani s tim, i razmisli! Ljudima je dosta predvidivih predstava, pretencioznih režisera, jalovih tekstova. Priče. Ljudima je dosta ulaznica, loža... Dosta im je i teatra apsurdna, imitacije teatra... savremenog teatra, alternativnog teatra... instalacija, konceptualnih sranja...

MARTA

Skrati i reci jednostavno – ljudima je dosta teatra.

ŽAK

Ne! Nijesam mislio u tom kontekstu. Htio sam reći upravo suprotno – nikad dosta teatra, nikad se odreći...

Greg ga prekida u po rečenice.

GREG

Mi ćemo reanimirati teatar!

Silvi je dosadno. Odlazi do palete sa knjigama i sjeda, posmatra ovo troje. Žak se uzvrti.

ŽAK

Da! Treba da napravimo nešto nesvakidašnje! Poznato, ali novo! Stare priče u novom ruhu, to je to!

MARTA

Nijesu li to već mnogi prije nas već pokušali?

ŽAK

I? I? Koji je tvoj problem, Marta?

Marta se nasmiješi i sklopi ruke, kao prava učiteljica.

MARTA

Nemam ja problem, ali vidim da ćemo ga imati, ako ne definišemo kakve su to „stare priče u novom ruhu“.

Greg im pokaže rukom da sjednu pored Silvi. Oni to i učine.

GREG

Slike, Marta. Slike se pojavljuju i komponuju samo u jednoj glavi. Time se stiče rediteljsko autorstvo, u inicijalnoj fazi formiranja grupe. Naše grupe.

ŽAK

Ok, ok, znamo: tvoje slike, naša grupa, bla bla... Čime ćemo se baviti?

Greg se nakloni.

GREG

Upravo si rekao – bavićemo se muzikom.

Žak pljesne par puta, pa zastane.

ŽAK

Greg, pa to je tako opširno i besmisleno.

GREG

Folk treš rituali. Sociološki fenomen koji nas je preplavio. Ceca, Severina, ikone seksepila i dive nationale!

ŽAK

Nemoj, Greg, molim te! Već mi je zlo!

MARTA

Hoćemo li da nosimo nošnju i pjevamo „Cvetak zanovetak“?

GREG

Nemate pojma. Ritualno u muzici nekad i sad. Slušanje muzike može da označi individualni doživljaj, ali i posrednu vezu sa dijelom i autorom. Mi ulazimo u obrede da bismo prenijeli kolektivne poruke sebi samima!

ŽAK

To je citat.

GREG

Zar je bitno? Ritual koji je postao dominantan u dvadeset prvom vijeku bio je preziran samo trideset godina ranije, a to je ritual folk transa.

MARTA

Ok. Zašto bi to iko gledao?

GREG

Kako „zašto“? Zar nije očigledno?

Greg počnje da igra i da pjevuši Uzičko kolo. Silvi se smije, dok Žak pomno posmatra Grega, kao opčinjen sjedne kraj Silvi. Greg povuče Martu za ruku da mu se pridruži, ali ona odbija i bjesni sve više.

MARTA

Daj prestani!

Žak ustaje u momentu prosvetljenja.

ŽAK

Heroine...ili trešerke? Nijesmo li svi to po malo? Ne čuči li u svima nama doza simpatije prema kiču?

Marta ga gleda.

MARTA

Ne bih da komentarišem.

ŽAK

Kako ne vidiš?

MARTA

Ne vidim. Uopšteno je: u nama čuči u svakome čuči...ne seri. Pa prvo u tebi ne čuči ništa. Jedva si okončao faklutet, nikad se nećeš zaposliti, još uvijek od majke dobijaš džeparac...

ŽAK

Svoje prizemne frustracije molim te da ne projektuješ na meni. To što te niko nije dugo izjebao nije moja krivica!

GREG

Ok, ok, nećemo sad da se svađamo.

ŽAK

Istjerala je muža iz gajbe, živi na račun sestrinog sažaljenja. A njena sestra muze tvog ćaleta i tako ukруг, a meni nešto priča!

GREG

Žak!

Žak učuti. Marta se smješka. Izdigne obrve. Čute. Mučno je. Silvi trese nos i remeti ozbiljnost trenutka. Marta prekida tišinu.

MARTA

Žak, Žorž, Žan, ili koji god da si, ja te znam kao Mladena. Dakle, Mladene, ovo nijesu moje frustracije, već pitanja koja će ti gledaoci postaviti. Današnja publika je razmažena, posjeduju previše informacija, a premalo ljubavi. Pretenciozni su, žele da ih intelektualno porazimo i moralno šokiramo.

ŽAK

Eto prilike! Ono malo publike usmjerena ka teatru, siguran sam, prezire neo pop – folk.

SILVI

Da, dok se ne odavle na nekoj svadbi, pa se volšebno prisjete svih tekstova...

...Nove drame...

Greg poskoči od sreće.

GREG

Svi smo se uključili u raspravu! Ovo vodi nekuda, osjećam...

MARTA

Koliko mogu da primijetim, uopštavate, a ja tražim nešto konkretno.

GREG

Šta se danas podrazumijeva pod terminom konkretno u teatru? Zar ne vidite da imamo konkretno, na dohvat ruke!

MARTA

Ceca? Severina? Zašto one?

GREG

Dovode ogroman broj publike na svoje performanse.

Marta i Žak gledaju Grega.

GREG

Imaju harizmu koja je opčinjava sužnje. Imaju obožavatelje koji su u stanju da se pobiju sa bilo kakvom negacijom njihove umjetničke vrijednosti. Cecu je neko nacrtao kao sveticu, ej! One imaju sljedbenike.

Marta sjedne. Ustane.

MARTA

Žene, majke, kraljice. To je već interesantno... ne znam... Morala bih da istražim.

Greg uzima dvije knjige, daje joj.

GREG

Imaš ovdje nešto. I izguglaj, vidi...

MARTA

Za ovo će trebati tekst.

GREG

Ne, Marta, nećemo klasičan komad, možda se treba držati Brehta. Želim da gledaoci budu uključeni, da ih se tiče, razumiješ? Gradimo teatar koji je dispozitiv za suspenziju realnosti. Razumiješ?

ŽAK

Ja ću da uradim scenografiju i kostime. Nešto u duhu tradicije, ali opsceno...

GREG

Moramo da smislimo radikalni realizam scene.

MARTA

Odakle sad ove pretenciozne ambicije, Greg?

GREG

Nijesam pretenciozan. Vidiš, postoje dvije kategorije vremena sa kojima je moguće raditi. Prva – vrijeme istorije koje je prošlo i koje stalno prolazi. Druga - vrijeme koje teče upravo sad, na sceni. Vrijeme scene nije od ovoga svijeta. To je dio obećanja: „sada“.

MARTA

Možda... ali bih ipak da uradim tekst.

GREG

Rekao sam bez teksta!

MARTA

Makar songove?

GREG

Pobogu, imamo njihove hitove! Žak! Od sutra svi slušamo Cecu! Nabavi sve njene hitove!

ŽAK

A scena... to bi moglo sa mnogo konopaca, koji asociraju na mikrofone i faluse, ali ćemo mi u stvari biti okačeni o njih kao marionete! Pa da!

GREG

Ne tražim od vas rješenja. Tražim da promislite, osjetite... želim da ponese...

Gregu odvlači pažnja Silvi koja se stalno premješta i vrpolji.

GREG

Silvi, ako treba, pojasniću ti. Želim potpuno angažovanje...

Silvi počne da prebire po torbi, šuška kesama, opet prekida Grega. Marta, Greg i Žak se okreću ka njoj.

MARTA

Malecka, ako ti je dosadno da nas slušaš, slobodno idi. Žak, ne znam zašto si je uopšte doveo...

ŽAK

Sama je došla. Čista koincidencija.

SILVI

Ići ću, samo sam htjela da sačekam da završite pa da ovo dam Gregu. Ali kako vidim, vi nećete do sutra.

Greg, evo ti.

Silvi iz svoje tašne vadi dva velika sendviča. Greg oduševljeno uzima, ali zamalo ispusti sendviče kad Žak gotovo vrisne.

ŽAK

Pa! Pa, pa, ti si stvarno jedno netaktično derište! U ovom trenutku ti iznosiš hranu! Odakle ti ideja da bi Greg sada jeo? I to sendviče sa salamom podrigušom?

MARTA

Klinka je, nema pojma. Maco, Greg jede isključivo žitarice, zeleniš ... i ribu. Ne zanosi se.

SILVI

Gladan je. Šta ima veze? Hrana je hrana. Greg?

Greg ostavlja sendviče pored nje. Silvi ustaje i odlazi ponižena, sendviči ostaju tu, tek da bodu oči.

ŽAK

Greg, izvini, stvarno je sama došla...

GREG

Nema veze, neka je došla. Svako je dobrodošao.

ŽAK

Transfer blama...

GREG

Ama nijesam ja „zlatni dečko“. Hrana je hrana.

MARTA

To mi nijesi rekao kada sam ti u trećoj godini donijela hamburger. Bio si bijesan na mene.

ŽAK

Jeste, rekao si joj da stoku tove hormonima i da nećeš da se truješ džank fudom.

GREG

Bio sam klinac, šta vam je, stvarno nema veze, sve je to hrana...

MARTA

Prije neki dan si mi rekao da ti se gade ljudi koji ne umiju sebi da obezbijede pristojan obrok, i da će industrija hrane da odradi neophodnu selekciju stanovništva, da će sirotinja pocrkati od otrova koji se ubrizgavaju u te njihove splačine.

Žak se odmakne i gleda Grega prekorno.

GREG

Ne, pogrešno si me razumjela, rekao sam da je čovjek ono što jede.

MARTA

I da stoka treba da pocrka.

ŽAK

Bože, Greg, nekad si zaista surov.

GREG

Čekajte! Eto nam kako ćemo otvoriti komad... Večera. Jelo kao ritual uz ritualnu muziku.

MARTA

Silvi je bila u pravu. To imaš na svakoj svadbi.

ŽAK

Ona ne kapira, Greg, ali meni ima smisla, ima!

Greg raširi ruke i miri zavađene strane kao pravi guru.

...Nove drame...

GREG

Polako, ideja je tek u povoju. Idite kući i razmislite o tome. Eto. Proučite knjge, izguglajte. Mislite... ne! Promišljajte!

ŽAK

Zadatak? Konkretizuj.

GREG

Zadatak: šta se jede uz folk – pop muziku?

Greg ih prati do vrata. Žak se opire.

ŽAK

Stani! Hoću prvo da znam kako će se zvati naš teatar.

MARTA

Skladište?

ŽAK

Ti stvarno nemaš mašte.

Ćute. Greg se osvreće ka sendvičima. Sve je nestrpljiviji.

GREG

Nema veze, sutra ćemo.

ŽAK

Ne! Dva puta smo pokušavali da osnujemo teatar, i nije uspjelo. Hoću makar ime! Sad!

GREG

Revolt teatar! Može li?

ŽAK

Zar nijesmo rekli da nećemo Brehtov teatar?

GREG

Hoćemo Brehta. Revolt koji je isplivao jer nam nijesu dopustili da svoju viziju oblikujemo u pokret istine. Revolt, jer su nam uskratili tu istinu koje smo se dokopali. Posle nas, ova će riječ nositi sasvim drugo značenje. Zato. Kad bolje razmislim, zanemarimo i Brehta. Promišljajte, to je sve što vas molim.

Žak se osvrne. Gleda oko sebe, pravi namjerno dramsku pauzu. Marta ga povuče za ruku.

MARTA

Može. Idemo, Mladene.

ŽAK

Žak! Moje ime je Žak. „Revolt teatar“...Greg, ti si stvarno iskra mudrosti u ovoj našoj zbrkanoj grupici.

Revolt teatar. Dopada mi se.

GREG

Da, da, da...

Marta i Žak izlaze, Greg zatvara vrata, i trči do sendviča. Navali na hranu. I knjigu. Ovog puta djeluje veoma zadovoljno dok se sve više udubljuje u štivo.

II scena – Veliko sređivanje

Silvina soba. Krevet, stolica, radni sto. Improvizovani ormar, polijepljen reprodukcijama Matisa, Direra, Brojgela. Bez ikakve veze. Garderoba je pobacana svuda, knjige sveske se mogu naći svuda – od Silvinog ranca, do njenog kreveta. Njeni crteži leže pobacani po podu, uglavnom kao izgužvane loptice od papira. Silvi sjedi u turskom sedu, sluša glasnu muziku (Smitse). Crta ugljenom kaos na svom krevetu, potpuno umrljana od ugljena, koji se uklapa u njenu konstantno crnu garderobu, njen lak za nokte, i jaku crnu šminku oko očiju. Ne čuje Grega koji ulazi u sobu. Greg joj viri preko ramena. Silvi vrisne od straha i iznenađenja. Skače, krije crtež. Greg se smije, smanjuje muziku.

GREG

Smitsi, opa.

SILVI

Šta hoćeš?

GREG

Zar nijesam rekao da svi slušamo Cecu?

SILVI

To nije moja priča. Jebe mi se za vaš teatar.

Greg je zgrabi za kosu, gurne prema ormaru. Silvi ćuti.

GREG

Jesi li sigurna da ti se samo ne jebe? A? A?

Greg je pusti. Sjedne na njen krevet.

GREG

Nemoj više tako prostački da se izražavaš, to me nervira... daj mi da vidim šta ti je to.

SILVI

Crtež.

GREG

Lijepo je. Mračno ali lijepo. Kao teatar. Umjetnik se uvijek nalazi u centru svog prikazivanja...kao Velaskezovo platno „Las meninas“ – Male plemkinje...

SILVI

Velaskez je dosadan.

Greg umorno baca crtež na gomilu ostalih.

GREG

Da. Velaskez je dosadan. Zašto nijesi došla? Jesam li ti i ja dosadan?

SILVI

Ne razumijem o čemu govorite tamo. Žak se stalno dere na mene, a Marta se previše agresivno smješka. Ne mogu. Neću.

GREG

Naučićeš, vremenom, da se nosiš i sa tim.

SILVI

Nije samo to, Greg...

Silvi sjeda umorno preko puta njega, na stolicu, preko svih stvari.

SILVI

Imam frku ovdje, kapiraš? Matori me smaraju oko škole, škola me smara sama za sebe, sad će kraj, i stvarno sam pod velikim pritiskom.

GREG

Znam kako je kad te niko ne razumije.

SILVI

Ne treba meni ničije razumijevanje. Samo da me ostave na miru, znaš? Keva mi kenja svaki dan da je krvavo zaradila za ovaj ručak, za svaki ručak, a onda ipak sve te krvavo zarađene pare prospe u čaletov želudac. A on može mnogo da popije, moj čale. Onda je tuče, tuče mene, i ona se svaki put zaklinje da mu neće dati ni dinara. Sve to ja moram da slušam. Svaki jebeni dan. Mladena boli uvo, jer je njen ljubimac, uvijek ga štiti, pa ja najebem, jer mene nema ko. Da štiti.

GREG

Dođi ovamo.

Silvi ustaje nesigurno.

GREG

Dođi, neću ti ništa... sve dok ne psuješ. Ne volim kad psuješ. Previše si lijepa da bi sebi dopustila takav luksuz, razumiješ? Dođi.

Silvi prilazi, sjeda pored Gega, nasloni se na njega. On je obgrli, njišu se, mazi je po glavi.

GREG

Ja te štitim. Ja te čuvam. Opušti se.

SILVI

Ne umijem da se opuštim.

GREG

Diši. Samo diši. Tako. Sreća pa nijesi pustila Trance, ljuļjali bismo se ko u vozu.

...Nove drame...

Greg demonstrira Silvi kako bi se ljuljali. „Njiše“ je ubrzano, glava joj se klata sve brže lijevo desno dok se ona glasno smije. Greg se zaustavlja. Silvi klone u njegovom naručju.

SILVI

Šta si ti meni, Greg? Znaš li?

GREG

Ja sam tvoj guru. Zato je vrlo važno da dolaziš na probe.

SILVI

Mogu li nekako da izbjegnem tu obavezu?

GREG

Donesi mi nešto za jelo, pa ću razmisliti o tome.

Silvi ga gleda, mazeći ga po obrazu.

SILVI

Opet nijesi ništa jeo?

GREG

Ne. Marta i Žak samo laprdaju o komadu, a ne misle o tome kako ja nemam osnovne egzistencijalne uslove. Nemam glupavi šporet, sam bih spremio. Nemam kupatilo. Užasno smrdim, Silvi, vjerovatno osjećaš, ali si dovoljno pristojna da mi to ne govoriš naglas. Nemam više ništa.

SILVI

Imaš mene.

GREG

A ti ne dođeš na probu. „Jebe ti se za naš teatar.“

SILVI

Nemoj se ljutiš. Moram da završim ovu godinu. Ako mi ostane neki keč, neću stići da spremim prijemni za faks.

GREG

Ja ću te spremati.

SILVI

Ti imaš porodicu. Ja jesam klinka i pomalo budala, ali znam šta je odgovornost.

GREG

S tim sam završio. Sa tobom počinjem nov život, ti me hraniš.

SILVI

Moja mama te hrani, ako ćemo iskreno.

Greg ustaje, nervozno šeta po skućenoj sobi.

GREG

Gladan sam i nervozan. A ti me sad još više nerviraš.

SILVI

Da, bolje da ti donesem nešto za jelo i da završimo ovaj razgovor.

Silvi ustaje, hoće da izađe. Greg je stigne i zaustavi.

GREG

Ne brini, spremiću te za prijemni. Bićeš sjajna glumica.

SILVI

Odakle ti to da želim da budem glumica?

GREG

Zašto? Zašto sad pružaš otpor?

SILVI

Ne želim da se pojavljujem pred ljudima. Vidiš, ja bih voljela da sam nevidljiva, da nikada nikome ne moram da se javim, nikada ništa da kažem, i da...

Greg je prekida.

GREG

Zato si se ovako neupadljivo našminkala? Da ne privučеш pažnju? Ne laži sebe, Silvi. Ti si ta. Ti možeš preći prag prividnosti, pobijediti u borbi protiv sopstvene biografije. Ti ne nosiš stid onoga što jesi, Silvi.

SILVI

I to ime, koje ste mi osmislili. Silvi. Ha! Hajde reci: Dušica.

GREG

Rekli smo da je gotovo sa našim starim identitetima.

SILVI

Samo da čujem kako zvuči.

GREG

Dušica. Ok? Ok?

SILVI

Eto. I to je moje ime.

GREG

Dogovorili smo se da je sa našim imenima završeno. Sa starim životima.

SILVI

Ali kao što vidiš, nije. I dalje sam u stanu sa roditeljima i Mladenom.

GREG

Žakom!

SILVI

Sa ludim roditeljima i ludim bratom. Gde ja da pobjegnem odavde?

GREG

Ti, naspram njih... sama. Upravo ta borba usamljenosti je najdragocenija stvar koju glumac može da pruži, jer je ona vatra milosti koja ne poznaje umjerenost. Izloži se, prekali sebe. Izgaraj.

SILVI

Uz Cecu i Severinu? Kako ja da se identifikujem sa tim... ženama? Mi nemamo ničeg zajedničkog!

GREG

Vidiš, taj komad o muzici i ritualnom, onaj koji te ne interesuje, možda bi ti pomogao da se nađeš. Samo te molim da se prepuštiš. To je sve.

SILVI

Ne znam o čemu treba da „promišljam“.

GREG

Pomoći ću ti. Obje žene su veoma moćne, mnogi im se dive. Pomisli samo... Kakva je to moć? Koja je logika u pitanju? Koji mehanizam manipulacije?

SILVI

Znaš, nijesam sigurna koji je tvoj motiv da radiš ovaj komad. Mehanizam moći? Je li? Priznaj, Greg, svršavaš na ideju da svi mi uložimo svoje živote na tebe.

Greg se nasmije, što može biti dvosmisleno. Ili je Silvi u pravu ili lupeta. Draga djevojka, bistra... ili samo – draga budala.

GREG

Silvi, samo te molim da pođeš sa mnom u neki novi, bolji život.

Silvi popušta.

SILVI

Hoću li u tom novom životu biti tvoja djevojka?

GREG

Ti si već moja djevojka. Ne znam gdje to treba da objavim.

Silvi ga cmače. Greg je gladan, nije mu do nježnosti. Izmiče se.

GREG

Donesi mi molim te nešto za jelo. Umirem od gladi. Poslije ćemo...to.

Silvi klimne glavom.

SILVI

Ima neki pasulj od juče.

GREG

Daj šta daš.

Silvi provjerava „teren“, viri kroz vrata.

...Nove drame...

SILVI

Sačekaj me tu.

Silvi izlazi, Greg dovikuje za njom.

GREG

Mogao bih i da se okupam! Da, mogao bih. Jebena sirotinja u tri'es kvadrata. Ne smiješ iz sobe bez štita i šlema...

Greg iščitava neke Silvine žvrljotine sa knjiga i svesaka koje su pootvarane bez ikakvog smisla.

GREG

„Make me beauty Queen“... šta joj je bre ovo? „So sad i can die...“ Ma daj...

Greg gleda Silvine crteže, takođe razbacane po podu. Sređuje lom. Dok se Silvi ne vrati sa peškirom i hranom, Greg uredno spakuje sve njene stvari. Ulazi Silvi. Ispod miške drži peškir, a u rukama tanjir i parče hljeba.

SILVI

Ima samo ovo... Vau, sredio si mi sobu?

GREG

Pa da. Ružno je da tako držiš stvari.

Silvi spušta tanjir na radni sto i daje mu peškir.

SILVI

Šta fali ovome?

GREG

Aljkavo je. Sa tobom, Silvi počinje veliko sređivanje. Ti ćeš srediti moj nered u glavi, ja ću se pobrinuti za tvoj... životni, ambijentalni, emocionalni, profesionalni. Vajaću te, kao Pigmalion.

Greg „vaja“ njene grudi. Silvi ga prvo posmatra, zatim joj postaje neprijatno. Nervozno prekršta ruke, i prekida Grega u poslu.

SILVI

Hoćeš li prvo da se okupaš, dok neko ne dođe?

GREG

Ko treba da dođe?

SILVI

U ovoj kući se nikada ne zna. Bolje kreni sad.

Greg uzima peškir i bez riječi odlazi da se kupa. Silvi gleda poslagane stvari.

SILVI

Sredio mi je sobu! Sredio mi je sobu! Sad smo pravi par! Greg? Greg? Čuvaću ti stražu, bojler je pun, samo se ti opusti!

*Silvi odlazi da čuva stražu.***III Scena – Škakljivo popodne***Greg namješta kulise u skladištu: vuče jednu od paleta i penje na drugu, improvizovani podijum je izdignut, Greg prekriva sve kartonima i preko toga razvlači tepih. Ulazi Žak sa bocom vina.*

ŽAK

Vidi šta sam pronašao usput!

GREG

O, poranio si! Htio sam da vas iznenadim. Vidi!

Greg pokazuje na svoju pozornicu, dok Žak prilazi sa bocom koju podiže iznad glave.

ŽAK

Kao da sam predosjetio. Sad imamo čemu i da nazdravimo.

Žak otvara vino i vadi plastične čaše. Greg prihvata jednu od čaša i smješi se zadovoljno.

GREG

Pa ovo vino košta malo bogatstvo. Za te pare si mogao da kupiš nešto konkretnije.

Žak sipa vino Gregu pa sebi.

ŽAK

Kostime sigurno nijesam mogao.

GREG

Rano je za kostime. Mogao si neku hranu.

ŽAK

Nemoj da si na kraj srca. Donijela keva s' posla. Dobila od onih ljekara kojima čisti kuću. Pomislio sam samo da bi bilo grešno da pregorela nepca mog oca oskrnave ljepotu ovog božjeg nektara. Čirs.

GREG

Salute!

Piju.

ŽAK

Savršeno zatvoren krug. Neko je ovo vino kupio nekome recimo za slavu. Taj neko je ovo čuvao i dao nekoj doktorki jer mu pazi nekog matorog ili matoru. Doktorka ovakvo vino nema kad da pije kod kuće, i logično, pošto joj skuplja prašinu, otarasila ga je se dajući ga svojoj higijeničarki...

GREG

Mnogo pričaš.

ŽAK

Samo opravdavam slučajnost da ponovo pijemo baš ovo vino.

GREG

E, ne kvari.

ŽAK

Ne znam zašto ne želiš da pričamo o tome. Pili smo isto ovo vino i poljubili se.

GREG

Prestani sad.

ŽAK

Pre četiri godine, bili smo mladi i pijani, ok? Niko čuo, niko video. Moj grijeh je što pamtim.

GREG

Moj je verovatno što se ne sjećam.

ŽAK

Evo, podsjetiću te. Ti si ko zna zašto tada kao i sada pobjegao od kuće i pravili smo teatar. Identična replika onog dana. Jedino što si vino donio ti. Bilo je hladno, htio si da nas zgriješ.

Greg baca čašu. Želi da izađe.

GREG

Sad smo zreliji.

ŽAK

Zašto bježiš? Stalno od nekoga bježiš. Gdje ćeš odavde?

GREG

Ne bježim. Ja samo... nemam vazduha. To je sve.

ŽAK

Pa šta ako smo se i poljubili? Čega se bojiš?

GREG

Ej, nisam ja homofob, ne razumiješ.

ŽAK

Nijesam ni ja gej.

GREG

Ako smo se i poljubili, ne sjećam se. Ja samo ne mogu da govorim. Možeš li, molim te, da ćutiš?

ŽAK

I ti ćeš ostati?

GREG

Da.

Ćute. Žak pijucka svoje vino, uzdiše. Penje se na pozornicu, šeta.

GREG

Žak?

ŽAK

Hm?

GREG

Misliš li ti da sam ja kukavica?

ŽAK

Silvi misli da si kukavica.

GREG

Odakle ti to?

ŽAK

Čitam njen dnevnik povremeno. Osim svakodnevnih hejterskih gluposti, ponekad naiđem i na korisne informacije. O sebi, o tebi.

GREG

I? Šta kaže Silvi?

ŽAK

„Greg je pizda“. Bla, bla, bla. „Greg krije strah iza riječi“. Bla, bla. A, ima i ovo: „Greg ne smije ni da me tuca, ali je romantičan do bola“. Bla. Bla.

GREG

Prostački. A ti? Šta ti misliš? Jesam li?

ŽAK

Nije to tako jednostavno objasniti. Ne mogu to da izrazim tek tako.

GREG

Ne treba mi elaborat.

ŽAK

Onda nemoj da me pitaš!

Ćute. Žak pijucka vino.

GREG

Ok, reci mi, važno mi je da znam.

ŽAK

Osnova, slike i intuitivni put predstave (ili bilo čega potentnog) potiču iz tebe, Greg. Podijeliti ih sa nama znači baciti ih na sto i započeti raspravu o misli. Ona potom biva razmatrana, objektivizovana i prinuđena je da postane dosledna za svakog od nas. Ti bacaš svoju suštinu nama pred noge, da se njome poigravamo, da je sumnjičimo i da je, ako treba - osudimo. Ja to mogu nazvati samo snagom. Tvoja hrabrost da dijeliš sa nama svoje intimne slike je nemjerljiva.

GREG

Vidiš, izgleda da Silvi ne misli tako.

ŽAK

Silvi je klinka, razumiješ? Još uvijek je u sferi tjelesnog, hormoni su joj u adolescenstskom disbalansu, a misli zbrkane. Ona nema pojma ko si ti, ne poznaje te kao ja.

GREG

A vidiš, i ja se ponekad zapitam jesam li.

ŽAK

Kukavica?

GREG

Da. Vidiš, upisao sam medicinu, kao što je on želio. Postavio mi je ultimatum, i ja sam poklekao.

ŽAK

Boli te uvo, i ti ćeš dobijati ovako skupocjena vina i davati svojoj higijeničarki.

GREG

Ne! Ne, ne, ne, ne! Reci mi! Čini li me to kukavicom?

Žak traži riječi. Vino ga udarilo, pa mu ne ide da se glatko izvuče.

ŽAK

Mmm... Čini te doslednim.

GREG

Čemu?

ŽAK

Ipak ideji da osnuješ teatar. Dosljednost ideji, ali u...recimo zaobilaznoj putanji. Elipsi, tačnije. Samo nijesi precizan. Ali to te nužno ne čini kukavicom.

GREG

Žak, ne pravi od svog monologa spektakl. Odgovori mi na pitanje.

ŽAK

Pokušavam.

GREG

Zamara me to što na svako konkretno pitanje uvijaš. Kakve veze preciznost i dosljednost imaju sa mojim kukavičlukom?

ŽAK

Vjerujem da postoji ogromna razlika između dosljednosti i preciznosti. Preciznost je elegantna, jednostavna, a istovremeno jaka, armirana. Nema jasan cilj, oslobođena je prisile. Dosljednost je više ideološka i prije se bavi problemom traženja stila. Težnja dosljednosti je muskulativni napor, tvoj napor.

GREG

Da, ja pravim istinski napor da ovo uspije.

Žaku ide sve bolje...

ŽAK

Ne, ne, griješiš. Praviš istoriju!

GREG

Istoriju!

ŽAK

I imaš sljedbenike, Greg. Vidiš, ja sam zaljubljen u tebe, a nijesam gej. To pitanje poljupca meni je pitanje povjerenja. Kako ne razumiješ? Obožavatelj koji prati obožavanog na svakom putu, ostrašćena, zaslijepljena osoba koja prestaje da bude osoba jer je pronašla vođu... taj poljubac meni je dao snagu da ti bezgranično vjerujem.

Greg uzima bačenu čašu, dolazi kod Žaka. Ovaj sjeda na tepih, doliva Gregu vino. Greg sjeda pored njega.

GREG

Znaš, Žak...

Žak se naslanja na Grega, koji zamišljeno gleda u neku tačku ispred sebe.

GREG

Bili smo mlađi. Ni ja ne umijem da objasnim šta se zapravo dešavalo.

ŽAK

Obojica smo bili...

Greg se naglo okrene Žaku.

GREG

Ali sad je drugačije, zar ne? Imamo čime to i da nazovemo!

ŽAK

Ljubav?

GREG

Šta lupáš? „Revolt teatar“.

Žak se odmiče.

ŽAK

O...Da. Pričamo o teatru.

Greg pušta folk hitove sa telefona.

GREG

O čemu bi drugo?

Žak ispija svoje vino. Odmahuje glavom, podigne glavu, da mu suze ne skliznu, strese neku ružnu misao iz

...Nove drame...

glave. Udahne duboko. Dodaje Gregu bocu.

ŽAK

Izvini, čini mi se da ja sad nemam vazduha.

Žak silazi sa pozornice. Ulazi Silvi. Nosi veliku kesu, u kojoj su dvije šerpice i hljeb. *I dalje ide muzika sa telefona.*

SILVI

Opa, veselo!

Žak je gleda. Njegov očaj prerasta u bijes.

ŽAK

Šta si to donijela?! Dokle više misliš da izigravaš kalašтуру sa tim šerpama i tanjirima?

SILVI

To nije tvoja stvar.

GREG

Žak, u redu je. Donijela mi je hranu. Ja ipak moram nešto i da jedem.

Silvi brzo prilazi Gregu, on uredno pune šerpe zamijeni praznim, koje vadi iz jedne kartonske kutije, pa poljubi Silvi. Žak ne može da sakrije iznenađenje.

ŽAK

Vi ste... zajedno?

SILVI

Rekla sam ti – to nije tvoja stvar.

ŽAK

Ali, Greg... ti ne podnosiš vegetu! Pa ja sam vidio koliko je majka sipala vegete u taj paprikaš!

GREG

Rekao sam ti da sam sazio. Za pobunu je potrebna snaga, a snaga na usta ulazi. Besmisleno je da poklek-nem zbog hrane.

Greg namiguje/pravi geg: "sjeti se".

GREG

Moram ostati dosledan ideji, ulagati u muskulativni napor...

ŽAK

Da. Da. Sve je postalo besmisleno. Ja... moram da idem.

GREG

Ne dolazi u obzir. Moramo da krenemo u proces. Osjećam da će ovo uspjeti. Čuješ? Nemoj sad da me izdaš.

SILVI

Pusti ga. Pozelenio je zbog mene.

ŽAK

Ćuti!

SILVI

Poljubi me, Greg, i vidjećeš kako će ponovo promijeniti boju.

ŽAK

Jadnice. Kupuješ nježnost na kašičicu. Bukvalno.

SILVI

Pa, mogu da ti kažem da kašika pali bolje nego tvoje skupocjeno vino.

Žak pljune Silvi, Greg staje ispred nje.

GREG

Ej, ej! Šta vam je?

Ulazi Marta.

MARTA

Vidim da se muzički edukujete. Je l' ja to kasnim, ili ste svi poranili?

Napetost splasne.

MARTA

Rekli smo u pet. Petnaest do pet je.

ŽAK

Ja sam poranio.

SILVI

Da, stigli smo prije tebe.

ŽAK

Odvojeno.

MARTA

Uh, dobro je, već sam se prepala. Ja nikad ne kasnim. Kad sam vas vidjela... što ćutite? Šta se dešava?

GREG

Postavili smo platformu.

MARTA

Da, vidim. Malo je jadno, ali poslužiće.

Marta vadi papire iz tašne, stavlja na podijum.

MARTA

Ovako: koncepcija je sranje.

GREG

Kako to misliš?

MARTA

Mislim da je u ovom slučaju metod „work in progress“ totalna glupost.

SILVI

Šta je to?

Marta se naoruža strpljenjem i osmehom.

MARTA

To je ono kad smo svi po malo stvaraoći, što je ok, ali u ovom slučaju pogrešno, jer...

Žak i Greg joj upadaju u riječ.

ŽAK

Kakve to veze ima?

GREG

Valjda je to podsticajno za nas!

MARTA

... mislim da iako ćemo se svi truditi da kroz svoje fizičke i mentalne vježbe dođemo na ideju kako da „nađemo“ treš heroinu, ovako je sigurno nećemo naći.

ŽAK

Jesu li one ljudi?

MARTA

Ne razumijem. Ugasi, molim te to sranje, ne mogu da razmišljam!

Žak gasi muziku.

ŽAK

Imaju, pretpostavljam svoje želje, snove, strahove? Ako samo prođemo kroz njihova potencijalna stanja i lične lomove, imaćemo komad, u čemu je problem? Imamo pjesme, imamo žutu štampu, imamo komad!

MARTA

Nemamo! Sve vrijeme vam govorim da nam treba tekst!

ŽAK

Tekst, tekst, tekst! Kome još treba tekst? Marta, to je passe!

MARTA

Reč je u osnovi svega! Svega! Čak i loš tekst bi u ovom slučaju više doprinio...

Žak je prekida.

ŽAK

A, pa ti bi da nas vratiš u mračno doba klasika! Helou! Ovo je savremeno pozorište! Radimo stanje.

MARTA

Kakvo stanje? Kakvo stanje?

ŽAK

Odavde, Marta, iz želuca izvadi stanje!

MARTA

Ama, ovdje se radi o previše šminke i premalo mozga po regionu! Neukus, kič, patetika!

GREG

Dosta!!! Ja ovo režiram, ne vi. Ja snosim najveću odgovornost i žrtvu! Ko je od vas napustio sav životni konfor zarad ideje? Ko? Za ovo sranje od tepiha sam dao svoj skupocjeni sat! Čega ste se vi odrekli? Odakle vam pravo da se uplićete u to kako ovaj komad treba raditi?

Žak i Marta se smiruju.

SILVI

Pa dobro, kako misliš da režiraš komad?

MIRNA

Koji komad? Nemamo komad.

GREG

Smirimo se, za početak, svi. A onda mi recite kako vam se čini da prvo idejno „potražimo“ smisao rituala u folk – pop muzici, a ti Marta svakako napiši tekst, kao rezervni plan.

Ćute neko vrijeme. Marta pokupi papire.

MARTA

U redu. Napisaću komad.

SILVI

Kako se piše komad?

MARTA

Iskreno, nemam pojma. Izguglaću.

GREG

Hoćemo li napokon da sjednemo u krug?

ŽAK

Ovaj tepih deluje udobno.

Žak krene prvi, popne se na pozoricu i pruži im ruke. Silvi se popne za njim.

SILVI

I šta ćemo onda?

Greg se penje, uzima ih oboje za ruke, dolazi i Marta. Naprave krug.

GREG

Disaćemo. Da, disaćemo, kao jedno.

IV Scena - Sazrevanje

Scena slična prethodnoj: Marta, Žak i Greg stoje na pozornici. Sa tavanice vise konopci sa koji se završavaju improvizovanim mikrofonima koji liče na falus. Žak obavija ruke konopcima, visi kao marioneta. Marta se nervozno šeta, Greg se osvrne par puta ka vratima jer Silvi još nema.

GREG

Žak, je l' se makar tebi javila?

ŽAK

Ne. Ne razgovaram sa njom. Nijesi primijetio?

GREG

Ne uvlači me u taj vaš brat – sestra patološki odnos.

MARTA

To je neodgovorno prema nama, ostalima. To je prosto ...infantilno. ne, ja ne znam zašto sam uopšte pistala na sve ovo, kad nijesmo bazično odgovorni...

ŽAK

Samo kažem da ne znam gdje je. I da to nema veze sa mnom.

Greg pljesne rukama. Žak i Marta se trgnu.

GREG

Dosta smo je čekali. Hajdemo! U krug!

Sjedaju. Hvataju se za ruke.

GREG

Dišemo.

ŽAK

Koja je to fora sa disanjem?

MARTA

Žak! Dekoncentrišeš me!

ŽAK

Samo pitam. Tripujem se da sam na jogi.

Žak se sam sa sobom smije.

GREG

Diši, Žak, ne opiri se. Dišemo da bismo bili jedno. Da bismo gledaoca uvukli u naš udisaj.

ŽAK

Ok, pitao sam, evo dišem. Gledaoci, dišem. Uvlačim vas!

Greg prekine krug. Okrene se Žaku.

GREG

Ne podsmijavaj se, nije u redu. Ovo nije poltronisanje gledaocu. Nije ni podvođenje. Gledalac daruje život beživotnim stvarima koje je upravo vidio, čuo i osjetio. On im udiše život, sa tobom, sa mnom. Ne smij mi se, Žak, ovo nijesu poetske rečenice, govorim o naponu vazduha koji se mijenja. Govorim o efektivnim stvarima.

Žak ćuti. Greg ponovo pruža ruke, prave svoj krug, dišu. Zabacuju glave.

GREG

Počnimo sa zakletvom.

SVI

„Virujem u Te, s Tobom živim lipo. Sve dok me bude voljeću te slipo. Amin.“

Greg još jednom udahne. Osvrne se prema vratima. Njegov glas postaje više služben. Greg prelazi na stvar.

GREG

Šta slušamo?

Žak pušta Zoricu Brunclik „Avlije, avlije“

ŽAK

Ovo se smatra klasikom. Meni se dopalo, asociira na kafanu, na mast i blud.

GREG

Može. Kreni.

Žak zažmuri izabaci glavu.

ŽAK

Vidim ozbiljne ljude. Vidim zamišljene ljude, gledaju u jednu tačku i njišu se u transu.

GREG

Želim da večeram jagnjetinu uz ovaj ritam, želim je jesti prstima. Želim da pocijepam meso, da iskidam meso nekome...

ŽAK

Možemo li da se ikako odmaknemo od hrane?

GREG

Slažem se. Nećemo da pričamo o hrani, samo ćemo da promišljamo o tome. Zamislite miris... eto, recimo - jagnječeg pečenja. I vino.

ŽAK

Ja stvarno ne vidim kako to ide jedno s drugim. Odakle ide jagnjetina uz vino?

MARTA

Nebitno, Žak! Sve može biti nadražaj. Svako od nas ima temu koja ga se tiče. Držimo se toga. Od ličnog ka opštem, Žak.

...Nove drame...

ŽAK

Onda ja mogu pričati o nemiru zbog jednog poljupca...

Greg skoči na Žaka, udari ga i sjedne na njega.

GREG

Ličim li ti ja na pедера? A?

Žak se zbunjuje.

ŽAK

Greg, šta ti je? Pusti me!

Žak se otima, Greg uspijeva da ga zadrži na zemlji, ustaje i šutira ga.

GREG

Jeb'o te poljubac, znaš? Jebi se! Ja nijesam peder!

ŽAK

Pušti me!

MARTA

Molim vas! Greg, prestani!

Greg ne može da se smiri, šutira Žaka sve jače. Marta ustaje, htjela bi da priđe Gregu i da ga zaustavi, ali drži sigurnu distancu, pa samo pocupkuje oko njih.

MARTA

Greg, to nema veze sa tobom!

Greg zastane. Marta mu prilazi i grli ga.

MARTA

Smiri se, molim te. Ovo postaje besmisleno. Idi kući, žena ti je očajna, ovo je gubljenje vremena...

Greg je bijesno stresa sa sebe.

GREG

Ja jesam teatar! Ja sam heroj! Znaš? Samo ja znam kako i koliko je ovim nesrećnicama bilo teško da se popenju na ljestvici slavni i obožavanih. A ti...

Greg ponovo pokušava da ga šutne Žaka koji još uvek pokušava da dođe sebi, Marta ga drži za ruku. Ulazi Silvi, koja nosi ceger sa hranom.

SILVI

Mladene? Mladene!

Silvi ispušti ceger i dotrči do Žaka.

ŽAK

Ok sam. Sve je tu osim sujete.

Silvi ustaje i staje ispred Grega. Marta ga pušti.

SILVI

Zašto? Reci mi, siledžijo, šta ti je on skrivio?

GREG

Gdje si ti do sad?

SILVI

Čuješ li šta te pitam?

GREG

Morali smo da počnemo bez tebe. Je l' ti misliš da se ovdje zajebavamo?

SILVI

Mislim da se ti mnogo zajebavaš. Al' ne znaš s kim se zajebavaš. Pipneš li ga još jednom...

Greg opali šamar Silvi, zatim okrene leđa. U pozadini se čuje Cecina „Kukavica“.

SILVI

Kukavice. Samo kukavice tuku slabije. Pogledaj me dok ti se obraćam!

Greg se vrati Silvi. Gleda je. Ona prestane da priča. Niko ne nađe za shodno da odbrani nju. Čute. Čute svi sem Cece.

GREG

Mlada si, ne razumiješ. Ja nijesam sadista, još manje kukavica. Pogledaj oko sebe malo, osmotri situaciju: sama si. Nema nikoga da te odbrani, jer nijesi u pravu. Ovo su moji sljedbenici. Ne možeš pred njima da mi

prijetiš. Samo ja mogu da te branim, srcem i stihom.
 Žak ustane. Tetura se i silazi sa podijuma. Marta mu pritrčava.

MARTA

Gde ćeš takav? Sjedi tu, da te sredim.

ŽAK

Ne mogu, Marta. Molim te, pušti me da idem.

Marta ustaje, gleda ih sve.

MARTA

Šta sad? Odustajemo? Možete da se ljutite i idete, ali ja mislim da smo tek sad dosegli onaj vrhunac iskrenosti prema sebi i drugima. Prema komadu. Tek sad možemo da stvaramo.

Greg pokajnički gleda Žaka. Žak gleda u vrhove svojih patika. Počinje nešto od Ace Lukasa.

GREG

Žak...

ŽAK

Treba nam tekst, ipak.

SILVI

Vi ste ljudi.

Greg joj pruža ruku.

GREG

Ludilo umije da zavede. Jesi li sa nama?

Daju ruke jedni drugima. Marta uzdahne duboko. Počinju da skaču uz muziku. Žak se prvi umori i sjedne.

ŽAK

Hajdemo sad samo malo da dišemo, molim vas.

Svi se zbiju u jedan veliki emotivni zagrljaj. Dišu. Slušaju Severinu.

V scena – Fuck the art

Silvina soba, sređena. Silvi sjedi na podu i gleda svoje crteže.

SILVI

Nije ni ovo loše. „Zamak u okovima“. Klinački, ali nije loše.

Silvi baci crtež preko ramena. Uzima drugi.

SILVI

„Portret jednog guštera.“ Sranje.

Baci i taj crtež preko sobe. Osvrne se ka ormaru. Ustaje, gleda retrospektive svojih uzora.

SILVI

Šta da radim? Šta ću ja sad da radim? Reci mi, Brojgele. Jesi li ti znao kad si imao moje godine? A ti? Da, vi ste znali, sva trojica. Nije bilo nikoga da vas zavodi... jebeš to!

Silvi pušta muziku. Gruva techno trance. Silvi odvrće, skače. Skoči na krevet, pa sa kreveta na pod, praveći čučanj. Uzima crtež po crtež, gleda i baca po sobi. Viče da nadglasi muziku, ili svoje misli.

SILVI

Fuck the art! Fuck the art!!! Fuck my life!

Baca crteže da lete preko sobe. Kao da joj ni to nije dovoljno, ustaje, pleše, baca garderobu. Njena soba ponovo izgleda haotično, Silvi se prepušta haosu dok pleše u njoj. Ulazi Žak. Gasi muziku. Silvi stane.

ŽAK

Greg će se ljutiti.

SILVI

Boli me peta.

ŽAK

Može doći svakog sekunda.

SILVI

Kupa se danas kod Marte.

Silvi ponovo pušta muziku. Simulira trčanje, dok ponovo nadglašava muziku.

...Nove drame...

SILVI

Kod Marte će i jesti! Marta ima na meniju grilovane pečurke! I pohovani karfiol!

Silvi gasi muziku.

SILVI

Je li, da te pitam... kakvog je ukusa karfiol?

ŽAK

Smiri se. Ne diže mu se na Martu, ne ljubomoriši.

SILVI

Nijesam ljubomorna. Samo ne znam kakvog je ukusa karfiol. Jesi li pozvan na ručak? Nijesi. Pozvala je vjerovatno njenu sestru, u nadi da će ih pomiriti.

Žak je gleda nadmeno. Prekrsti ruke.

ŽAK

Jadna ti. Nesrećnica. Pokupi ove stvari, Greg će se ljutiti.

SILVI

Greg, Greg... ponavljaš se. Jebe mi se za Grega, znaš? Imam svoje probleme.

ŽAK

Koja si ti klinka jedna, napaljena.

SILVI

Da... zamisli kad ni Greg ne može da me obuzda.

Silvi simulira jahanje.

SILVI

Jedan takav pastuv...(Je l' se tako kaže: „pastuv“?) Ne može da me obuzda, jer sam klinka kojoj su tek poludjeli hormoni!

Žak je prodrma par puta.

ŽAK

Prestani! Prestani, molim te, plašiš me!

SILVI

Mladene, jesi li ti peder što si peder, ili ti je Greg rekao da mu treba jedan kako bi njegov teatar bio cool?

Žak je gurne na krevet.

ŽAK

Mislim da je ovaj razgovor završen.

SILVI

Stani! Molim te!

Žak zastane. Ne okreće se, čeka.

ŽAK

Čarobna riječ?

SILVI

Izvini. Jebi ga, izvini. Odljepila sam. Mrzim ucjene.

ŽAK

Ko te ucjenjuje?

Greg.

ŽAK

Ne verujem.

SILVI

Želi da upišem glumu, a ja neću. Prijeti mi. Ucjenjuje.

ŽAK

Čime?

SILVI

Zar je bitno?

ŽAK

Postala si užasno osjetljiva u posljednje vrijeme. Šta fali glumi?

SILVI

Želim da slikam. Želim da se otrujem od terpentina i boja, da nikad ne izađem iz svog ateljea. Želim da stvaram nešto opipljivo, nešto...

Silvi ustaje, skida Brojgelovu sliku.

SILVI

Ovo. Ovako hoću, da me neke klinke sutra kače u svojim snovima. Ovo, Mladene...ja nijesam glumica. Ja to ne želim.

ŽAK

Izvini što te prekidam, ali me konstantno zbunjuješ sa tim „Mladen, Mladen“.

SILVI

To ti je ime. To sam prvo jasno izgovorila kad sam imala godinu dana. Tvoje ime.

ŽAK

Ja sam sebi odabrao ime. Hm? Žak. Mladen je passe.

Silvi ga gleda sa nevjericom. Žak ustaje, uzima crtež od nje.

ŽAK

Veoma lijepo. I tvoji snovi su lijepi. Ali, moraš da znaš jednu stvar. Odabrala si život uz Grega. To podrazumijeva izvjesne žrtve. On je u tom smislu bez kompromisa. Razumiješ? Ili si sa njim, ili nijesi. Ako si sa njim, zaboravi i na ime i na snove. Postoje Gregovi snovi i to je to.

SILVI

Nemoj to da mi pričaš, ne ti.

ŽAK

Pa ja tako živim godinama! Šta mogu ja da ti kažem?

SILVI

Brat si mi. Pomozi mi. Pričaj sa mnom. Čale je otrovan etil alkoholom, mama Domestosom, treba mi makar jedan član prodice s kojim mogu da pričam. Makar polovan, makar ti.

ŽAK

Da, da, sve curi niz uši pamet... šta treba da ti kažem?

SILVI

Reci mi šta da radim.

ŽAK

O tome si trebala da misliš prije nego što si se spetljala sa njim. Sad je malo kasno.

Silvi pocepa Brojgela. Baca umorno papir da padne pored nje.

SILVI

Fuck the art!

ŽAK

I teatar je art. Greg je jedinstven, znaš to. On ima harizmu vođe. Ti još uvijek ne možeš to da uvidiš, ali... uz Grega su snovi ostvarivi.

SILVI

Čiji snovi?

ŽAK

I moji i tvoji. Greg ne gleda samo na ovaj trenutak. On misli unaprijed. Siguran sam da vidi ono što ti još uvek nijesi u stanju.

SILVI

A moji snovi? Moji mirisi i boje?

ŽAK

Da crtaš možeš i usput.

SILVI

Usput? Greg insistira na svojim željama. Sve dok je po njegovom, pružiće nam osjećaj sigurnosti. Ako nije po njegovom, neće birati sredstvo da nas ubijedi u suprotno. Neće se libiti čak ni da isprlja ruke. Znam! Isto što radi i osa pepsis!

ŽAK

Pepsis?

SILVI

Vidjela sam na netu, i pomislia sam da mi zvuči poznato. Čak sam i zapamtila: ženka pepsis ose ubodom parališe tarantulu. Onda joj odgrize noge kako bi je lakše nosila jer u nju polaže larvu. Kada se larve izlegu, hrane se još uvek živim paukom.

ŽAK

Greg nije pepsis osa.

SILVI

Sposoban da ucijeni. Udari.

ŽAK

O, da. Umije.

SILVI

O, da! Kao i naš otac.

ŽAK

Što sad njega miješaš? Stalno njega moraš da miješaš.

Silvi ga ne čuje, zamišljena je, dolazi do nekog svog zaključka. Velike, jasne misli joj proljeću glavom.

SILVI

Isto tako, nepredvidivo. Još i ne znaš da slijedi udarac, već ti bridi obraz. Dok se opasuljiš, stigne te novi šamar.

ŽAK

Mene tata ne tuče.

Silvi se budi iz zanosu.

SILVI

Ne, tebe mama brani.

ŽAK

Ni ti ne umiješ da čutiš. Nije sve baš tako crno – bijelo.

SILVI

Ne. Nikada nije. Činjenica je da me tuku obojica. I kad zaslužim i kad ne zaslužim. Vidiš, Mladene...

ŽAK

Žak.

SILVI

Da, da, Žak. Niko se nikad nije zauzeo za mene. I sve sam batine popila sama. Ali, realno, oni su u problemu. Oni su slabići. Lako je mene udariti, zar ne?

Žak čuti.

SILVI

Znaš da sam u pravu: Greg je isti tata. Osa pepsis. Ali ja ću im se suprotstaviti. Neću biti jadna tarantula kojoj su odgrizli noge. Pobjeći ću prije nego što njihova larva počne da me rastura....

Žak počne histerično da se smije. *Silvi se zbuni.*

ŽAK

Izvini, stvarno, ali ne mogu da ne pomislim ... on očekuje da naučimo neku od pjesama napamet. I dok on ručka karfiol, mi treba ovde da pjevamo.

Silvi počinje da se smije.

SILVI

Greg, natripovana zvijezda...

Žak pruži ruku Silvi.

ŽAK

Zaplešimo!

Silvi prihvata Žakovu ruku.

SILVI

Ili umrimo!

Silvi pušta muziku koja trešti, skaču dok ne popadaju kao pokošeni mecima i leže.

ŽAK

Fuck the art!

SILVI

Fuck the art!

Smiju se glasno, skupa, po prvi put. Žak pušta Seku Aleksić, a Silvi pjeva.

ŽAK

Kad bolje razmislim, dobre pare bi namlatila da i ti snimiš ploču.

*Silvi ustaje, pjeva i uvija se. Žak oduševljeno tapše.***VI scena – Oganj paklenog kruga**

Žak, Silvi i Marta su na sceni. Čitaju tekst.

ŽAK

„Dobra je ova jagnjetina. Mala! (*Silvi prilazi*) Zapjevaj onu moju!“

SILVI

„Najviše volim dijamante, oni su mi najbolji drugovi, djevojke vole dijamante, samo su oni vječiti!“

ŽAK

„Okitiću te zlatom, divna devojk!“

SILVI

„Vjerujem ti, jer me svaku noć kitiš novcem. Ti me možeš okititi, kupiti mi šminku i nove cipele.“...(*Silvi odustaje*) Ovo je sranje.

MARTA

Nastavite, videćeš, sad ide poenta!

ŽAK

„Daću ne samo zlato, nego i samog sebe! Budi moja Koštana!“

MARTA

Vidiš? Napravila sam sponu sa Koštanom...

Žak baca skriptu na pod, skače po njoj.

ŽAK

Ne mogu ovo da izgovaram. Grozno je!

MARTA

Ja stvarno ne znam šta bi ti htio.

ŽAK

Tekst je problematičan. Užasan. „Budi moj Koštana“? Daj, Marta... odakle ovoliko patosa? Gluposti, sve same gluposti.

MARTA

Napiši bolji. Ja stvarno ne razumem šta je Greg mislio kad je odabrao ovu temu. Folk i ritual, koga je briga?

ŽAK

Marta, šta trabunjaš? Nije do Grega nego do tebe. Netaalentovana si i patetična. Opet smo na početku, a za dva dana imamo premijeru.

SILVI

Opusti se, samo mi znamo da imamo premijeru. Ne znam kome ćemo izvesti komad.

MARTA

Briga me. Nek to riješi Žak. Ili Greg. Uostalom, gde je on do sad?

Marta sjeda. Vadi iz ranca kesicu Smokija. Otvara, nudi Žaka i Silvi. Ovi odbiju. Marta uzme par smokija i odsutno žvače. Žak posmatra pozornicu, šeta sve brže i diše.

ŽAK

Marta! Sjećaš li se kad smo se palili na Rimini protokol?

Marta se osvrne.

ŽAK

Sjećaš li se ideje da postoji dio koji nam nikada ne pripada i da je, u krajnjoj liniji, posrijedi najvažnija stvar.

MARTA

Ok? Ne kapiram.

ŽAK

Silvi, ponovo tekst, ali kao Silvi. Kaži nam koliko ti nije stalo do ovoga. Pokaži nam!

Silvi ponovo šmira. Prosto ne može da izbaciti iz glave da treba da prestane da glumi.

SILVI

„Vjerujem ti, jer me svaku noć kitiš novcem. Ti me možeš okititi, kupiti mi šminku i nove cipele.“

ŽAK

Sad se pomjeri, napravi pokret, uradi nešto. Išta.

Silvi se zbuñuje, hoće da napravi pokret, ali pojma nema šta treba to da bude. Krene, stane, potpuno se gubi. Stane.

MARTA

Ne pali se, Žak. Ovo nema veze s tim.

ŽAK

Mogu da režiram tekst onako kako mislim da je najbolje, ukoliko imam idejno pokriće.

MARTA

Ha! Slušaj svoj izraz: idejno pokriće! Moraš da imaš mnogo mnogo više. Žak, ovo nije tvoja šolja čaja.

ŽAK

Kliše. Svaka tvoja rečenica je kliše.

MARTA

To je jezik kojim ti odlično vladaš. Ne počinji, gubiš u startu.

ŽAK

Samo želim da izvučem najbolje rješenje.

Marta podigne kesicu Smokija. Zatrese njome kroz vazduh.

MARTA

I ja samo da pojedem svoj obrok. Zadnjih dana ne živimo, ovdje smo po šest sati, umorna sam i nije mi ni do čega. Ako imaš rješenje, izvoli... Samo, ne zaboravi, Greg ovo režira, ne ti.

Žak se ovlaš osvrne, nestrpljiv da počne.

ŽAK

Silvi, izgovaraš svoju repliku onako kako se upravo sad osjećaš. Zanemari ulogu. Onako kako se baš ti baš sad osjećaš.

SILVI

„Vjerujem ti, jer me svaku noć kitiš novcem. Ti me možeš okititi, kupiti mi šminku i nove cipele.“...

ŽAK

Ne, draga! Ne čuješ sebe vjerovatno.

SILVI

Ne znam šta hoćeš od mene!

ŽAK

Kaži mi kako se osjećaš.

SILVI

Gladna sam. Boli me glava. Ne znam...

MARTA

Žak, to smo radili kad smo se pržili na Rimini!

ŽAK

Da, Marta, dobro te radi taj smoki! Silvi, hoću da čujem tvoju glavobolju i kako ti je dosta svega, ali kroz repliku.

Silvi gotovo plače od očaja jer ovom danu nema kraja. Rečenicu izgovara bezvoljno, kroz zube.

SILVI

„Vjerujem ti, jer me svaku noć kitiš novcem. Ti me možeš okititi, kupiti mi šminku i nove cipele.“

Greg ulazi i posmatra ih, niko ga ne primećuje, Marta i Žak su skoncentrisani na Silvi.

MARTA

Stani! Tu si, na korak do...

ŽAK

Ajde opet, samo sad malo iskrenije, daj opsuj me, Silvi, znam šta mi misliš sad!

Silvi vrišti bijesno na Žaka. Gura ga od sebe i djeluje kao da će ga svakog trenutka udariti.

SILVI

„Vjerujem ti, jer me svaku noć kitiš novcem! Ti me možeš okititi, kupiti mi šminku i nove cipele!“

Greg aplaudira.

GREG

Odličan posao, Silvi. Sad ponovi!

Silvi je sve zbunjenija i nesigurnija.

ŽAK

Ali bila je ok!

GREG

Ponovi!

SILVI

„Vjerujem ti, jer me svaku noć kitiš novcem. Ti me možeš okititi...“

Greg je grubo prekida.

GREG

Brže!

SILVI

„Vjerujem ti, jer me svaku noć kitiš novcem. Ti me možeš okititi, kupiti mi šminku... i nove cipele.“

GREG

Ponovo!

SILVI

„Vjerujem ti...“Pusti me!!!

Silvi otrčava sa scene.

ŽAK

Nekad ne umijem da te razumijem, Greg!

Žak odlazi da vrati Silvi. Marta dolazi do kraja scene, Greg joj se ne približava, već odlazi do svoje improvizovane police sa knjigama.

MARTA

Šta je ovo trebalo da znači?

GREG

Tražim čvrste veze koje mogu postati eksplozivne. Kroz ognja pakla do istinske čistote.

MARTA

Ne pokušavaj da me zavaraš, Greg. Ne šminkaj svoje loše namjere.

Greg sjeda na policu, polako pakuje knjige u torbu.

GREG

Šta je tebi, Marta?

MARTA

Kasniš. Pojela sam ti smoki.

GREG

Ok, ručao sam.

MARTA

O, ovo zvuči poznato. Kasniš, maltretiraš nas, uživljavaš se. Sit. Bijesan. Bio si kući?

GREG

Trebalo mi samo jedno tuširanje, kvalitetno. I noć u svom krevetu. Na izmaku sam snage, Marta, ti makar možeš da shvatiš.

MARTA

Znači, vratio si se kući?

GREG

Ja nikada nijesam tražio od vas da me slijepo pratite.

Greg završava pakovanje knjiga, Marta skoči sa scene i obori Grega.

...Nove drame...

MARTA

Nemoj da lažeš! Reci mi istinu jednom!

Greg je odgurne, želi da ode, Marta ga hvata za noge, Greg pravi sitne korake, ali ga Marta ne pušta dok mu ne kaže šta ima. Govori brzo, dok je Greg vuče po podu za sobom.

MARTA

Koliko sam te dugo molila da prekineš ovo i da se vratiš kući? Vrijeđao si me. Sad bježiš kao kukavica, a na korak smo do rješenja. Ne dam! Ne dam!

GREG

Pusti me! Idem da ne gledam ovu jeftinu kopiju teatra. Ok? Pusti me, udariću te!

Žak se vraća. Stane. Ne zna šta da radi.

MARTA

Udari me!

Greg čučne pored Marte. Pokušava da odvoji njene ruke od svoje noge.

GREG

Ne mogu tebe da udarim. Ti nijesi kao njih dvoje.

MARTA

Istinu, Greg! Zar ti ona nije djevojka? Zar ti on nije najbolji prijatelj?

GREG

Marta... imao sam potrebe... jebao sam je, pa šta? Tukao? Pa šta. Ti ne pripadaš tom polusvijetu. Molim te, pusti me.

Žak vrisne i zaleti se na Grega. Tuku se, Žak ga savlada. Udara ga sve dok ga Marta ne prekine.

MARTA

Prestani! Ubićeš ga!

Marta odvoji Žaka od Grega.

ŽAK

Snobe bolesni!

Žak bijesno odlazi, briše suze rukavom. Greg se polako pridiže. Marta mu pomaže. Greg viče za Žakom.

GREG

Završiću medicinu! Meni će tvoja keva čistiti kuću za bocu skupocjenog vina, koje ću dobiti od nekog pacijenta. Neću ga piti, jer mi neće ničega faliti, ničega!

Odjednom, kao lavina, pokulja iz Grega njegov bijes. Lomi „scenografiju“ i vrišti, koliko može.

GREG

Jebi se! Jebi se! Mene čeka ordinacija! Moja! Mene čeka more! Jebi se! Jebao vas teatar! Ne trebate mi!

MARTA

Šta ti je ovog puta tata ponudio?

GREG

Santorini.

MARTA

Lijepo ostrvo. Vidjela sam na fejsu jednom, nečije fotografije.

GREG

Želiš li sa nama?

MARTA

Ne, idi sa svojom porodicom.

GREG

Ljutiš se.

Marta pokušava da ostane pribrana.

MARTA

Ljutim se. Odavno. Da me pitaš na koga, ili zašto ne znam šta bih ti rekla. Ljuta sam kao ti, Žak, ili Silvi. Svi smo ljuti. Zar ne vidiš, Greg? Čak je i ovaj komad pukao od srdžbe.

GREG

Revolt teatar je od starta bio promašaj.

MARTA

Pušti me da govorim! Možda tako uspijem da otkrijem gde leži klica ovog jeda u meni, možda otkrijem iza svih ovih maski forsirane pristojnosti šta me tišti... jer je postalo teško. Teško otkako smo ušli u ovaj komad, ovaj neuspjeli komad koji se posvađao sa sobom. I teatar se posvađao sa sobom. Reci mi, Greg... kad se to desilo? Zašto?

GREG

Ritual folk muzike. Slušao sam te pjesme. Naučio sam lekciju.

MARTA

Nauči i mene.

GREG

Folk prezire kolektiv. Vrijeme hipija je prošlo. Vrijeme pankerskog bunta, bluzerske emocije, rokerske slobode. Folk te natjera da misliš o svojim potrebama.

Marta ne objašnjava puno, uzima svoje stvari i odlazi iz skladišta. Greg ustaje, posmatra „scenografiju“. Obriše nos.

VII scena – Pozdrav suncu

Ista scenografija, pokrpljena. Žak, Silvi i Marta sede u turskom sedu i drže se za ruke, dišu duboko.

ŽAK

Danas probamo posljednji put. Molim vas, skoncentrišite se, kao juče. Ne smijemo da iznevjerimo publiku.

SILVI

Žak, ko će doći na premijeru? Ovo je skladište i samo smo se mi istripovali da je nekakav teatar.

ŽAK

Ljudi će doći.

SILVI

Koji ljudi? Koga mi imamo da pozovemo? Nemamo ništa!

Silvi ustaje.

SILVI

Oдох kući. Moram da se spremim za večeras. Pjevam u „Tri lovca“, a noge su mi neobrijane.

Marta ravnodušno gleda Silvi.

MARTA

Ok, Silvi. Zovi ako ti nešto zatreba.

ŽAK

Tek tako? Silvi?

SILVI

Ime mi je Dušica. Mladene, i ti bi trebao da dođeš kući. Keva je već na ivici nervnog sloma.

ŽAK

Nije fer da sad napustimo Martu.

Marta ustaje, pruža ruku Žaku.

MARTA

Idemo svi. Ja sam se danas pojavila samo zbog vas dvoje, blam me je zbog Grega.

ŽAK

Kaže se „transfer bama“. Užasno si staromodna.

MARTA

Nemam kad da visim na fejsu.

ŽAK

A komad? Tvoj komad?

MARTA

Patetična bljutava priča o kafanskoj pjevaljci koja postaje heroína. Ne bih da me pamte po tome. Iskreno,

...Nove drame...

ne bih željela da igram u takvom sve da je remek djelo.

SILVI

Dobro! Hajdemo... ovo sve ostavljamo ovako?

ŽAK

Da. Izgleda da ostavljamo.

MARTA

Možda će se useliti klošari. To bi bilo lijepo.

SILVI

Moglo je da bude lijepo i nama.

ŽAK

Marta i ja smo prošli kroz ovo više puta.

MARTA

Preboliš.

ŽAK

Zaboraviš.

MARTA

A onda Grege opet pobjegne od kuće.

Smiju se. Silvi se šeta po skladištu posljednji put, gleda oko sebe.

SILVI

Žao mi ga je.

MARTA

Ne žali. Probali smo. Teatar nema ništa da saopšti još od pada bogova, od smrti boga Pana, od grčke tragedije. Ono što je ostalo je nervna napetost. Neuralgična napetost ovog odsutnog mjesta, ovog izgorjelog doma koji jeste scena zapadnog pozorišta.

SILVI

Ne razmišljam o pozorištu. Žao mi je Grega. Nije lako nositi toliki nemir.

MARTA

Pobrinuću se ja već za njega kad se vrati. Do tada, nadam se da ćete vas dvoje izbegavati ovo zgarište.

SILVI

Interesantno. Jednom mi je rekao da treba da izgaram u ognju pakla.

MARTA

Ostalo je samo zgarište.

SILVI

Idemo. Imamo svoje živote, hvala Bogu. Žak, od prvog honorara ti kupujem karfiol.

Silvi zagrlila Žaka.

ŽAK

Oh, zagrlila me sestra!... Marta? Ideš?

MARTA

Ostaću još malo, da dišem.

ŽAK

Da dišeš?

MARTA

Da, toga se nikada nijesam odrekla.

Žak i Silvi odlaze. Marta diše duboko, sama. Podigne ruke visoko, i krene da izvodi „Pozdrav Suncu“.

Jun, 2014. god.

Biografija

Ružica Vasić, rođena je (1976.) u Kragujevcu, a Fakultet dramskih umjetnosti na Cetinju, odsjek Dramaturgija završila je 2012. godine. Dvije godine kasnije završila je master studije na Fakultetu dramskih umjetnosti u Beogradu. Dramu „**Revolt teatar**“ napisala je tokom master studija.

Vasić je svoj spisateljski dar pokazala još 2002. godine, kada je pobijedila na konkursu za prvu knjigu edicije „*Prvenac*“, Studentskog kulturnog centra u Kragujevcu. Kao bruceš FDU na Cetinju, osvojila je nagradu na konkursu Knjaževsko srpskog teatra „*Kragujevac u pamćenju i izvan pamćenja*“, za dramu „**Hladnjača za sladoled**“, koja je već naredne godine premijerno izvedena, u režiji Primoža Beblera. Njena drama „**Farmagonija**“, dobila je 2013. godinu, finansijsku podršku na konkursu Ministarstva kulture Crne Gore za realizaciju programa „Razvoj kulture na sjeveru Crne Gore“, koja je u režiji Zorana Rakočevića premijerno izvedena već naredne godine u Kolašinu, u okviru obilježavanja jubileja „Deset godina Kolaškog amaterskog pozorišta“. Kao scenarista – saradnik radila je na seriji „**Mala istorija Srbije**“, a za scenario „**Nečujna pesma**“ nagrađena je odlukom Upravnog odbora Filmskog centra Srbije za unapređenje filmskog scenarija. Autorka je radio drame „**Kratka beseda o Zariću i pčelama**“, koja je povodom sedamdeset godina oslobođenja Beograda, premijerno emitovana na talasima Radio Beograda. Ove godine publikovan je prvi roman Ružice Vasić, „**Domodržnica**“, u okviru izdavačke kuće Nova Poetika, Beograd. U njoj biografiji je i zbirka poezije „**Trošenje usana na reči**“.

JU Nikšićko pozorište

Pozorišni savjet: prof. dr Bojka Đukanović, predsjednica
članovi: Boris Božović, Ana Patrić i Radmila Mijušković

Direktor:
Zoran Bulajić

Urednica:
Slavojka Marojević

Novinar saradnik:
Đorđije Drinčić

Lektorka:
Bojana Perišić

saradnice u tehničkoj pripremi:
Vesna Vukićević i Anka Tomić

Tehnički prelom i dizajn časopisa:
Milinko Žižić

Trg Save Kovačevića 5, Nikšić, Crna Gora
Telefon: 040/213-566
Fax: 040/214-353

E-mail redakcije: slavam@t-com.me
Internet: www.niksickopozoriste.com

NIKŠIĆKA KULTURNA SCENA 2018

Vlada Crne Gore

Crna Gora
Ministarstvo kulture

Opština Nikšić